

Til
Undervisningsministeriet

Dokumenttype
Rapport

Dato
Januar 2014

KORTLÆGNING AF BEHOVET FOR INTERNATIONALT ORIENTERET GYMNASIAL UDDANNELSE



KORTLÆGNING AF BEHOVET FOR INTERNATIONALT ORIENTERET GYMNASIAL UDDANNELSE

INDHOLD

1.	Resumé	1
1.1	Indledning – baggrund og formål	1
1.2	Konklusioner om de eksisterende tilbud	2
1.3	Konklusioner om udviklingen i behovet i et tiårsperspektiv	5
2.	Introduktion	9
2.1	Baggrund	9
2.2	Formålet med kortlægningen	9
2.3	Metode og datagrundlag	10
2.3.1	Metode	10
2.3.2	Datakilder	11
2.4	Læsevejledning	12
3.	Karakteristik af de eksisterende internationale tilbud	14
3.1	De internationale tilbuds DNA	14
3.2	Geografisk fordeling og undervisningssprog	15
3.3	Indholdet i IB-uddannelsen	18
3.4	Indholdet i de internationale tilbud, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning	20
3.4.1	Deltagerbetaling	23
4.	Kendetegn ved elevgruppen	25
4.1	IB-elever	25
4.1.1	Herkomst	25
4.1.2	Uddannelsesmæssige forudsætninger	26
4.1.3	Sammenfatning	27
4.2	Elever på de internationale tilbud, der udbydes indenfor rammerne af den danske lovgivning	27
4.2.1	Herkomst	28
4.2.2	Uddannelsesmæssig baggrund	29
4.2.3	Fagligt niveau	29
4.2.4	Socioøkonomisk baggrund	30
4.3	Sammenfatning – forskelle og ligheder mellem elevgruppen på IB-uddannelsen og de tilbud, der udbydes indenfor rammerne af den danske lovgivning	31
5.	Motiver blandt udbydere og efterspørgere	33
5.1	Udbyderinstitutionernes motiver	33
5.1.1	Faglige motiver	33
5.1.2	Strategiske motiver	36
5.1.3	Motiver blandt forskellige udbyderinstitutioner	39
5.1.4	Sammenfatning	40
5.2	Elevernes motiver	41
5.2.1	Faglige motiver	42
5.2.2	Strategiske motiver	45

5.2.3	Motiver blandt IB-elever og eleverne på de internationale studieretninger	47
5.2.4	Forældrenes betydning for elevernes studievalg	49
5.2.5	Sammenfatning	50
5.3	Motiver blandt lokale og regionale interessenter samt aftagere	51
5.3.1	Faglige motiver blandt lokale og regionale interessenter samt aftagere	51
5.3.2	Strategiske motiver	55
5.3.3	Sammenfatning	58
6.	Hensigtsmæssigheden af de internationale tilbud	61
6.1	Omfanget af danske elever på IB-uddannelsen	61
6.1.1	Den geografiske fordeling af udbud	62
6.1.2	Indhold og sprog	64
6.1.3	Sammenfatning	66
7.	Udviklingen i behovet i et tiårsperspektiv	68
7.1	Institutionsledere, interessenter og aftageres forventning til den fremtidige efterspørgsel	68
7.2	Prognosen	69
7.2.1	Metode og forudsætninger	69
7.2.2	Fremskrivningens datagrundlag og grundlæggende antagelser	70
7.2.3	De fire scenarier	71
7.2.4	Fremskrivningens resultater	75
7.2.5	Sammenfatning	83
7.3	Analyse af balancen mellem udbud og efterspørgsel	85
8.	Konklusioner	87
8.1	Konklusioner om de eksisterende tilbud	87
8.2	Udviklingen i behovet i et tiårsperspektiv	89

BILAG

Bilag 1.	Kommissorium for kortlægning af behovet for tilbud om internationalt orienteret gymnasial uddannelse
Bilag 2.	Datakilder – formål og fakta
Bilag 3.	Tabeller til kapitel 3
Bilag 4.	Tabeller til kapitel 4
Bilag 5.	Prognose

1. RESUMÉ

1.1 Indledning – baggrund og formål

Nærværende rapport indeholder en kortlægning af de internationalt orienterede tilbud om gymnasial uddannelse, der udbydes i offentligt regi.¹

Der findes i Danmark to typer af internationalt orienterede tilbud, der udbydes i offentligt regi. Det ene tilbud er IB-uddannelsen – International Baccalaureate – der er en to-årig international gymnasieuddannelse med engelsk som undervisningssprog. Indholdsmæssigt er IB-uddannelsen reguleret af den internationale organisation International Baccalaureate Organization (IBO). De øvrige internationalt orienterede tilbud udgøres af et stort antal studieretninger, der er reguleret indenfor rammerne af lovgivningen om de gymnasiale uddannelser (stx, hf, hhx og htx). De internationalt orienterede studieretninger udbydes som hovedregel på dansk. Der er dog mulighed for med en dispensation fra Undervisningsministeriet at gennemføre de internationalt orienterede studieretninger med et andet undervisningssprog end dansk. Fælles for de internationalt orienterede tilbud er, at de indholdsmæssigt har en særlig international toning, der adskiller dem fra de øvrige gymnasiale tilbud.

Uddannelsesinstitutioner, der er godkendt til at udbyde en eller flere danske gymnasiale uddannelser, kan indenfor rammerne af uddannelseslovene vælge at udbyde studieretninger, der sammensættes fagligt, så de får en internationalt orienteret karakter. De samme institutioner har ligeledes mulighed for at udbyde IB-uddannelsen, men udbud forudsætter særskilt godkendelse hos IBO. Desuden skal der indhentes godkendelse hos Danmarks undervisningsminister, for så vidt angår geografisk placering. Siden august 2009 har ti offentlige skoler haft mulighed for at udbyde IB-uddannelsen.

I forbindelse med den gældende politiske aftale om udbuddet af IB-uddannelse i Danmark er det aftalt mellem forligspartierne, at der efter en femårig periode skal foretages en vurdering af behovet for yderligere udvidelse af IB-uddannelse.

Formål

Undervisningsministeriet har bedt Rambøll Management Consulting (herefter Rambøll) om at gennemføre en kortlægning, der tilvejebringer viden og kan udgøre et solidt fagligt fundament for kommende drøftelser og beslutninger om udviklingsbehovene, når det gælder offentlige tilbud om internationalt orienteret gymnasial uddannelse.

Formålet med kortlægningen er at afdække behovet for tilbud om internationalt orienteret uddannelse på gymnasialt niveau. Kortlægningen omfatter både uddannelse indenfor rammerne af dansk lovgivning om gymnasiale uddannelser og IB-uddannelsen. Kortlægningen har for det første et fokus på at afdække indhold, undervisningssprog og geografisk placering af de forskellige eksisterende tilbud og for det andet et fokus på at afdække udviklingen i de fremtidige behov i et tiårsperspektiv.

Kortlægningen vil i et udbuds- og efterspørgselsperspektiv besvare følgende to hovedspørgsmål:

- Er det er hensigtsmæssigt, at der via IB-uddannelsen er etableret en uddannelsesretning, der ikke er reguleret indenfor rammerne af dansk lovgivning?
- I hvilket omfang matcher de nuværende tilbud fremtidige behov og ønsker med hensyn til indhold, geografisk placering og undervisningssprog, herunder hvorvidt udbuddet af IB-uddannelse vurderes at være tilstrækkeligt til at dække behovet i de kommende år?

Kortlægningen er gennemført i perioden september 2013 - november 2013. Kortlægningens konklusioner er baseret på to spørgeskemaundersøgelser blandt henholdsvis ledere og elever, for-

¹ Der findes i Danmark 18 private selvejende institutioner, der udbyder gymnasiale uddannelser. En række af disse har en stærk international profil. To af de private gymnasier er godkendt til at udbyde IB-uddannelsen, to udbyder en dansk-tysk gymnasieuddannelse, mens et enkelt privat gymnasium udbyder en dansk-fransk gymnasieuddannelse.

skellige typer af interview blandt ledere, elever, forældre, lokale og regionale interessenter samt aftagere. Der er tillige anvendt data fra Danmarks Statistiks elevregister.

1.2 Konklusioner om de eksisterende tilbud

Den geografiske fordeling af de internationalt orienterede tilbud er ujævn

Kortlægningen viser, at de internationalt orienterede tilbud findes over hele landet. Der er en tendens til en større koncentration af tilbuddene i landets store og mellemstore by.

IB-uddannelsen udbydes ti steder i landet af offentlige danske uddannelsesinstitutioner, der er godkendt til at gennemføre stx- og htx-uddannelse. Fordelingen af IB-uddannelsen er politisk besluttet og findes i fire ud af landets fem regioner. De tre vestlige regioner har otte ud af ti offentlige tilbud af IB-uddannelsen, i Region Hovedstaden udbydes IB-uddannelsen to steder, mens der i Region Sjælland ikke udbydes IB-uddannelse i offentligt regi. Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at der findes to private tilbud om IB-uddannelse i henholdsvis Region Sjælland og Region Hovedstaden. Tilbuddene i Region Hovedstaden suppleres endvidere af en tysk-dansk og en fransk-dansk gymnasieuddannelse, der udbydes af private skoler i København. IB-udbuddet er placeret i både større og mindre byer.

Der udbydes internationalt orienterede studieretninger på alle fire danske gymnasiale uddannelser. Der er en markant overvægt af internationalt orienterede tilbud på stx- og htx-uddannelsen. Således viser kortlægningen, at der udbydes internationale studieretninger på 85 almene gymnasier og hf, på 48 handelsgymnasier og på 15 tekniske gymnasier. Koncentrationen af internationale studieretninger er størst på handelsgymnasierne. Ni ud af ti handelsgymnasier tilbyder internationalt orienterede studieretninger, mens det på de almene og de tekniske gymnasier er lidt under halvdelen af institutionerne, der udbyder internationale studieretninger.

Samlet set er de internationalt orienterede studieretninger, der tilbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning, ujævnt fordelt i landets fem regioner. Færrest er tilbuddene i Region Nordjylland og Region Sjælland. De øvrige tre regioner har stort set lige mange internationale studieretninger.

Dansk og engelsk er dominerende undervisningssprog

Kortlægningen viser, at dansk og engelsk er de helt dominerende undervisningssprog på de internationalt orienterede tilbud, der udbydes i offentligt regi. Al undervisning foregår på engelsk på IB-uddannelsen. Hovedparten af undervisningen foregår på dansk på de internationalt orienterede tilbud, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning. Kun et ud af ti tilbud på stx og htx gennemfører uddannelsen helt eller delvist på engelsk.

Den indholdsmæssige variation er størst på de internationale studieretninger, der tilbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning

Der er stor variation i tilbuddenes indholdsmæssige karakter. Det gælder både, når der foretages en sammenligning mellem IB-uddannelsen med de øvrige internationalt orienterede tilbud, og når sammenligningen foretages mellem de danske gymnasiale uddannelser.

På IB-uddannelsen vælger eleverne fag og niveau indenfor seks faggrupper. Eleverne har mulighed for at tone uddannelsen med fokus på henholdsvis sprog, samfundsfag og naturfag. Variationsmulighederne er relativt begrænsede på IB-uddannelsen, hvilket er et bevidst valg, der sikrer, at elever uden problemer kan foretage studieskift på tværs af lande midt i forløbet. Billedet er anderledes på de fire danske gymnasiale uddannelser, hvor institutionerne i høj grad præsenterer unikke internationale studieretninger. Eksemplerne er mange og indeholder blandt andet tværfaglige "global citizens"-programmer, kinesiske områdestudier og fagpakker med tre sprog på højt niveau. På stx er det særligt studieretninger med sprog og samfundsfag, der dominerer de internationale studieretninger, mens det på htx er sprog, kulturforståelse, økonomi og afsætning, der fylder mest i udbuddet.

Deltagerbetalingen lavest på IB-uddannelsen

Kortlægningen sammenligner også omfanget af deltagerbetaling på tværs af tilbud om internationalt orienteret gymnasial uddannelse.

Kortlægningen viser, at omfanget af deltagerbetalingen generelt er begrænset på IB-uddannelsen og svarer til niveauet af deltagerbetalingen på de ikke-internationale studieretninger på det almene gymnasium. Det drejer sig således maksimalt om et par tusind kroner i forbindelse med studieture af ca. en uges varighed.

Til forskel fra IB-uddannelsen er niveauet af deltagerbetaling på mange af de internationale studieretninger, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning, højere end på de ikke-internationale studieretninger. Deltagerbetalingen bruges til at finansiere ekstra rejseaktiviteter eller længerevarende studieture og udvekslingsophold på udenlandske uddannelsesinstitutioner, som er integrerede elementer i mange af de internationale studieretninger. Deltagerbetalingen på disse studieretninger ligger i gennemsnit mellem kr. 20.000 - 30.000 for hele gymnasieforløbet.

Hovedparten af de institutioner, der har en deltagerbetaling på de internationale studieretninger, forsøger at skabe tilskudsordninger og lignende, der medfører, at ingen elever afskæres fra at deltage i studierelaterede aktiviteter i udlandet.

Mindre andel af elever med dansk herkomst på IB-uddannelsen end på stx-uddannelsen, men fordelingen mellem elevgrupper uændret over tid

Samlet set viser karakteristikken af IB-elever henholdsvis elever på internationalt orienterede studieretninger indenfor rammerne af dansk lovgivning, at den største forskel mellem de to elevgrupper findes i herkomst og grundskolebaggrund. Således har en mindre andel af IB-eleverne end af eleverne på de internationalt orienterede studieretninger dansk baggrund, ligesom en mindre andel af IB-eleverne end af eleverne på de internationale studieretninger på et tidspunkt har gået i dansk grundskole. Dermed har en mindre andel af IB-eleverne end af eleverne på de internationale studieretninger de uddannelsesmæssige og sproglige forudsætninger for at gennemføre en dansk ungdomsuddannelse.

Der er ikke sket nævneværdige forskydninger i elevgruppen over de seneste ti år. Andelen af elever med dansk herkomst på IB-uddannelsen er stort set uændret (56,9 procent i 2002 og 55,4 procent i 2012) og ligger således fortsat betydeligt under niveauet af danske elever på stx-uddannelsen (93,2 procent i 2002 og 91,0 procent i 2012).

Der er ikke på baggrund af kortlægningen grundlag for at vurdere, om IB-eleverne og eleverne på internationale studieretninger er markant forskellige, hvad angår socioøkonomisk baggrund. Intet tyder på det, men der tages forbehold for kvaliteten af registerdata såvel som surveydata.

Faglige hensyn bag udbud og efterspørgsel efter internationalt orienterede tilbud

Kortlægningen viser, at *institutions- og uddannelsesledere* giver udtryk for, at etableringen af internationalt orienterede tilbud primært er fagligt motiveret. Mest udbredt er således en opfattelse af, at de internationalt orienterede tilbud udbydes for at virkeliggøre en politisk vision om at uddanne eleverne til at forstå, deltage og leve i et globaliseret samfund. Mange vurderer også, at ønsket om at tilbyde et fagligt udfordrende tilbud spiller en rolle. Samlet set vurderer institutions- og uddannelseslederne, at det har en sekundær betydning, at de internationale tilbud kan bruges som led i markedsføringen og bidrage til at tiltrække elever til uddannelsesinstitutionen. Denne forklaring finder hovedsageligt støtte blandt lederne på handelsgymnasierne. På tværs af uddannelsesstyper bekræfter institutionslederne dog, at de internationalt orienterede tilbud udgør en konkurrencefordel for udbyderinstitutionen.

Elevernes valg af et internationalt orienteret tilbud afspejler først og fremmest et ønske om at opnå faglige kompetencer, der gør dem i stand til at navigere i et globaliseret samfund. Det er særligt ønsket om engelsk på højt niveau samt større viden om internationale forhold og kulturforståelse, der fremhæves. Gruppen af unge, der vælger de internationalt orienterede tilbud, er

kendetegnet ved, at de søger faglige udfordringer og ønsker at opnå globale kompetencer, der kan anvendes i videregående uddannelse og beskæftigelse i Danmark eller i udlandet. Det er særligt IB-eleverne og htx-eleverne, der peger på betydningen af videregående uddannelse som et motiv for uddannelsesvalg.

Særligt for stx- og på hhx-eleverne vurderes studieture, forlagt undervisning og udveksling i udlandet at være et motiv for at vælge et internationalt orienteret tilbud. Dette gælder ikke for IB-eleverne, hvor studieturene spiller en meget lille rolle.

Kortlægningen viser desuden, at elevernes studievalg kun indirekte påvirkes af *forældrenes* holdning til de internationalt orienterede gymnasiale uddannelser. Denne indirekte påvirkning består, dels i at forældre har været medvirkende til at udvikle et internationalt udsyn hos eleverne, der har farvet elevernes valg af internationalt orienteret gymnasial uddannelse, og dels i at de viser opbakning til de unges studievalg blandt andet ved at finansiere hele eller dele af elevernes udlandsophold.

Interessenter og aftagere efterspørger internationalt orienterede tilbud ud fra et ønske om at tiltrække og fastholde en kvalificeret arbejdsstyrke, der kan bidrage til vækst og et højt service-niveau i regionen. IB-udbuddet er vigtigt, men efterspørges af hensyn til en relativt lille elev-gruppe, der er del af en dansk eller udenlandsk familie med en international karriere. De internationale tilbud, der udbydes indenfor rammerne af den danske lovgivning, efterspørges, fordi der i modsætning til IB-uddannelsen er mulighed for at sikre, at tilbuddene lever op til danske kvalitetsstandarder og en dansk pædagogisk tradition. Flere interessenter og aftagere savner dog klarere nationale kvalitetsstandarder for de internationale tilbud, der er forankret i den danske gymnasielovgivning. De peger på, at Undervisningsministeriet bør sikre, at en sådan standard udvikles, så der skabes en dansk ramme og standard for at udvikle internationale gymnasietilbud i Danmark, der kan skabe et reelt alternativ til IB-uddannelsen. Der foreligger ikke et præcis bud på, hvilket indhold et dansk internationalt tilbud i givet fald bør have, men blot en tilkendegivelse om, at tilbuddet bør være på engelsk ligesom IB-uddannelsen og bør videreføre en nordisk pædagogisk tradition.

Interessenternes og aftagernes strategisk funderede efterspørgselsmotiv går hånd-i-hånd med et fagligt funderet motiv, hvor der er fokus på at udvikle varierede tilbud af gymnasial uddannelse med lige uddannelsesmuligheder for alle unge. Der er enighed om, at de eksisterende udbud har et ensidigt fokus på engelsk, der ikke afspejler samfundets behov. Der peges særligt på, at der ud fra et samfundsøkonomisk perspektiv er behov for at have større opmærksomhed på udbud på tysk.

I relation til spørgsmålet om geografisk spredning er der ikke den samme enighed blandt interessenter og aftagere. Mens særligt de regionale interessenter efterspørger et bredt udbud, der sikrer lige uddannelsesmuligheder for alle unge, så efterspørger de lokale interessenter og aftagerne i højere grad mekanismer, der kan sikre bedre koordination, så udbuddet ikke spredes unødigt. Argumentationen for, at det i nogle sammenhænge kan være hensigtsmæssigt at begrænse spredningen, er, at stor spredning kan betyde mindre variation og lavere kvalitet.

Konsensus om, at det er hensigtsmæssigt, at der via IB-uddannelsen er etableret en uddannelsesretning, der ikke er reguleret indenfor rammerne af dansk lovgivning

Kortlægningens viser, at såvel udbydere som efterspørgere vurderer, at det er hensigtsmæssigt, at der i Danmark via IB-uddannelsen er etableret en uddannelsesretning, der ikke er reguleret indenfor rammerne af dansk lovgivning. Kortlægninger viser desuden, at såvel udbydere og efterspørgere overordnet vurderer, at der er en hensigtsmæssig balance mellem udbuddet af IB-programmer og udbuddet af de internationalt orienterede studieretninger, der udbydes i dansk regi.

Det er et centralt fund i kortlægningen, at mange institutionsledere, interessenter og aftagere, understreger, at det er nødvendigt at gå på to ben i forhold til internationaliseringen.

På den ene side er det nødvendigt med et IB-udbud i Danmark, idet IB-uddannelsen imødekommer et behov dels hos udenlandske familier, der er udstationeret i Danmark, dels hos danske familier, der har været udstationeret, og hvor børnene har gået i en udenlandsk grundskole. IB-uddannelsen understøtter således et erhvervsliv, der agerer globalt. På den anden side er der på nuværende tidspunkt et udækket behov i det danske uddannelsessystem hos en mindre gruppe danske unge, der ønsker at tage en gymnasial uddannelse på engelsk, som IB-uddannelsen bidrager til at dække. IB-programmerne er således det ene ben, der ifølge institutionslederne og de øvrige interessenter er nødvendige for at imødekomme internationaliseringsbehovet i de gymnasiale uddannelser.

Institutionslederne og de øvrige interessenter understreger imidlertid også et andet ben, som internationaliseringen bliver nødt til at hvile og udvikle sig på. Internationaliseringen handler ikke kun om udbuddet af IB-uddannelse, men også om behovet for i højere grad at udbyde engelske versioner af de danske gymnasiale uddannelser, idet det således bliver muligt at udvikle stærke globale kompetencer i form af gode engelskkundskaber hos de unge kombineret med meritterne fra den nordiske pædagogik, der ifølge mange er essentiel for at tilvejebringe international gymnasial uddannelse af høj kvalitet.

1.3 Konklusioner om udviklingen i behovet i et tiårsperspektiv

Kortlægningen belyser den fremtidige efterspørgsel efter henholdsvis IB-uddannelsen og internationalt orienterede studieretninger indenfor rammerne af den danske lovgivning i et tiårsperspektiv.

Generelt forventes stigning i efterspørgslen efter internationalt orienterede tilbud det kommende tiår

Udbydere og efterspørgere vurderer, at efterspørgslen efter internationalt orienterede tilbud vil stige i Danmark det kommende tiår. Det gælder i alle fem regioner, uagtet at den demografiske udvikling for elevgruppen generelt er negativ det kommende tiår og forventes at betyde et fald i antallet af elever i alderen 15-19 år i fire ud af fem regioner. Region Hovedstaden er den eneste region, der vil opleve en vækst i elevgruppens størrelse.

Kortlægningen viser desuden, at der i fremtiden forventes at være et øget behov for fag, der har fokus på kulturforståelse samt en bredere vifte af sprogfag. Både interessenter og aftagere peger på, at der er et samfundsmæssigt behov for, at særligt udbuddet af internationalt orienterede tilbud, hvor tysk er undervisningssprog, stimuleres. I et udbudsperspektiv er det imidlertid en udfordring, at den primære målgruppe – eleverne – ikke i samme omfang som interessenter og aftagere efterspørger internationalt orienterede studieretninger, hvor tysk er uddannelsessprog.

Region Hovedstaden er som nævnt den eneste region, der som følge af den demografiske udvikling vil opleve vækst i elevgrundlaget det kommende tiår. Det skal i relation hertil nævnes, at det er besluttet, at der i august 2014 etableres en ny Europaskole i København. Skoleforløbet på Europaskolen afsluttes med en europæisk studentereksamen EB, European Baccalaureate. Skolen forventes, når den er fuldt udbygget i 2021, at have plads til cirka 200 elever på gymnasialt niveau. Omtrent 20 procent af skolens pladser forventes besat af EU-ansattes børn, mens de resterende 80 procent af pladserne vil blive stillet til rådighed for børn i såvel danske og udenlandske familier. Skolen vil være et offentligt tilbud, der drives af Københavns Kommune.

Det fremtidige behov for IB-uddannelse vil afhænge af udviklingen i omfanget og kvaliteten af de danske tilbud

Kortlægningen afdækker, hvordan den forventede vækst i efterspørgslen efter internationalt orienterede tilbud vil påvirke efterspørgslen efter IB-uddannelse.

Det er Rambølls samlede vurdering på baggrund af kortlægningen:

- at det er overvejende sandsynligt, at de eksisterende ti offentlige udbydere af IB-uddannelsen – med bidrag fra den ny Europaskole i København – vil kunne dække behovet for IB-uddannelse i et tiårsperspektiv. De ti udbydere vil have mulighed for at tilpasse antallet af hold og holdstørrelser, således at det matcher den fremtidige efterspørgsel.
- at det vil være relevant løbende at tage stilling til, om udbuddet er rigtigt geografisk placeret. For eksempel kan der være behov for at vurdere, om det er hensigtsmæssigt, at der ikke i offentligt regi tilbydes en IB-uddannelse i Region Sjælland. Den eksisterende udbudsplacering er i høj grad historisk betinget. Det vil i et fremadrettet perspektiv være væsentligt, at den fremtidige udbudsplacering bygger på en faktisk vurdering af, hvor efterspørgslen er størst.

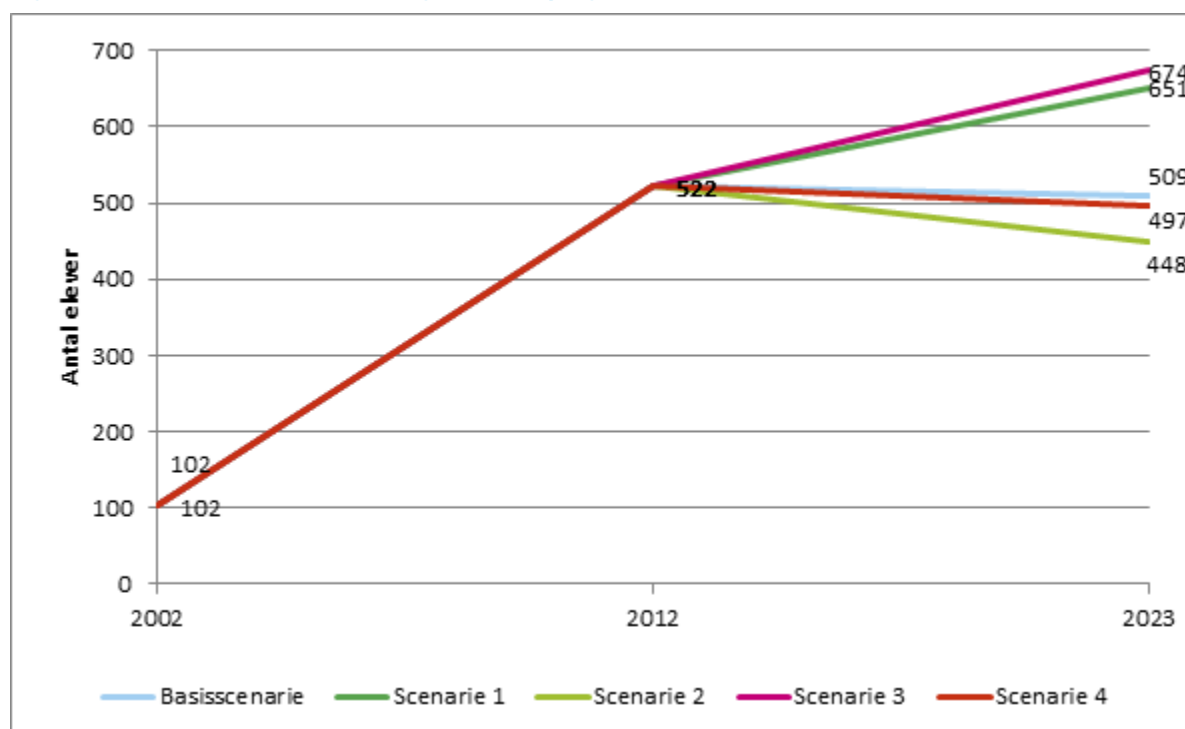
Vurderingerne er baseret på en fremskrivning af efterspørgslen efter IB-uddannelse. Resultaterne af fremskrivningen er illustreret i figur 1.1. og opsummeres nedenfor.

Som det fremgår af figuren, har der været en kraftig vækst i efterspørgsel efter IB-uddannelse det seneste ti år. I 2002 var der 102 elever på offentligt udbudt IB-uddannelse. I 2012 var antallet af IB-elever øget til 522. Væksten er blandt andet et udtryk for, at der politisk har været et ønske om at udvide udbuddet, så udbuddet er blevet mere jævnt fordelt i landet. Den seneste udvidelse er sket i 2009, hvor antallet af udbydere er øget fra syv til ti. Da udbuddet af IB-uddannelse er politisk fastsat, er det relevant at undersøge, om der kan forventes en fortsat vækst i efterspørgslen, eller om der er fundet et niveau, hvor udbuddet kan matche efterspørgslen de kommende ti år.

Der er arbejdet med følgende fem scenarier:

- et scenarie, hvor der fremskrives på baggrund af oplysninger om den demografiske udvikling (basisscenariet)
- et scenarie, hvor den politiske målsætning i regeringens EUD-udspil om en ændret fordeling i optaget på henholdsvis EUD- og de gymnasiale uddannelser er indregnet (scenarie 4)
- samt tre scenarier, der er baseret på en række kvalitativt funderede antagelser om potentielle drivkræfter for og dæmpere på efterspørgslen (scenarie 1-3).

Figur 1.1. Fem scenarier for udviklingen i efterspørgslen efter IB-uddannelse¹ de kommende ti år



1) Figuren viser den samlede nationale efterspørgsel efter IB-uddannelse opgjort for den årgang, der påbegynder uddannelsen det pågældende år.

Med afsæt i basisscenariet, der alene er baseret på den demografiske udvikling, er forventningen en beskedne reduktion i efterspørgslen efter IB-uddannelse, svarende til 13 færre elever på landsplan. Det beskedne fald dækker over, at færre danske elever og færre elever med ikke-vestlig baggrund efterspørger IB-uddannelsen, mens IB-uddannelsen vil blive efterspurgt af flere elever med vestlig baggrund. Med undtagelse af hovedstadsregionen, der vil opleve en lille vækst i efterspørgslen, vil faldet i efterspørgslen være fordelt over landsdelene, der vil opleve forskydninger på fem elever eller derunder.

I scenarie 4, hvor der er taget højde for den ændrede uddannelsesadfærd, der må forudsættes, hvis regeringens målsætninger i EUD-udspillet realiseres, vil efterspørgslen på IB-uddannelsen ligesom i basisscenariet blive reduceret. Reduktionen vil på landsplan være på 25 elever og dermed en smule større end i basisscenariet. Fordelingen mellem landdele og forskydninger mellem forskellige elevgrupper er identisk med udviklingen i basisscenariet.

De tre øvrige scenarier er mere ekstreme scenarier og eksemplificerer, i hvilket omfang efterspørgslen efter internationalt orienterede tilbud forventes at stige og falde de kommende ti år, hvis det forudsættes:

- en ændret balance mellem IB-uddannelsen og de danske tilbud (scenarie 1)
- flere og bedre danske internationalt orienterede tilbud (scenarie 2)
- en mere ensartet uddannelsesadfærd på tværs af landsdele (scenarie 3).

Som det fremgår af figuren, er der størst forskel på resultatet af fremskrivningen i scenarie 2 og 3, hvorfor disse beskrives nedenfor.

I scenarie 2, der er baseret på en forudsætning om flere og bedre danske internationalt orienterede tilbud, er en forventet reduktion i efterspørgslen fra 522 til 448 elever svarende til et fald på næsten 15 procent det kommende tiår. Faldet i efterspørgslen vil være mest markant i Region Midtjylland, hvor der forventes et fald i efterspørgslen på 35 elever.

I scenarie 3, der er baseret på en forudsætning om, at der det kommende tiår udvikles en mere ensartet uddannelsesadfærd blandt de unge, således at eksisterende forskelle på tværs af landsdele mindskes, er der en forventet vækst i efterspørgslen på 152 elever svarende til næsten 30 procent. Mest markant er stigning i efterspørgslen efter IB-uddannelse i Region Hovedstaden og Region Sjælland, hvor der er en forventet stigning i efterspørgslen på henholdsvis 82 og 51 elever i forhold til den nuværende efterspørgsel i de to regioner. Efterspørgslen vil i dette scenarie være stort set uændret i Region Nordjylland og Region Midtjylland, mens den vil stige med 17 elever i Region Syddanmark.

De fem scenarier viser forskellige mulige bud på udviklingen i efterspørgslen af IB-uddannelse det kommende tiår og giver blandt andet viden om, i hvilke regioner ændringerne er størst, jf. tabel 1.1.

Tabel 1.1. Udviklingen i efterspørgslen i de fem scenarier opgjort på regioner

Region	IB i 2012	Basis-scenariet	Scenarie 1	scenarie 2	Scenarie 3	Scenarie 4
Hovedstaden	140	150	186	134	222	146
Sjælland	16	13	21	10	70	13
Syddanmark	117	108	137	96	134	105
Midtjylland	197	189	250	162	192	184
Nordjylland	53	49	60	45	58	48
Total	522	509	652	448	674	497

Foretages en sammenligning af udviklingen på tværs af de fem scenarier, er den væsentligste indsigt, at der ikke på baggrund af fremskrivningen kan drages entydige konklusioner, der peger

i retning af, at der er behov for, at der sker en udvidelse af udbuddet af IB-uddannelse det kommende tiår.

To forhold er desuden bemærkelsesværdige, når der foretages en sammenligning af de fem scenarier på tværs af regioner. For det første peger fire ud af fem scenarier peger på, at Region Hovedstaden vil kunne komme i en situation, hvor der sker en vækst i efterspørgslen efter IB-uddannelsen. I to af scenarierne er der tale om en betydelig vækst. Det er i denne sammenhæng væsentligt at bemærke, at den nye Europaskole i København, der i 2021 forventes at have cirka 200 elever på gymnasieniveau, forventes at kunne matche den øgede efterspørgsel i Region Hovedstaden.

For det andet viser sammenligningen på tværs af scenarier, at udviklingen i efterspørgslen for de fire øvrige regioner vil have et niveau, der kan rummes inden for rammerne af de eksisterende IB-udbud. Der er en enkelt undtagelse fra dette generelle mønster, da der for Region Sjælland er en betydelig efterspørgselsstigning i scenarie 3, der ikke vil kunne imødekommes af eksisterende udbud, da der ikke findes et offentligt udbud af IB-uddannelsen i Region Sjælland. IB-eleverne i Region Sjælland er i øjeblikket henvist til offentlige tilbud i Region Hovedstaden og Region Syddanmark eller IB-uddannelsen på et privat gymnasium i regionen.

På baggrund af vurderinger fra institutionsledere, interessenter og aftagere kan det endelig bemærkes, at det fremtidige behov for IB-uddannelse i høj grad forventes at afhænge af udviklingen i kvaliteten i de tilbud, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning. Stiger kvaliteten i de danske tilbud, forventes det at kunne påvirke den samlede efterspørgsel efter IB-uddannelsen negativt. Tilsvarende vil et kvalitetsløft af EUD-uddannelserne muligvis kunne påvirke efterspørgslen efter IB-uddannelse negativt.

Den modsatte udvikling er også en mulighed. En øget efterspørgsel efter IB-uddannelse kan være en mulighed, hvis globaliseringen i de kommende år slår stærkt igennem på de videregående uddannelser i form af markant flere uddannelsesstilbud, hvor undervisningssproget er engelsk. Hvis der ikke samtidig udvikles flere danske gymnasietilbud på engelsk, som alternativ til IB-uddannelsen, vil forventningen være, at dette kan give en markant stigning i efterspørgslen på IB-uddannelse i Danmark (scenarie 4). Dette er dog ikke en udvikling, som hverken institutionsledere, interessenter og aftagere vurderer, er ønskelig.

2. INTRODUKTION

2.1 Baggrund

Folketinget vedtog i april 2009 en ny lov (Lov nr. 289 af 15. april 2009), der havde til formål at udvide antallet af offentlige udbydere, der var godkendt til at udbyde den internationale gymnasiale uddannelse International Baccalaureate (IB) i Danmark.

Lovændringen betød blandt andet:

- At antallet af offentlige institutioner, der var godkendt til at udbyde IB-uddannelsen, steg fra syv til ti.
- At IB-uddannelsen, efter godkendelse af UVM, fremover kunne udbydes på alle institutioner, der var godkendt til at udbyde en gymnasial ungdomsuddannelse (stx, hf, hhx og htx). Tidligere var alle syv udbydere almene gymnasier.
- At muligheden for at tilrettelægge pre-IB-uddannelsen blev udvidet til også at omfatte htx. Tidligere var det kun muligt for stx- og hf-uddannelserne, at benytte muligheden for, at første studieår kunne tilrettelægges som et forberedende år (pre-IB-uddannelsen) til IB-uddannelsen.

Der var, forud for Folketingets vedtagelse af lovændringen, indgået en politisk aftale, hvori det var aftalt, at der skulle foretages en vurdering af behovet for yderligere udvidelse af IB-udbuddet indenfor en femårig periode. Aftaleteksten havde følgende ordlyd:

”Efter senest fem år skal det vurderes, om der fortsat er behov for en yderligere udvidelse af antallet af IB-udbydere i offentligt regi. Som grundlag for denne vurdering skal det bl.a. undersøges, i hvilket omfang IB-holdene består af elever, der har forudsætningerne for at tage en dansk ungdomsuddannelse, og om det er hensigtsmæssigt, at der via IB-uddannelsen er etableret en uddannelsesretning, der ikke er reguleret af danske myndigheder og danske politikere.”

Det var desuden forudsat i aftalen, at en eventuel beslutning om godkendelse af flere end ti offentlige udbydere, ville forudsætte tilslutning fra aftalepartierne.

2.2 Formålet med kortlægningen

Undervisningsministeriet har bedt Rambøll om at gennemføre en kortlægning, der tilvejebringer viden og kan udgøre et solidt fagligt fundament for kommende drøftelser og beslutninger om udviklingsbehovene, når det gælder offentlige tilbud om internationalt orienteret gymnasial uddannelse.

Formålet med kortlægningen er at afdække **behovet** for tilbud om internationalt orienteret uddannelse på gymnasialt niveau. Kortlægningen omfatter såvel uddannelse indenfor rammerne af dansk lovgivning om gymnasiale uddannelser som udbuddet af IB-uddannelse. Der vil udelukkende være fokus på tilbud, der udbydes i *offentligt regi*.²

Kortlægningen har både fokus på eksisterende tilbud og fremtidige behov, der afdækkes ud fra et **udbuds-** og et **efterspørgselsperspektiv**. Nedenfor følger en liste over de dimensioner, der indgår i kortlægningen.

De eksisterende typer af tilbud

Kortlægningen belyser de eksisterende typer af tilbud med hensyn til:

- tilbuddenes indholdsmæssige karakter
- anvendte undervisningssprog
- geografisk fordeling.

²De internationalt orienterede tilbud, der gennemføres af de private gymnasier, er således ikke omfattet af kortlægningen.

Desuden afdækker kortlægningen af de eksisterende typer af tilbud følgende karakteristika ved elevgruppen:

- aktuelle elevers baggrund (nationalitet, etnicitet og sprog, socioøkonomisk baggrund mv.), herunder evt. forskelle i elevgruppen på tværs af tilbud
- aktuelle elevers uddannelsesmæssige forudsætninger, når de påbegynder tilbuddet
- aktuelle elevernes motiver (fx fremtidsperspektiver) for at søge det pågældende internationalt orienterede uddannelsestilbud.

På baggrund af kortlægningen af de eksisterende tilbud afdækker vi forskellige udbyderes og efterspørgeres vurderinger af hensigtsmæssigheden af, at der via IB-uddannelsen er etableret en uddannelsesretning, der ikke er reguleret indenfor rammerne af dansk lovgivning.

Udviklingen i behovet i et tiårsperspektiv

Kortlægningen belyser desuden, hvorledes behovet for internationalt orienterede gymnasiale uddannelsestilbud kan forventes at udvikle sig i et tiårsperspektiv.

Der er for det første fokus på at belyse udbyderinstitutioner såvel som lokale og regionale interessenters vurderinger af behov og udviklingsmuligheder for internationalt orienterede tilbud. Denne del af kortlægningen har fokus på at få afdækket behovene, for så vidt angår:

- tilbuddenes indholdsmæssige karakter
- ønsker til undervisningssprog
- geografisk fordeling.

For det andet vil der være fokus på at belyse, hvad der karakteriserer uddannelsesbehovene hos potentielle elever. Denne del af kortlægningen vil også afdække:

- hvordan den demografiske udvikling forventes at påvirke udviklingen i antallet af potentielle elever
- forventninger til udviklingen i kommende elevers baggrund (nationalitet, etnicitet og sprog, socioøkonomisk baggrund mv.)
- forventning til udviklingen i kommende elevers uddannelsesmæssige forudsætninger, når de påbegynder tilbuddet
- forventning til kommende elevers motiver for at søge det pågældende internationalt orienterede uddannelsestilbud.

På baggrund heraf foretages der en vurdering af, i hvilket omfang de nuværende tilbud matcher behov og ønsker med hensyn til indhold, geografisk placering og undervisningssprog, herunder hvorvidt udbuddet af IB-uddannelsen vurderes at være tilstrækkeligt til at dække behovet i de kommende år.

Undervisningsministeriets kommissorium for kortlægningen er vedlagt som bilag 1.

2.3 Metode og datagrundlag

2.3.1 Metode

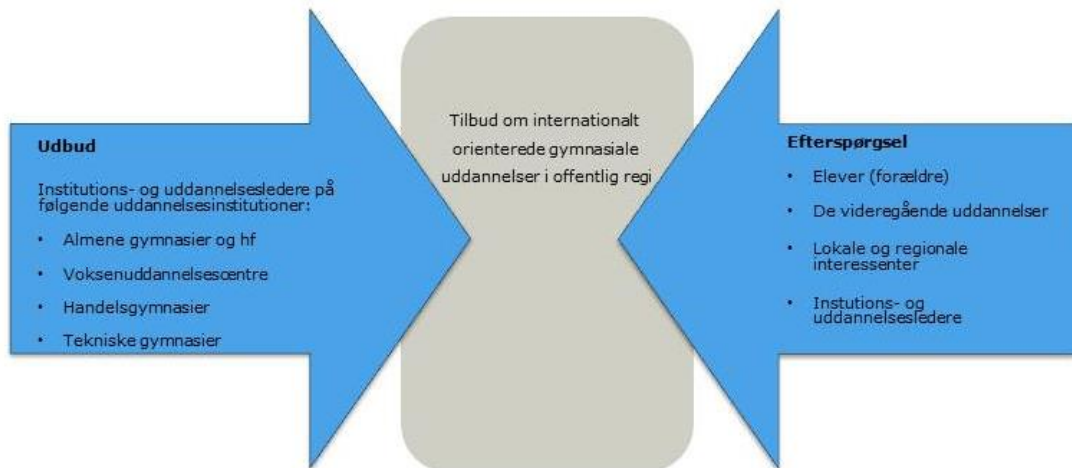
Som det fremgår ovenfor udgør udbuds- og efterspørgselsperspektivet en strukturerende ramme for kortlægningen.

De gymnasiale uddannelser *udbydes* af en række forskellige typer uddannelsesinstitutioner. Stx- og hf-uddannelsen udbydes af på almene gymnasier. Hf-uddannelsen udbydes desuden på voksenuddannelsescentrene, mens hhx- og htx-uddannelsen udbydes på erhvervsskolernes handelsgymnasier og tekniske gymnasier.

De primære *efterspørgere* af gymnasial uddannelse er unge, der har afsluttet folkeskolen. Hovedparten af de unge, der gennemfører en gymnasial uddannelse, fortsætter på en videregående uddannelse. Således udgør de videregående uddannelser en vigtig aftager. En anden vigtig aftager er det arbejdsmarked, der efter endt ungdomsuddannelse eller videregående uddannelse tilbyder beskæftigelse til de unge.

Figur 2.1 giver et overblik over udbydere og efterspørgere samt de informanter, der repræsenterer udbyder- og efterspørgselsperspektivet, som kortlægningsdesignet baserer sig på. Som det fremgår af figuren, vil institutions- og uddannelsesledere på de forskellige typer af uddannelsesinstitutioner, der udbyder gymnasial uddannelse, indgå i kortlægningen som repræsentanter for udbydersiden. På efterspørgselssiden lægger vi vægt på at have flere uafhængige kilder, der kan bidrage til at tegne et generelt billede af elevernes motiver til at vælge de internationale tilbud og de fremtidige behov. Eleverne er nøgleinformanter. Desuden indsamles information om efterspørgselssiden via lokale og regionale interessenter, de videregående uddannelsesinstitutioner samt institutions- og uddannelsesledere.

Figur 2.1. Udbydere og efterspørgere af internationalt orienteret gymnasietilbud i offentligt regi



2.3.2 Datakilder

Kortlægningen tager afsæt i såvel kvantitative og kvalitative data, der belyser kortlægningens tematikker og spørgsmål, jf. afsnit 2.3. Med undtagelse af udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister er alle data, der indgår i kortlægningen, indsamlet specifikt med kortlægningen for øje.

Tabel 2.1 indeholder en oversigt over kortlægningens datakilder. Bilag 2 indeholder en mere udførlig beskrivelse af dataindsamlingen.

Tabel 2.1. Datakilder (i parentes er angivet antal respondenter og svarprocent)

	Udbud	Efterspørgsel
Kvantitative data	Ledersurvey (229 og 82,4 pct.)	Elevsurvey (506) ¹ ,
		Udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister ²
Kvalitative data	Eksplorative interview (2)	Ekplorative med elever (2) interessenter og aftagere (2)
	Fokusgruppeinterview (21)	Fokusgruppeinterview med elever på IB-uddannelsen (24)
		Fokusgruppeinterview med elever på internationalt orienterede studieretninger (28)
		Telefoninterview med interessenter og aftagere (13)
		Telefoninterview med forældre (10)

1) Det er ikke muligt at beregne svarprocent, da institutionsledere på 12 institutioner har formidlet spørgeskemaet til et ukendt antal elever.

2) Udtræk fra Danmarks Statistik er principielt heldækkende data.

Validitet og reliabilitet

Det forhold, at kortlægningen i meget høj grad bygger på primære data, indebærer, at vi har kunnet designe til spørgeskemaer og spørgeguides, så de afspejler de centrale tematikker og spørgsmål, der er fokus på i kortlægningen.

Høj datakvalitet sikres desuden gennem triangulering af metoder (survey, registerdata samt forskellige typer af interview) og datakilder (institutions- og uddannelsesledere, elever, forældre, lokale og regionale interessenter, aftagere og uddannelseseksperter).

Kvalitet i behandlingen sikres gennem systematik og transparens. Behandlingen af de kvantitative data er foretaget i et tæt samarbejde med vores statistiske enhed i Rambøll, der anvender en række faste procedurer i forbindelse med datarens. Centralt for behandlingen af de kvalitative data er den systematiske kodning af interviewreferater i forhold til de opstillede temaer og spørgsmål.

Specifikke vurderinger og overvejelser i relation til validiteten af såvel kvantitative og kvalitative data er indarbejdet i de afsnit, hvor data anvendes.

2.4 Læsevejledning

Kortlægningen er inddelt i tre dele.

Kortlægningens første del indledes i kapitel 3 med en karakteristik af de eksisterende internationalt orienterede tilbud. Kortlægningen indledes med en kort overordnet karakteristik af nogle grundlæggende forskelle mellem IB-uddannelsen og de internationalt orienterede tilbud, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning. Herefter belyses de eksisterende typer af tilbud med hensyn til tilbuddenes indholdsmæssige karakter, anvendte undervisningssprog og geografisk fordeling, idet der lægges vægt på at beskrive forskelle og ligheder mellem forskellige typer af tilbud.

Kapitel 4 indeholder en beskrivelse af kendetegn ved elevgruppen. Der foretages en sammenligning af elevgruppen på IB-uddannelsen og stx-uddannelsen. Beskrivelsen af elevgruppen har blandt andet til formål at afdække, i hvilket omfang IB-uddannelsen vælges af elever, der har forudsætningerne for at tage en dansk ungdomsuddannelse.

I kapitel 5 foretages en grundig analyse af motiver og behov blandt såvel udbydere og efterspørgere af internationalt orienterede gymnasiale uddannelser. Analysen falder i tre dele. Udbudssiden, repræsenteret ved institutions- og uddannelsesledere, analyseres i afsnit 5.1, elever og forældre motiver analyseres i afsnit 5.2, mens motiver blandt lokale og regionale interessenter samt aftagere analyseres i afsnit 5.3.

Kortlægningens første del afrundes i kapitel 6 med en analyse af de forskellige udbydere og efterspørgeres vurderinger af hensigtsmæssigheden af de eksisterende internationalt orienterede tilbud. Der vil særligt være fokus på, hvorvidt udbydere og interessenter vurderer, at det er hensigtsmæssigt, at der via IB-uddannelsen er etableret en uddannelsesretning, der ikke er reguleret indenfor rammerne af dansk lovgivning.

I kortlægningens anden del – kapitel 7 – belyser vi den fremtidige efterspørgsel efter henholdsvis IB-uddannelsen og internationalt orienterede studieretninger, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning. I afsnit 7.1 beskrives institutionslederes, interessenters og aftageres forventning og behov i forhold til den fremtidige efterspørgsel. Følgelig opstilles i afsnit 7.2 en fremskrivningsmodel, som beregner efterspørgslen efter IB-uddannelsen i et tiårsperspektiv givet den demografiske udvikling og en række kvalitativt funderede antagelser om potentielle drivkræfter for og dæmpere på efterspørgslen. På baggrund heraf foretages i afsnit 7.3 en vurdering af, i hvilket omfang de nuværende tilbud matcher behov og ønsker med hensyn til indhold, geografisk placering og undervisningssprog, herunder hvorvidt udbuddet af IB-uddannelsen vurderes at være tilstrækkeligt til at dække behovet i de kommende år.

Kortlægningens tredje del indeholder kortlægningens overordnede konklusioner.

3. KARAKTERISTIK AF DE EKSISTERENDE INTERNATIONALE TILBUD

Dette kapitel giver en overordnet karakteristik af de eksisterende tilbud om internationalt orienterede gymnasiale uddannelsesstilbud, der findes på landsplan, og beskriver således både indhold, sprog og geografisk fordeling i relation til IB-uddannelsen og de internationale studieretninger, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning.

Herved belyses variationen i tilbuddenes tilrettelæggelse, som kendetegner de tilbud om internationalt orienteret gymnasial uddannelse, som udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning, hvilket står i skarp kontrast til IB-uddannelsen, der langt hen ad vejen er generisk på tværs af de forskellige udbyderinstitutioner.

Datagrundlaget for dette afsnit består hovedsagligt af den spørgeskemaundersøgelse blandt institutionsledere, som Rambøll har gennemført i efteråret 2013. Deles svarprocenten op på uddannelser, fås en svarprocent på 84,6 (104 af 123) fra institutionsledere på stx, 82,4 pct. (42 af 51) fra institutionsledere på hhx, 88,6 pct. (31 af 35) fra institutionsledere på htx og 75,4 pct. (52 af 69) fra institutionsledere på hf. Det kvantitative datagrundlag kvalificeres dog igennem hele kapitlet med indsigter fra fokusgruppeinterview med institutionsledere, elever og øvrige interessenter, der også er gennemført i forbindelse med kortlægningen.

3.1 De internationale tilbuds DNA

Inden vi i de efterfølgende afsnit beskriver den indholdsmæssige karakter af hhv. IB-uddannelsen og de internationale studieretninger, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning, har kortlægningen identificeret nogle overordnede og fundamentale forskelle i uddannelsernes DNA, som kort berøres indledningsvist.

Med uddannelsernes DNA menes der de forskellige pædagogiske fundamentter og almene didaktiske principper, der farver uddannelsernes indhold og opbygning, undervisnings- og læringsformer, lærernes og elevernes roller mv. og således skaber to grundlæggende forskellige tilgange til gymnasial uddannelse mellem IB-uddannelsen og de gymnasiale uddannelser, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning.

Ifølge de rektorer, som Rambøll har interviewet i forbindelse med kortlægningen, er IB-uddannelsen i høj grad formet efter en angelsaksisk tradition, der har et mere entydigt fokus på uddannelsernes faglige indhold end den danske tradition, hvor dannelsesperspektivet i højere grad er en integreret del af uddannelses tilbuddet. Dette medfører blandt andet, at elevernes individuelle og faglige resultater er det primære fokus på IB-uddannelsen, hvorimod de danske tilbud har en mere holistisk eller helhedsorienteret tilgang til elevernes faglige og alsidige udvikling. Dette billede bekræftes i de fokusgruppeinterview med IB-elever, som Rambøll har gennemført i efteråret 2013. Således oplever IB-eleverne generelt, at IB-uddannelsen er meget eksamensorienteret, og at stor selvstændighed og målrettethed er en nødvendighed for at gennemføre uddannelsen. Eksemplerne i boksen nedenfor, som er hentet fra fokusgruppeinterview med institutionsledere og elever, tjener til at illustrere forskellene i DNA'et for IB-uddannelsen og de danske tilbud.

Boks 3.1 Forskelle i uddannelsernes DNA

Mange af IB-eleverne, der har gået på en dansk grundskole eller på pre-IB-uddannelsen, som er en særlig dansk konstruktion, oplever, at pædagogikken ikke er ens på tværs af de to uddannelsessystemer. På IB-uddannelsen handler det ifølge eleverne mere om individuelle præstationer og selvstændighed end på de danske uddannelser. En elev fortæller eksempelvis, at *”på IB handler det mere om, at du selv vælger. Lærere er mentorer. Deres vurdering tæller ikke. For hvert kapital står der, hvad du skal lære og hvad du skal kunne. Du har adgang til det, som lærerne har. Du har faktisk ikke brug for læreren. Du kan – og skal faktisk også – selv tage initiativ til undervisning”*.

Samtidig understreger IB-eleverne også, at eksamensorienteringen i IB-uddannelsen medfører et andet læringsmiljø, end de tidligere har oplevet i det danske system. En IB-elev fortæller: *”Det er et koncentreret pensum, der skal ligge på ryggraden til eksamen. Hvis det ikke gør det, så er det ’too bad’. Så kommer du ikke til eksamen. Der er stille i timerne og mere respekt om at skulle lære.”*

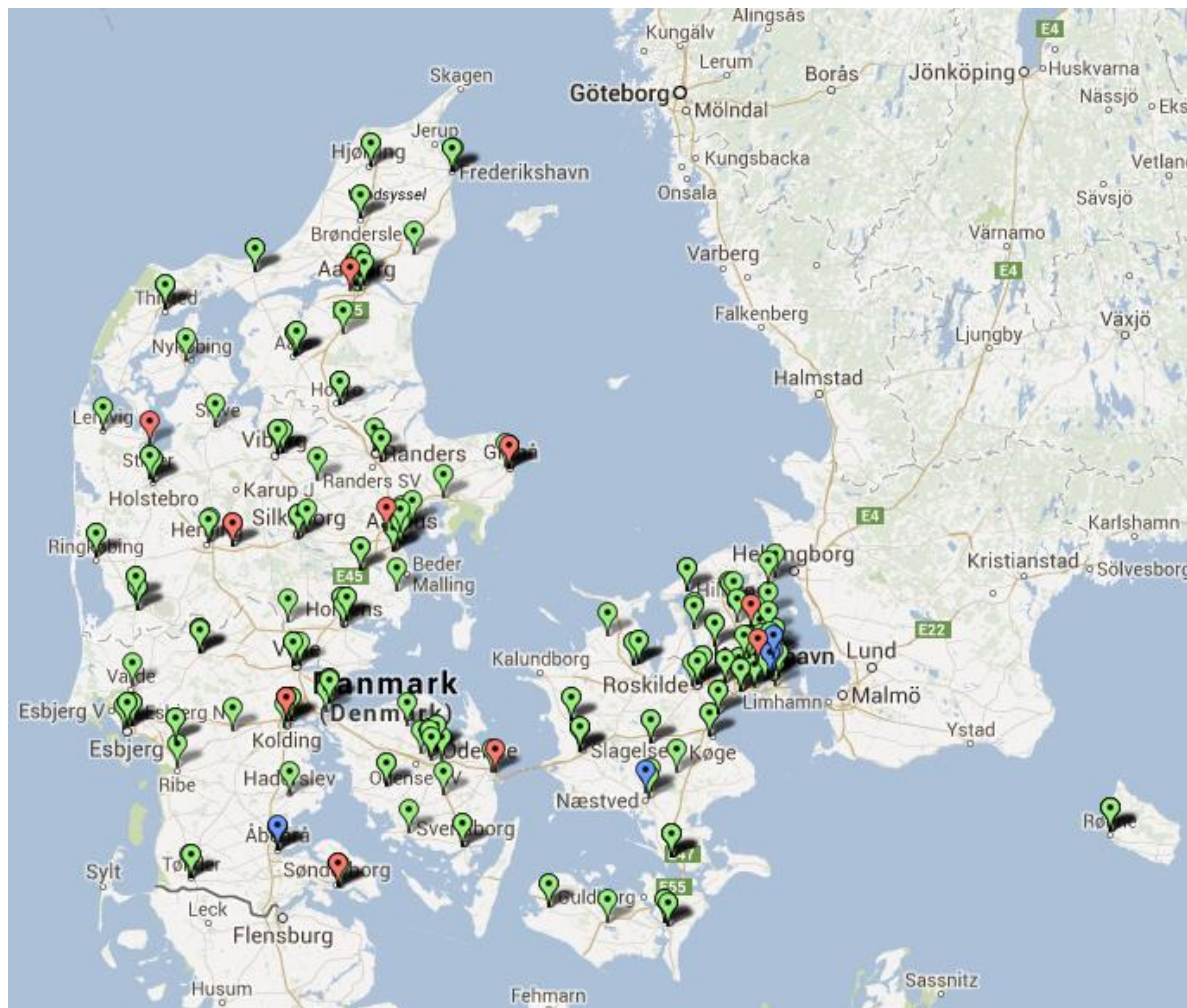
Mange af lederne på de institutioner, som udbyder IB-uddannelsen, er af samme opfattelse som eleverne. Imidlertid peger de på, at der på nuværende tidspunkt er en hensigtsmæssig udvikling under opsejling, hvor IB-uddannelserne i højere grad end nu omfavner nogle af de værdier, der kendetegner det danske uddannelsessystem. De øjner således en mulighed for at redefinere IB-uddannelsen indenfor den danske tradition. En institutionsleder forklarer således: *”IB er jo relative elitær på den måde, at du skal ville det. Du skal have en god ide om videregående uddannelse. Der er en bevægelse indenfor IBO, hvor man vil opprioritere det holistiske. Det drukner nemt i nogle svære fag, som er drabelige. Udfordringer for de nyere IB-uddannelser er at finde deres egne ben i forhold til en dansk tradition.”*

3.2 Geografisk fordeling og undervisningssprog

Dette afsnit belyser for det første, hvordan tilbuddene om internationalt orienteret gymnasial uddannelse fordeler sig indenfor landets fem regioner, og for det andet belyser afsnittet fordelingen af udbuddet af internationale studieretninger på tværs af hhv. stx og hf, hhx og htx. Afslutningsvis belyses det, hvilke undervisningssprog der anvendes på de forskellige internationale studieretninger.

Kortlægningen viser, at udbuddet af internationale studieretninger og/eller uddannelser ikke fordeler sig jævnt på tværs af landets fem regioner. Landkortet nedenfor illustrerer den geografiske fordeling af tilbud om internationalt orienteret gymnasial uddannelse. De grønne flag markerer de internationale tilbud, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning, mens de røde flag markerer udbuddet af IB-uddannelse i offentligt regi. Flagene, der er markeret med blå, viser de fem private gymnasier, der tilbyder særlige internationale gymnasiale uddannelser. To af de private gymnasier er godkendt til at udbyde IB-uddannelsen, to udbyder en dansk-tysk gymnasieuddannelse, mens et enkelt privat gymnasium udbyder en dansk-fransk gymnasieuddannelse. Formålet med kortet er at vise det samlede billede af udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse.

Figur 3.1. Geografisk fordeling af tilbuddene om internationalt orienteret gymnasial uddannelse



Som det fremgår af landkortet ovenfor, findes de fleste offentlige tilbud om internationalt orienteret gymnasial uddannelse i Region Midtjylland. Det drejer sig om i alt 38 internationale studieretninger og fire IB-udbyderinstitutioner svarende til 27,7 pct. af det samlede offentlige udbud af internationalt orienteret gymnasial uddannelse på landsplan.

Der er derimod færrest internationale uddannelses tilbud på gymnasialt niveau i Region Nordjylland og Region Sjælland, idet hver af regionerne kun står for 12,2 pct. af landets samlede offentlige udbud af internationalt orienteret gymnasial uddannelse. I Region Nordjylland drejer det sig om 17 internationale studieretninger og én IB-udbyderinstitution, mens det for Region Sjælland drejer sig om 18 internationale studieretninger. Der udbydes ikke i offentligt regi en IB-uddannelse i Region Sjælland, der derimod huser et af landets to private udbud af IB-uddannelser.

De resterende offentlige tilbud fordeler sig nogenlunde jævnt mellem Region Syddanmark og Region Hovedstaden. I Region Syddanmark udbyder offentlige uddannelsesinstitutioner 35 internationale studieretninger, ligesom regionen har tre IB-udbyderinstitutioner. Dette svarer til 25 pct. af landets samlede udbud, mens der er 34 internationale studieretninger og to IB-udbyderinstitutioner i Region Hovedstaden. Dette svarer til 23 pct. af de internationale uddannelses tilbud på gymnasialt niveau på landsplan.

Imidlertid suppleres de offentlige tilbud om internationalt orienteret gymnasial uddannelse i nogle regioner af private udbyderinstitutioner. Dette gælder hovedsagligt i Region Hovedstaden. De private udbyderinstitutioner er som sagt medtaget i oversigtsfiguren, fordi det skaber et overblik over det samlede udbud af internationalt orienteret gymnasial uddannelse i Danmark. Resten af kapitlet koncentrerer sig dog om de tilbud om internationalt orienteret gymnasial uddannelse, der udbydes på offentlige uddannelsesinstitutioner.

Der udbydes internationalt orienterede studieretninger på alle fire danske gymnasiale uddannelser, men der er en markant overvægt af internationalt orienterede tilbud på stx- og hhx-uddannelsen. Der udbydes således internationale studieretninger på 85 af de 192 almene gymnasier og hf samt på 48 af de 51 handelsgymnasier, som indgår i kortlægningen. Der er imidlertid kun internationale tilbud på 15 ud af de 35 tekniske gymnasier, som kortlægningen belyser. Koncentrationen af de internationale studieretninger er dermed størst på handelsgymnasierne, hvor ni ud af ti hhx-institutioner tilbyder internationalt orienterede studieretninger. På de almene og tekniske gymnasier tilbyder lidt under halvdelen af institutionerne internationale studieretninger. Dette billede bekræftes desuden i fokusgruppeinterviewene med institutionslederne, hvor en stor andel af respondenterne understreger, at handelsgymnasierne er længst fremme, hvad angår internationaliseringen af de gymnasiale uddannelsestilbud. Ifølge institutionslederne er det en naturlig konsekvens af handelsgymnasiernes orientering mod handel på globale markeder.

Kortlægningen belyser endvidere, hvilke undervisningssprog der anvendes på de forskellige tilbud om internationalt orienteret gymnasial uddannelse. Tabellen nedenfor giver et overblik over undervisningssproget på de forskellige internationale studieretninger.

Tabel 3.1. Undervisningssprog på de internationalt orienterede gymnasiale uddannelsestilbud

	stx & hf	hhx	htx
Internationale studieretninger med dansk som undervisningssprog	44	42	14
Internationale studieretninger, hvor undervisningssproget er delvist engelsk	5	2	1
Internationale studieretninger med engelsk som undervisningssprog	1	3	1
IB/pre-IB	7	0	1
Andet*	6	0	0
I alt	56	47	16

Kilde: Rambølls spørgeskemaundersøgelse blandt institutionsledere (2013).

*'Andet'-kategorien dækker over en international studieretning, hvor undervisningssproget er delvist tysk; en uddannelsesinstitution, der er med i Global Gymnasier; to uddannelsesinstitutioner, der påbegynder en international studieretning fra næste undervisningsår, herunder European School of Copenhagen, samt to institutioner, der er i gang med en ansøgningsproces for at få lov til at udbyde IB.

Som det fremgår af figuren ovenfor, er undervisningssproget på størstedelen af de internationale studieretninger dansk. Dette er tilfældet uanset udbyderinstitutionen. Det gælder således for 44 af de internationale studieretninger, der udbydes på stx, og hf³, 42 af de internationale studieretninger, der udbydes på hhx, og 14 af de internationale studieretninger, der udbydes på htx.

På en mindre andel af de internationale studieretninger er undervisningssproget delvist engelsk. Det betyder, enten at mindst to fag på studieretningen undervises på engelsk eller at engelsk indgår, som en integreret del i flere undervisningsfag end to. Undervisningssproget er delvist engelsk på fem af de internationale studieretninger, der udbydes på det almene gymnasium, to af de internationale studieretninger, der udbydes på handelsgymnasiet, samt en enkelt studieretning, der udbydes på teknisk gymnasium.

Derudover udbydes enkelte af de internationale studieretninger med engelsk som undervisningssprog. Dette gør sig gældende for én studieretning på stx og hf, tre studieretninger på hhx, samt én studieretning på htx. Som supplement til de internationale studieretninger med engelsk som undervisningssprog, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning, kommer IB-uddannelsen. IB-uddannelsen, hvor der ligeledes undervises på engelsk, udbydes som sagt på syv almene gymnasier samt på ét teknisk gymnasium.

³ Da stx og hf i høj grad udbydes på de samme uddannelsesinstitutioner, er det ikke muligt at adskille oplysninger om stx og hf. Af denne grund behandles de internationale tilbud på hhv. stx og hf samlet i rapporten. Datamaterialet indikerer dog, at de internationalt orienterede tilbud overvejende ligger på stx-uddannelsen.

3.3 Indholdet i IB-uddannelsen

Dette afsnit beskriver indholdet i IB-uddannelsen og belyser blandt andet de fagpakker og øvrige studierelaterede aktiviteter såsom studieture og forlagt undervisning, der kendetegner IB-uddannelsen. Som tidligere nævnt er IB-uddannelsen generisk på tværs af de gymnasiale uddannelsesinstitutioner, og der er derfor begrænset variation i uddannelsens indhold fra gymnasium til gymnasium.

Tabellen nedenfor giver et overblik over de fag, der ifølge institutionslederne kendetegner de IB-uddannelser, der udbydes i Danmark.

Tabel 3.2 Overblik over fagsammensætningen på IB-uddannelserne

	IB
International økonomi	0
Kulturforståelse	0
International teknologi eller kultur	0
Samfundsfag på A-niveau	3
To sprog på højt niveau (inkl. engelsk)	0
To sprog på højt niveau	2
Erhvervsøkonomi	1
Afsætning	0
Andet*	3
I alt	8

Kilde: Rambølls spørgeskemaundersøgelse blandt institutionsledere (2013).

* 'Andet'-kategorien dækker over kinesiske områdestudier, fagpakken matematik A, fysik B og kemi B samt delelementer fra Globale Gymnasier.

Som det fremgår af tabellen ovenfor, er samfundsfag på højt niveau en del af fagsammensætningen på tre IB-udbyderinstitutioner, mens to fagpakker er kendetegnet ved, at eleverne har to sprog på højt niveau. Erhvervsøkonomi indgår i fagsammensætningen på én af IB-udbyderinstitutionerne, mens tre fagpakker er kendetegnet ved andre fag. Det omfatter blandt andet naturvidenskabelige studieretninger, hvor fagpakken indeholder matematik på A-niveau, samt fysik og kemi på B-niveau, mens kinesiske områdestudier indgår som en del af fagpakken på én af IB-udbyderinstitution.

Derudover indgår delelementer fra Globale Gymnasier i undervisningen på én IB-udbyderinstitution. I dette tilfælde trækkes der således tråde mellem IB-uddannelsen og de internationale studieretninger, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning. Ifølge nogle rektorer er samspillet mellem IB-uddannelsen og især det almene gymnasium, som primært er udbydere af IB-uddannelsen, generelt kendetegnet ved, at der kan høstes fordele for eleverne ved at kombinere uddannelserne på tværs og ved at udbyde IB-uddannelsen og internationale studieretninger på samme institution. Disse rektorer peger således på, at de forsøger at integrere IB- og stx-systemerne videst muligt for derved at få "det bedste fra begge verdener". Eksemplerne i boksen nedenfor illustrerer dette.

Boks 3.2. Eksempel på integrationen af IB- og stx-systemerne

Ifølge mange af IB-rektorerne ligger der et stort potentiale i at skabe synergi mellem de forskellige uddannelsernes særegne karakteristika, idet det internationale perspektiv på IB-uddannelsen kan forstærke og forankre internationaliseringen på de internationale studieretninger, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning. En rektor fortæller blandt andet: *”Vi har på stx en række samarbejder med skoler rundt om i verden, men vi gør også en indsats for at integrere IB- og stx-systemet. Vi bruger de mange forskellige kulturer og religioner, der er på IB-uddannelsen, og trækker det ind, og bruger det i forhold til stx. Det skaber et internationalt miljø.”*

Samtidig understreger IB-rektorerne, at det skaber et dynamisk læringsmiljø for alle eleverne, at institutionerne udbyder både IB-uddannelsen og stx, idet eleverne kan lære af hinanden indbyrdes. En institutionsleder udtrykker det sådan: *”En fjerdedel af vores elever er IB-elever, hvis dagligdagssprog er engelsk. Det er en kæmpe fordel for de danske elever. De finder ud af, at man er nødt til at kunne noget bedre engelsk, end det de har. Generelt er det et godt spin-off i forhold til dannelsesaspektet i gymnasiet.”*

Foruden ovenstående fagsammensætning indgår der også enkelte øvrige studierelaterede aktiviteter, såsom studieture og udveksling, i IB-uddannelsen. Tabellen nedenfor giver et overblik over de øvrige studierelaterede aktiviteter, der kendetegner IB-uddannelsen.

Tablet 3.3 Overblik over øvrige studierelaterede aktiviteter på IB-uddannelsen

	IB
Flere studieture end på øvrige studieretninger	2
Forlagt undervisning i udlandet (< 1 semester)	0
Forlagt undervisning i udlandet (min. 1 semester)	0
Udvekslingsophold ved en udenlandsk uddannelsesinstitution (< 1 semester)	2
Udvekslingsophold ved en udenlandsk uddannelsesinstitution (min. 1 semester)	0
Praktik i udlandet	0
Andet*	3
I alt	8

Kilde: Rambølls spørgeskemaundersøgelse blandt institutionsledere (2013).

* 'Andet'-kategori dækker over et 14-dages højskoleophold i Kina, udveksling med partnerskole samt studietur kombineret med udveksling.

Som det fremgår af tabellen ovenfor, er IB-eleverne på flere studieture end på de øvrige studieretninger på to IB-udbyderinstitutioner. Derudover indgår udveksling ved en udenlandsk uddannelsesinstitution af under et semesters varighed som en studierelateret aktivitet på to IB-udbyderinstitutioner, mens tre af IB-udbyderinstitutionerne udbyder andre studierelaterede aktiviteter end de allerede nævnte. Disse studierelaterede aktiviteter omfatter et 14-dages højskoleophold i Kina, udveksling for enkeltelever i samarbejde med partnerskoler samt studieture, der kombineres med udveksling.

Under disse udenlandsophold bor hovedparten af IB-eleverne hos værtsfamilier, mens enkelte elever også bor på hotel, vandrehjem eller lignende og/eller på kollegium (se bilag 3). På dette parameter adskiller IB-uddannelsen sig således ikke fra de danske tilbud, der beskrives i næste afsnit. IB-udbyderinstitutionerne har ligesom mange af de danske tilbud også flest samarbejds- eller udvekslingsaftaler med udenlandske uddannelsesinstitutioner i hhv. USA og Canada eller Kina. To af IB-udbyderinstitutionerne har således samarbejds- og udvekslingsaftaler med uddannelsesinstitutioner i USA og Canada, og en tilsvarende andel har samarbejds- og udvekslingsafta-

ler med Kina. En enkelt IB-udbyderinstitution samarbejder med vesteuropæiske lande foruden Storbritannien og Irland.

Af tabel 3.3 fremgår det også, at der ikke indgår nogen øvrige studierelaterede aktiviteter på to af IB-udbyderinstitutionerne. På de fleste IB-udbyderinstitutioner er eleverne dog på studieture af en uges varighed på lige fod med institutionernes øvrige elever, om end dette ikke er en del af IBO-konceptet. Det er således endnu et eksempel på, at elementer fra de danske tilbud integreres i IB-uddannelsen.

Ifølge de elever, som Rambøll har interviewet i forbindelse med kortlægning, er det endvidere muligt for IB-eleverne at komme på individuelt tilrettelagte udvekslingsforløb og/eller sprogskole. På trods af at IB-eleverne generelt efterspørger flere udenlandsophold i løbet af studietiden, fravælger mange dog muligheden for individuel udveksling og/eller sprogskole, blandt andet fordi de selv skal finansiere undervisningen i udlandet.

3.4 Indholdet i de internationale tilbud, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning

Dette afsnit beskriver indholdet i tilbuddene om internationalt orienteret gymnasial uddannelse, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning. Afsnittet beskriver de studieretningsfag og øvrige studierelaterede aktiviteter, såsom studieture og forlagt undervisning, der kendetegner de internationale tilbud.

Der er som nævnt indledningsvis stor variation i de studieretningsfag, der kendetegner de internationale studieretninger, som udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning. Tabellen nedenfor giver et overblik over de fag, der indgår i de internationale studieretninger, der udbydes på de forskellige gymnasiale uddannelsesinstitutioner.

Tabel 3.4. Overblik over studieretningsfag på de internationale studieretninger

	stx & hf	hhx	htx
International økonomi	2	32	1
Kulturforståelse	2	29	1
International teknologi eller kultur	1	4	0
Samfundsfag på A-niveau	24	0	0
To sprog på A-niveau, hvoraf det ene er engelsk	23	20	2
To sprog på A-niveau	9	8	1
Erhvervsøkonomi	5	0	0
Afsætning	2	32	1
Andet*	19	9	3
Ved ikke	0	0	1
Institutioner i alt	85	48	15

Kilde: Rambølls spørgeskemaundersøgelse blandt institutionsledere (2013).

*'Andet'-kategori dækker bl.a. over fagpakker indeholdende 3 sprog på højt niveau, kinesiske områdestudier, virksomhedsøkonomi, tværfaglige 'global citizenship'-programmer, kommunikation og IT, psykologi m.v.

Der er enkelte generelle tendenser i fordelingen af studieretningsfag på de internationale studieretninger på tværs af de gymnasiale uddannelsesinstitutioner. Disse fremhæves i det nedenstående.

Som det fremgår af tabellen, indgår samfundsfag på A-niveau samt erhvervsøkonomi kun som studieretningsfag i de internationale studieretninger, der udbydes på det almene gymnasium. For 24 af de internationale studieretninger, der udbydes på stx og hf, er samfundsfag på A-niveau således et studieretningsfag, mens erhvervsøkonomi er et studieretningsfag på fem af de internationale studieretninger. Derudover er 19 af de internationale studieretninger på de almene gymnasier kendetegnet ved, at andre internationale elementer bidrager til internationaliseringen

af uddannelserne. For de almene gymnasier omfatter denne kategori blandt andet studieretninger, der indeholder tre sprog på A-niveau, en kombination af engelsk på A-niveau og samfundsfaglige fag, kinesiske områdestudier samt naturvidenskabelige fag med en international toning.

Derimod indgår international økonomi, afsætning og kulturforståelse hovedsagligt som studieretningsfag på de internationale studieretninger, der udbydes på handelsgymnasierne. International økonomi indgår således som studieretningsfag på 32 ud af 48 internationale studieretninger, der udbydes på hhx. På en tilsvarende andel af studieretningerne indgår afsætning som studieretningsfag, mens kulturforståelse er studieretningsfag på 29 af de internationale studieretninger, der udbydes på handelsgymnasierne. Ni af studieretningerne indeholder andre internationale elementer. For handelsgymnasierne dækker denne kategori også primært over studieretninger, der indeholder tre sprogfag på A-niveau samt en fagpakke, der kombinerer kinesiske områdestudier med international økonomi og kulturforståelse.

To sprog på højt niveau, hvoraf det ene er engelsk, indgår endvidere som studieretningsfag på en stor andel af de internationale studieretninger på både det almene gymnasium og handelsgymnasierne. Billedet er meget blandet, hvad angår de internationale studieretninger, der udbydes på teknisk gymnasium, og der er således ikke umiddelbart nogen generelle tendenser. Der er imidlertid tre internationale studieretninger, der udbydes på teknisk gymnasium, der er kendetegnet ved andre internationale elementer. Det drejer sig om fagene kommunikation og it og/eller et enkelt sprog på højt niveau, der begge indgår som studieretningsfag på de internationale linjer, der udbydes på htx.

Størstedelen af de internationale studieretninger er endvidere kendetegnet ved, at de fleste undervisningsfag tones i en international retning. Ifølge mange af de institutionsledere, som Rambøll har interviewet i forbindelse med kortlægningen, forsøger lærerne på de internationale studieretninger således at afdække og udnytte globaliseringspotentialen i de enkelte undervisningsfag, så internationaliseringen bliver en integreret del af alle fag og ikke kun indgår i studieretningsfagene.

Foruden de fag, der kendetegner de internationale studieretninger, som udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning, indeholder studieretningerne også en række øvrige studierelaterede aktiviteter, såsom studieture og forlagt undervisning, der bidrager til den internationale karakter af tilbuddene. Tabellen nedenfor giver et overblik over de øvrige studierelaterede aktiviteter, der indgår i de internationale studieretninger.

Tabel 3.5. Overblik over øvrige studierelaterede aktiviteter i de internationale studieretninger

	stx & hf	hhx	htx
Flere studieture end på øvrige studieretninger	30	32	5
Forlagt undervisning i udlandet (< 1 semester)	9	21	4
Forlagt undervisning i udlandet (min. 1 semester)	1	0	1
Udvekslingsophold ved en udenlandsk uddannelsesinstitution (< 1 semester)	22	10	2
Udvekslingsophold ved en udenlandsk uddannelsesinstitution (min. 1 semester)	0	0	0
Praktik i udlandet	5	2	1
Andet*	16	3	2
Ved ikke/ingen af disse	3	3	0
Institutioner i alt	85	48	15

Kilde: Rambølls spørgeskemaundersøgelse blandt institutionsledere (2013)

*'Andet'-kategori dækker bl.a. over Comenius-projekter, gæsteundervisere, kortere studieture til engelsksprogede lande, besøg fra venskabskoler, fagenes generelle toning i global retning, internationale foredrag på skolen, partnerskoler, samarbejde med universiteter og virksomheder mv.

Der er enkelte generelle tendenser i anvendelsen af øvrige studierelaterede aktiviteter på de internationale studieretninger på tværs af de gymnasiale uddannelsesinstitutioner. Disse fremhæves i det nedenstående.

Som det fremgår af tabellen ovenfor, er det særligt kendetegnende for de internationale studieretninger på det almene gymnasium, at udvekslingsophold ved en udenlandsk uddannelsesinstitution indgår som en studierelateret aktivitet i uddannelserne. Det gør sig gældende på 22 af de internationale studieretninger, der udbydes på stx og hf, mens dette kun kendetegner ti af de internationale studieretninger, der udbydes på hhx. Samtidig er en række af de internationale studieretninger, der udbydes på det almene gymnasium, kendetegnet ved andre studierelaterede aktiviteter, der er med til at tone studieretningerne i en international retning. For de almene gymnasier drejer det sig blandt andet om korte studieture til engelsksprogede lande, højskoleophold i Kina, Comenius-projekter samt virtuelt samarbejde med partnerskabsskoler med fokus på globale kompetencer.

En stor del af de internationale studieretninger, der udbydes på hhx, er derimod kendetegnet ved, at en del af undervisningen forlægges til udlandet. For 21 af studieretningerne, der udbydes på hhx, indgår forlagt undervisning i udlandet i under et semesters varighed således som en ekstra studierelateret aktivitet, mens dette kun er tilfældet for ni af de internationale studieretninger, der udbydes på det almene gymnasium, og fire af de studieretninger, der udbydes på teknisk gymnasium.

For alle de gymnasiale uddannelser involverer de internationale studieretninger ofte også flere studieture end på de øvrige ikke-internationale studieretninger. Det gælder således for 30 studieretninger, der udbydes på stx og hf, 32 studieretninger, der udbydes af hhx og fem af de studieretninger, der udbydes på htx.

Foruden de allerede nævnte studierelaterede aktiviteter viser spørgeskemaundersøgelsen blandt eleverne på de internationale studieretninger, som Rambøll har gennemført i efteråret 2013, desuden, at en mindre del af eleverne på de internationale studieretninger også går på sprogskole i løbet af deres studietid. Det gør sig gældende for 13 af de 115 stx-elever samt 7 af de 175 hhx-elever, der har besvaret spørgeskemaet. Samtidig deltager en andel af eleverne i projektsamarbejde med udenlandske partnerskoler. Det gør sig således gældende for 41 af de 115 stx-elever, 7 af de 175 hhx-elever samt tre af de fire htx-elever, der har besvaret spørgeskemaet (se bilag 3).

Det er generelt kendetegnende for de internationale tilbud, at eleverne indkvarteres på hotel, vandrehjem eller lignende og/eller ved værtsfamilier i forbindelse med studieture, udveksling, forlagt undervisning mv. (se bilag 3 for yderligere detaljer). Eleverne indkvarteres således på hotel, vandrehjem eller lignende på 31 af de internationale studieretninger, der udbydes på de almene gymnasier, 30 af de internationale studieretninger, der udbydes på handelsgymnasierne, og 7 af de internationale studieretninger, der udbydes på teknisk gymnasium.

Eleverne indkvarteres ved værtsfamilier i forbindelse med studieture, udveksling, forlagt undervisning og lignende på 36 af de internationale studieretninger på stx og hf, 29 af de internationale studieretninger på hhx og 7 af de internationale studieretninger på htx. På mange af de internationale studieretninger kombinerer man dog ofte indkvarteringsformerne, således at eleverne bor delvist ved værtsfamilier og delvist på hotel, vandrehjem eller lignende under udenlandsopholdet. Dette gælder ikke mindst i forbindelse med længerevarende udvekslingsophold ved udenlandske uddannelsesinstitutioner og/eller studieture.

Formålet med at indkvartere eleverne ved værtsfamilier er ifølge de institutionsledere, som Rambøll har interviewet i forbindelse med kortlægningen, at det bidrager til en øget kulturforståelse hos eleverne. Eksemplet i boksen nedenfor illustrerer dette.

Boks 3.3 Eksempel på betydningen af indkvartering ved værtsfamilier

En rektor fortæller, at de såkaldte 'home stays' er et vigtigt element i udviklingen af elevernes globale mind-set, da eleverne lærer at gebærde sig i en social kontekst, hvor andre kulturelle spilleregler end danske gør sig gældende, når de bor hos udenlandske familier. Han fortæller: *"De udenlandske studieophold er motiverende for eleverne. Vi bruger også home stays i USA. Eleverne lærer, hvordan man afkoder en fremmed kultur, og hvordan man begår sig i den fremmede kultur. Det – kulturmødet – er meget vigtigt."*

Kortlægningen belyser endvidere, hvilke lande de gymnasiale uddannelsesinstitutioner, der udbyder internationale studieretninger, har udvekslings- og samarbejdsaftaler med i forbindelse med forlagt undervisning, udveksling og/eller praktik.

Der er et klart mønster i de lande, som uddannelsesinstitutionerne har udvekslings- eller samarbejdsaftaler med på tværs af de forskellige gymnasiale uddannelser. På størstedelen af de internationale studieretninger er eleverne således på udenlandsophold i vesteuropæiske lande (foruden Storbritannien og Irland) i forbindelse med forlagt undervisning, udveksling og/eller praktik. Det gør sig gældende for 19 af de internationale studieretninger, der udbydes på de almene gymnasier, 15 af de internationale studieretninger, der udbydes på handelsgymnasierne, samt to af de internationale studieretninger, der udbydes på de tekniske gymnasier (se bilag 3 for yderligere uddybning).

Derudover har en stor andel af de uddannelsesinstitutioner, der udbyder de internationale studieretninger, udvekslings- og samarbejdsaftaler med USA eller Canada i forbindelse med studierelaterede aktiviteter i udlandet. Det gælder således for 16 af de internationale studieretninger, der udbydes på stx og hf, 14 af de internationale studieretninger, der udbydes på hhx, samt to af de internationale studieretninger, der udbydes på htx.

Der er endvidere en andel af de internationale studieretninger på hhv. stx og hhx, der er i Kina i forbindelse med forlagt undervisning, udveksling og/eller praktik. Dette gælder således for ni studieretninger på det almene gymnasium og ni studieretninger på handelsgymnasierne.

Det er hovedsagligt de internationale studieretninger, der udbydes på hhx og htx, der er i hhv. Storbritannien og Irland samt Australien og New Zealand i forbindelse med udenlandsophold. Otte af de internationale studieretninger, der udbydes på handelsgymnasierne, og tre af de internationale studieretninger, der udbydes på de tekniske gymnasier, har således udvekslings- og samarbejdsaftaler med Storbritannien eller Irland i forbindelse med forlagt undervisning, udveksling og/eller praktik, mens dette kun gør sig gældende for et enkelt internationalt tilbud på stx. På tre af de internationale studieretninger, der udbydes på hhx, og en international studieretning, der udbydes på htx, besøger eleverne Australien og New Zealand i forbindelse med studierelaterede aktiviteter i udlandet, mens ingen af de almene gymnasier har udvekslings- og samarbejdsaftaler i denne region.

Til gengæld kendetegner det mange af de internationale studieretninger, der udbydes på det almene gymnasium, at uddannelsesinstitutionerne har udvekslingsaftaler eller samarbejde med en meget bred vifte af lande. Af relevante lande kan eksempelvis nævnes Kenya, Argentina, Rusland, Rwanda, Egypten, Brasilien, Mexico, Libanon, Israel, Indien og Singapore. Mange af disse studieture tilrettelægges endvidere individuelt for de enkelte internationale klasser.

3.4.1 Deltagerbetaling

Foruden de indholdsmæssige aspekter af IB-uddannelse og de internationale studieretninger, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning, belyser kortlægningen også omfanget af deltagerbetaling på tilbuddene om internationalt orienteret gymnasial uddannelse.

Kortlægningen viser, at omfanget af deltagerbetalingen generelt er begrænset på IB-uddannelsen. De fleste elever og institutionsledere understreger således, at niveauet af deltagerbetalingen ikke overstiger det, der findes på de ikke-internationale studieretninger på det almene gymnasium, og det drejer sig således maksimalt om et par tusind kroner i forbindelse med studieture af ca. en uges varighed. På nogle IB-udbyderinstitutioner skal eleverne endog ikke medfinansiere de korte studieture, fordi turene er et led i et internationalt program, der bl.a. subsidieres af EU. Samtidig finansierer uddannelsesinstitutionerne typisk de undervisningsafgifter, der kan opstå i forbindelse med IBO-onlinekurser.

Til forskel fra IB-uddannelsen er niveauet af deltagerbetaling på mange af de internationale studieretninger, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning, højere end på de ikke-internationale studieretninger. Deltagerbetalingen bruges til at finansiere ekstra rejseaktiviteter eller længerevarende studieture og udvekslingsophold på udenlandske uddannelsesinstitutioner, som er integrerede elementer i mange af de internationale studieretninger. Ifølge de institutionsledere, som Rambøll har interviewet i forbindelse med kortlægningen, når deltagerbetalingen på mange af de internationale studieretninger samlet set op på mellem kr. 20.000 – 30.000 for hele studietiden.

Mange institutioner forsøger dog at holde udgiftsniveauet så lavt som muligt i forbindelse med studieture, ligesom institutionerne orienterer forældre og elever om niveauet af deltagerbetaling, inden de unge starter på de internationale studieretninger. Institutionslederne tager disse forbehold for at forberede forældrene på merudgifterne forbundet med de unges studievalg og herigennem mindske risikoen for, at nogle elever på grund af manglende økonomiske forudsætninger ikke kan komme med på de studierelaterede aktiviteter, der foregår i udlandet. Nogle institutioner forsøger endvidere at arrangere internationale aktiviteter, der ikke kræver rejseaktivitet, ligesom en enkelt institutionsleder fortæller, at de har begrænset rejseaktiviteten, fordi det var for dyrt for forældre og skolen fortsat at finansiere længerevarende udenlandsophold.

De institutioner, der har et højere niveau af deltagerbetaling på de internationale studieretninger end på de øvrige ikke-internationale studieretninger, forsøger samtidig at skabe tilskudsordninger og lignende, der medfører, at ingen elever afskæres fra at deltage i studierelaterede aktiviteter i udlandet. Eksempelvis har mange institutioner adgang til fonde, der kan finansiere udenlandsophold for de elever, der har svært at anskaffe midlerne hertil på egen hånd, ligesom mange af de internationale klasser har opsparingsordningerne, hvor klassen i fællesskab optjener en pulje, der kan finansiere dele af udenlandsopholdene. Eleverne tjener eksempelvis penge ved at rydde op efter store arrangementer, såsom DHL-løbet, eller ved at afholde sociale arrangementer for forældrene, hvor overskuddet efter salg af drikkevarer og mad går til klassens opsparing. Opsparingen deles ligeligt mellem eleverne i forbindelse med studieture, forlagt undervisning og/eller udveksling.

De fleste elever, som Rambøll har interviewet i forbindelse med kortlægningen, understreger dog, at de enten finansierer udenlandsopholdene på egen hånd ved hjælp af fritidsjob eller får en håndsrekning af deres forældre.

4. KENDETEGN VED ELEVRUPPEN

I dette kapitel tegnes et billede af elevgruppen på henholdsvis International Baccalaureate og internationale studieretninger på almene gymnasiale uddannelser.

Afsnit 4.1 bygger primært på registerdata om IB-elever og stx-elever, som påbegyndte første år på IB/2.g. på stx i 2002 og 2012, og sekundært på data fra spørgeskemaundersøgelsen blandt institutionsledere. I afsnittet karakteriseres elever på IB ud fra etnisk herkomst og uddannelsesmæssige forudsætninger, når de påbegynder tilbuddet. Desuden undersøges det, om det øgede udbud af IB-uddannelsen har haft nogen betydning for sammensætningen af elevgruppen. Det undersøges også, om elevsammensætningen på IB-uddannelsen er anderledes end elevsammensætningen på stx.

Grunden til, at sammenligningsgrundlaget udgøres af stx-elever er, at Rambøll vurderer, at stx er den gymnasiale uddannelse som er mest sammenlignelig med IB, hvad angår det faglige indhold. Med andre ord antages det, at elever på IB i en hypotetisk situation, hvor IB ikke var en mulighed, med større sandsynlighed ville vælge stx frem for hhx eller htx. Hhx og htx har stærke tematiske profiler, som tiltrækker en bestemt elevgruppe, som ikke ville være den profil foruden.

Registerdata fra Danmarks Statistik er generelt af høj kvalitet. Men fordi en forholdsvis stor andel af IB-eleverne ikke havde bopæl i Danmark i 2011, hvor baggrundsoplysninger er opgjort, er der manglende oplysninger for mange individer i registerdata. Dette har selvsagt betydning for de konklusioner, der kan drages om elevsammensætningen på IB-uddannelsen. Af den grund indgår der ikke et afsnit om IB-elevernes socioøkonomiske baggrund, defineret som forældres uddannelsesniveau og forældres indkomst, forsørgelsesgrundlag o. lign., i rapporten⁴. De pågældende tabeller er inkluderet i bilag 4, men bør læses med forbehold for mange uoplyste.

Afsnit 4.2 bygger udelukkende på data fra spørgeskemaundersøgelserne blandt institutionsledere og elever på internationale linjer, da det ikke er muligt at identificere elever på internationale studieretninger i registerdata⁵. Denne elevgruppe beskrives ud fra herkomst, uddannelsesmæssige forudsætninger og socioøkonomisk baggrund. Desuden undersøges det, om der er forskelle mellem elever på internationale studieretninger på stx, hf, hhx og htx, samt om der er regionale forskelle.

Visse forbehold bør tages for kvaliteten af datagrundlaget. Det data, som stammer fra institutionsledersurveyen, er af skønsnæssig karakter. Dette er fordi, institutionslederne er blevet bedt om at *vurdere* elevsammensætningen ud fra forskellige parametre. Endvidere er der ikke data på elevniveau men på studieretnings-niveau. Det data om sammensætningen af elevgruppen, som stammer fra elevsurveyen, er på elevniveau, men Rambøll har intet grundlag at vurdere dets repræsentativitet ud fra. Den umiddelbare vurdering er, at data ikke er repræsentativt.

4.1 IB-elever

Formålet med dette afsnit er at vurdere, i hvilket omfang IB-holdene består af elever, der har forudsætninger for at tage en dansk ungdomsuddannelse, jf. den politiske aftale som er baggrund for nærværende kortlægning. (Se bilag 4, tabel 4.1.1 – 4.1.9 for tabeller, der ikke er medtaget i rapporten).

4.1.1 Herkomst

Tabellen nedenfor sammenligner IB-elevs og stx-elevs etniske herkomst i både 2002 og i 2012.

⁴ Registerdata indikerer ikke, at IB-elever generelt kommer fra mere veluddannede eller mere økonomisk velstillede hjem end stx-elever. Der tages forbehold for lav datakvalitet.

⁵ Det vil sige, at statistik om gymnasieelever ikke kan brydes ned på studieretninger i Danmarks Statistiks uddannelsesstatistik.

Tabel 4.1. IB-elevernes og stx-elevernes herkomst – 2002 og 2012

	2002		2012	
	<i>IB-elev</i>	<i>Almen gymnasieelev</i>	<i>IB-elev</i>	<i>Almen gymnasieelev</i>
Dansk (mindst én forælder født i Danmark)	56,9 %	93,2 %	55,4 %	91,0 %
Vestlig indvandrer/efterkommer	11,8 %	1,2 %	9,7 %	0,8 %
Ikke-vestlig indvandrer/efterkommer	30,4 %	5,5 %	19,0 %	7,6 %
Ukendt	1,0 %	0,1 %	15,9 %	0,5 %
Total	100 % (N=102)	100 % (N=16.803)	100 % (N=522)	100 % (N=28.066)

Kilde: Danmarks Statistisk elevregister.

Først og fremmest bemærkes det, at andelen af elever med dansk baggrund er markant mindre blandt IB-eleverne end blandt stx-eleverne, og at dette gør sig gældende i både 2002 og 2012. I forbindelse med baggrunden for denne kortlægning er det relevant at bemærke, at andelen af elever med dansk baggrund på IB er den samme i 2012 som i 2002.

Det er vanskeligere at udlede noget om IB-elever med vestlig og ikke-vestlig baggrund. Kategorierne vestlig/ikke-vestlig indvandrer og efterkommer dækker over børn af diplomater og udenlandsk arbejdskraft, som kun er i Danmark midlertidigt, såvel som børn af øvrige indvandrere og flygtninge. Her kan altså være tale om en gruppe med stor intern variation hvad angår blandt andet danskundskaber.

I 2002 var der tre gange så mange IB-elever med ikke-vestlig baggrund som der var IB-elever med vestlig baggrund. I 2012 *lader der til* at være dobbelt så mange IB-elever med ikke-vestlig baggrund som IB-elever med vestlig baggrund. Det er imidlertid vanskeligt at vurdere, om der reelt er sket en forskydning i 2012, eller om forskellen blot er resultat af den store andel uoplyste. Årsagen til, at der i 2012 ikke findes oplysninger om en relativt stor andel af IB-eleverne, er, at disse individer i 2011 ikke havde bopæl i Danmark. Følgende er hovedparten formentlig ikke etniske danskere, men det vides ikke, hvor mange der har vestlig og ikke-vestlig baggrund. På grund af denne usikkerhed bør man være varsom med at sammenligne andele af IB-elever med vestlig og ikke-vestlig baggrund i 2012 med samme andele i 2002.

4.1.2 Uddannelsesmæssige forudsætninger

I nærværende kortlægning er det relevant at undersøge, om en mindre andel af IB-eleverne end af stx-eleverne har dansk grundskolebaggrund. Endvidere er det relevant at undersøge, om der er forskel på andelen af IB-elever og af stx-elever, som har gået i folkeskole.

Tabellen nedenfor angiver, hvor stor en andel af IB-elever og stx-elever, der har gået i dansk grundskole⁶. Der er ikke nødvendigvis tale om, at en given elev har taget hele sin grundskoleuddannelse i Danmark, men blot om at han eller hun på et tidspunkt har gået i grundskole i Danmark.

⁶ Opgørelsen er lavet ud fra om der findes oplysninger om elevens grundskoleaktivitet i det danske register. Vi kan altså ikke sige noget yderligere om de elever, som *ikke* har gået i grundskole i Danmark.

Tabel 4.2. IB-elevenes og stx-elevenes grundskolebaggrund – 2002 og 2012

	2002		2012	
	<i>IB-elev</i>	<i>Almen gymnasieelev</i>	<i>IB-elev</i>	<i>Almen gymnasieelev</i>
Har gået i grundskole i Danmark	72,5 %	99,0 %	78,2 %	99,4 %
Har <i>ikke</i> gået i grundskole i Danmark	27,5 %	1,0 %	21,8 %	0,6 %
Total	100 % (N=102)	100 % (N=16.803)	100 % (N=522)	100 % (N=28.066)

Kilde: Danmarks Statistisk elevregister

Som det fremgår, har en markant mindre andel af IB-elever end af stx-elever gået i dansk grundskole. Dette gælder både for elevgruppen i 2002 og 2012, og er ikke overraskende, eftersom en mindre andel af IB-elever end af stx-elever har etnisk dansk baggrund.

En lidt større andel af IB-eleverne i 2012 har gået i dansk grundskole hele eller dele af deres skoletid. Jf. afsnit 4.1.1 er der ikke en tilsvarende større andel med etnisk dansk baggrund i 2012 end i 2002.

Fagligt niveau

I forbindelse med spørgeskemaundersøgelsen er IB-rektorerne blevet bedt om at vurdere, om det faglige niveau blandt IB-eleverne er højere end blandt eleverne på institutionens øvrige studieretninger. Fem af otte rektorer på institutioner, der udbyder IB, er helt eller overvejende enige i, at IB-elevenes faglige niveau generelt er højere end den øvrige elevgruppes faglige niveau. To er hverken enige eller uenige, mens en er overvejende uenig.

4.1.3 Sammenfatning

Dette afsnit har vist, at elevgruppen på IB-uddannelsen er karakteriseret ved en større andel af vestlige og ikke-vestlige indvandrere og efterkommere end elevgruppen på stx. Andelen af elever med dansk baggrund på IB-uddannelsen er den samme i 2012 som i 2002, men numerisk er der tale om flere danske IB-elever i 2012.

Endvidere har en større andel af IB-eleverne end af stx-eleverne ikke på noget tidspunkt gået i dansk grundskole. I 2012 har en lidt større andel af IB-eleverne end i 2002 dansk grundskolebaggrund, og har dermed formentlig de uddannelsesmæssige og sproglige forudsætninger for at gennemføre en dansk ungdomsuddannelse.

4.2 Elever på de internationale tilbud, der udbydes indenfor rammerne af den danske lovgivning

I dette afsnit karakteriseres elevgruppen på de internationale tilbud, der udbydes indenfor rammerne af den danske lovgivning. Når der er tydelige forskelle mellem uddannelser eller regioner fremhæves dette, men derudover skelnes der ikke mellem internationale studieretninger på stx, hf, hhx og htx eller i de enkelte regioner.

Som nævnt indledningsvist i kapitlet er data baseret på institutionsledernes skøn om elevgruppens baggrund. En del institutionsledere har fundet det vanskeligt at levere disse skøn, hvorfor de har undladt at svare på nogle spørgsmål. Igen understreges det, at datagrundlaget for karakteristikken ikke er meget solidt. For det første er det vanskeligt at vurdere præcisionen af det billede, som tegnes af elevgruppen på internationale studieretninger, og for det andet er det vanskeligt at vurdere, hvorvidt og hvordan denne elevgruppe er forskellig fra elever på ikke-internationale studieretninger. Analysen i det følgende bør altså læses med det forbehold for øje, at der tegnes en skitse, ikke det fulde billede, af elever på internationale tilbud.

4.2.1 Herkomst

I spørgeskemaundersøgelsen blandt institutionsledere, er informanterne blevet bedt om at vurdere fordelingen mellem udenlandske og danske elever på de internationale studieretninger. Institutionslederne har således angivet den omtrentlige andel af elever af henholdsvis dansk, vestlig og ikke-vestlig oprindelse på den eller de internationale studieretninger på uddannelsesstedet. Omtrent en femtedel af institutionslederne i undersøgelsen har ikke set sig i stand til at besvare spørgsmålet.

Tabellen nedenfor angiver institutionsledernes besvarelser⁷.

Tabel 4.3. Elevernes etniske fordeling på de internationale studieretninger

	Antal	Pct.	Pct.
100 pct. har dansk baggrund	13	13,5	13,5
90 – 99 pct. har dansk baggrund	20	20,8	47,9
1 – 8 pct. har vestlig baggrund			
1 – 8 pct. har ikke-vestlig baggrund			
90 – 99 pct. har dansk baggrund	13	13,5	
0 pct. har vestlig baggrund			
1 – 8 pct. har ikke-vestlig baggrund			
90 – 99 har dansk baggrund	5	5,2	
0 pct. har vestlig baggrund			
10 – 30 pct. har ikke-vestlig baggrund			
90 – 90 pct. har dansk baggrund	6	6,3	
1- 8 pct. har vestlige baggrund			
0 pct. har ikke-vestlige baggrund			
90 – 99 pct. har dansk baggrund	2	2,1	
10 – 20 pct. har vestlig baggrund			
0 pct. har ikke-vestlig baggrund			
70 – 85 pct. har dansk baggrund	3	3,1	16,6
1 – 8 pct. har vestlig baggrund			
10 – 30 pct. har ikke-vestlig baggrund			
70 – 85 pct. har dansk baggrund	4	4,2	
10 – 20 pct. har vestlig baggrund			
10 – 30 pct. har ikke-vestlig baggrund			
70 – 85 pct. har dansk baggrund	8	8,3	
0 pct. har vestlig baggrund			
10 – 30 pct. har ikke-vestlig baggrund			
70 – 85 pct. har dansk baggrund	1	1,0	
10 – 20 pct. har vestlig baggrund			
0 pct. har ikke-vestlig baggrund			
Ved ikke	21	21,9	21,9
Total	96	100	100

Kilde: Rambølls spørgeskemaundersøgelse blandt institutionsledere (2013).

Spørgeskemaundersøgelsen indikerer, at på hovedparten af de internationale studieretninger er størstedelen af eleverne etniske danskere, mens mindre andele har vestlig eller ikke-vestlig baggrund. Således angiver 47,9 procent af institutionslederne, at mellem 90 og 99 procent af eleverne har dansk baggrund, mens mindre andele har vestlig eller ikke-vestlig baggrund.

⁷ I spørgeskemaet skulle institutionslederne i fritekstbokske angive deres skøn på andelen af danske, vestlige og ikke-vestlige elever. De tre fritekstbokse var validerede, så de tre besvarelser i alt summerede til 100 procent. Endvidere resulterede de tre besvarelser i tre separate, numeriske variable – en variabel, der angiver andelen af etnisk danske elever, en variabel, der angiver andelen af elever med vestlig baggrund og en variabel, der angiver andelen af elever med ikke-vestlig baggrund. Disse tre variable blev hver især omkodet til kategorialvariable med tre udfald. Den variabel, som ligger til grund for tabel 4.3 er baseret på disse tre andels-variable. Konkret oprettedes en variabel med udfald svarende til samtlige kombinationsmuligheder (3*3*3). Der er ikke observationer i samtlige kombinationsmuligheder, men i de 10 + 1 (ved ikke), som fremgår af tabel 4.3.

En mindre andel af institutionslederne – 16,6 procent – skønner, at mellem 70 og 85 procent af eleverne er af dansk oprindelse, og at de øvrige elever har vestlig eller ikke-vestlig indvandrerbaggrund. Omtrent halvdelen af disse institutionsledere vurderer, at mellem 10 og 30 procent af eleverne er af ikke-vestlig oprindelse, mens de resterende elever har dansk baggrund.

Endelig vurderer 13,5 procent af de deltagende institutionsledere, at samtlige elever på den eller de internationale studieretninger er etniske danskere.

Forskelle mellem gymnasiale uddannelser

Den væsentligste forskel mellem elevsammensætningen på internationale studieretninger på de forskellige gymnasiale uddannelser, som antydes af spørgeskemaundersøgelsen, er, at en større andel af eleverne på internationale studieretninger på hhx og htx end på stx er indvandrere eller efterkommere af ikke-vestlig oprindelse. 33 pct. af de deltagende institutionsledere på hhx og 30 pct. af institutionslederne på htx vurderer, at mellem 10 og 30 pct. af eleverne på internationale studieretninger er af ikke-vestlig oprindelse, mens kun 9 pct. af institutionslederne på stx gør det samme. (Se bilag 4, tabel 4.2.1, 4.2.2 og 4.2.3 for besvarelse fordel på uddannelser). Om dette er særligt for de internationale studieretninger på hhx og htx, eller om det gælder for elevsammensætningen på hhx, htx og stx generelt, kan ikke vurderes på baggrund af det tilgængelige data.

Regionale forskelle

Der antydes visse regionale forskelle af institutionsledersurveyen. For det første vurderer større andele af institutionslederne i Region Nordjylland og Midtjylland end i de øvrige regioner, at samtlige elever på internationale studieretninger er etniske danskere.

For det andet vurderer større andele af institutionslederne i Region Hovedstaden og Region Sjælland end i de øvrige regioner, at mellem 10 og 30 pct. af eleverne på de internationale studieretninger er indvandrere eller efterkommere af indvandrere fra ikke-vestlige lande. Dette dog med det forbehold, at relativt store andele af institutionslederne i begge de pågældende regioner ikke har set sig i stand til at vurdere fordelingen af danske, vestlige og ikke-vestlige elever på deres institutioners internationale studieretninger.

Endelig indikerer institutionsledernes besvarelser, at de internationale studieretninger i Region Hovedstaden, Syddanmark og Midtjylland tiltrækker flere elever med vestlig baggrund end de internationale studieretninger i Region Sjælland og Nordjylland. (Se bilag 4, tabel 4.2.7, 4.2.8 og 4.2.9 for besvarelser fordelt på regioner).

4.2.2 Uddannelsesmæssig baggrund

Hverken spørgeskemaundersøgelsen blandt institutionslederne eller den tilsvarende blandt elever på internationale studieretninger tyder på, at elever på internationale studieretninger har international grundskolebaggrund. 93 pct. (89 ud af 96) af institutionslederne i spørgeskemaundersøgelsen svarer, at størstedelen af eleverne på internationale retninger, har gået i dansk grundskole. Enkelte institutionsledere sætter kryds i andet-kategorien og uddyber, at nogle elever har været på udveksling inden gymnasiet. Også i de enkelte regioner lader hovedparten af eleverne til at have gået i dansk grundskole.

Billedet underbygges af spørgeskemaundersøgelsen blandt 491 gymnasieelever på internationale studieretninger. 97 pct. heraf har gået i dansksproget grundskole i Danmark, og der er umiddelbart ingen forskelle mellem elever på de forskellige gymnasiale uddannelser. Til gengæld har 19 pct. været på udveksling inden gymnasiet.

4.2.3 Fagligt niveau

Institutionslederne er i spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at sammenligne det faglige niveau blandt eleverne på internationale studieretninger med det faglige niveau blandt eleverne på øvrige studieretninger. Deres besvarelser fremgår af tabellen nedenfor.

Tabel 4.8. Det faglige niveau blandt IB-elever og de internationale studieretninger

"Det er mit indtryk, at det faglige niveau generelt er højere blandt eleverne på den eller de internationale studieretning end blandt eleverne på institutionens øvrige studieretninger"		
	<i>Antal</i>	<i>Pct.</i>
Helt/overvejende uenig	26	27,1
Hverken enige eller uenig	26	27,1
Helt/overvejende enig	31	32,3
Ved ikke	13	13,5
Total	96	100

Kilde: Rambølls spørgeskemaundersøgelse blandt institutionsledere (2013)

Hverken på tværs af de gymnasiale uddannelser eller indenfor de enkelte uddannelser er der et tydeligt mønster. 32,3 pct. af samtlige institutionsledere i undersøgelsen er helt eller overvejende enige i, at det faglige niveau er højere blandt eleverne på de internationale studieretninger, men omvendt er 27,1 pct. helt/overvejende uenige. På de enkelte gymnasiale uddannelser lader der til at være stor intern variation hvad angår forskelle i fagligt niveau på internationale studieretninger og øvrige studieretninger (se bilag 4, tabel 4.2.4).

4.2.4 Socioøkonomisk baggrund

I spørgeskemaundersøgelsen er institutionslederne blevet bedt om at vurdere, om eleverne på internationale studieretninger adskiller sig fra eleverne på øvrige studieretninger hvad angår socioøkonomisk baggrund. Tabellen nedenfor viser besvarelsene på spørgsmålet om elevernes forældres uddannelse.

Tabel 4.9. Andel af elever fra uddannelsesfremmede hjem

"Det er mit indtryk, at en mindre andel af eleverne på den eller de internationale studieretninger end på institutionens øvrige studieretninger kommer fra uddannelsesfremmede hjem "		
	<i>Antal</i>	<i>Pct.</i>
Helt/overvejende uenig	28	29,2
Hverken enige eller uenige	23	24,0
Helt/overvejende enig	26	27,1
Ved ikke	9	19,8
Total	96	100

Kilde: Rambølls spørgeskemaundersøgelse blandt institutionsledere (2013).

Spørgeskemaundersøgelsen efterlader intet klart billede af, om eleverne på internationale studieretninger generelt er fra mere veluddannede hjem end eleverne på øvrige studieretninger. Institutionsledernes svar fordeler sig jævnt over skalaen, således at 29,2 pct. er uenige, 24 pct. hverken enige eller uenige og 27 pct. enige i, at en mindre andel af eleverne på institutionens internationale studieretning kommer fra uddannelsesfremmede hjem.

Også på de enkelte gymnasiale uddannelser og i regionerne er der stor intern variation. Der er således ikke en enkelt uddannelse eller region som konsekvent tiltrækker elever fra forholdsvis veluddannede hjem. Dette er formentlig udtryk for, at søgningen til og dermed elevsammensætningen på de internationale studieretninger er påvirket af andre forhold så som studieretningernes indhold og forventninger til elevernes faglige niveau. (se bilag 4, tabel 4.2.5 og 4.2.10 for besvarelses fordelt på uddannelser og regioner).

I spørgeskemaundersøgelsen er institutionslederne ligeledes blevet bedt om at vurdere, hvorvidt en større andel af eleverne på internationale studieretninger end på øvrige studieretninger kommer fra økonomisk ressourcestærke hjem. Spørgsmålet udspringer af en antagelse om, at brugerbetaling i forbindelse med studierejser påvirker elevsammensætningen på internationale linjer. Besvarelsene fremgår af tabellen nedenfor.

Tabel 4.9. Andel af elever på fra økonomisk ressourcestærke hjem

"Det er mit indtryk, at en større andel af eleverne på den eller de internationale studieretninger end på institutionens øvrige studieretninger kommer fra økonomisk ressourcestærke hjem		
	Antal	Pct.
Helt/overvejende uenig	19	19,8
Hverken enige eller uenig	27	28,1
Helt/overvejende enig	32	33,3
Ved ikke	18	18,8
Total	96	100

Kilde: Rambølls spørgeskemaundersøgelse blandt institutionsledere (2013)

Heller ikke på dette område efterlader spørgeskemaundersøgelsen et klart billede. 20 pct. af samtlige institutionsledere er uenige, 28 pct. er hverken enige eller uenige og 33 pct. er enige i, at en større andel af eleverne på institutionens internationale studieretninger kommer fra økonomisk ressourcestærke hjem. Der er ligeledes stor intern variation på de forskellige gymnasiale uddannelser, ifølge institutionsledernes besvarelser. Dette er formentlig udtryk for, at elevsammensætningen er påvirket af forhold som omfanget af brugerbetaling i forbindelse med studieture o. lign (se bilag 4, tabel 4.2.6 for besvarelser fordelt på uddannelser).

Regionale forskelle

Region Hovedstaden og Syddanmark skiller sig ud ved at være de regioner, hvor forholdsvis store andele af institutionslederne vurderer, at eleverne på de internationale studieretninger i højere grad end eleverne på de øvrige studieretninger kommer fra økonomisk ressourcestærke hjem. Tilsvarende små andele af institutionslederne i disse to regioner er uenige i, at eleverne på internationale studieretninger i lavere grad end øvrige elever har en økonomisk ressourcestærk hjemmebaggrund.

Region Nordjylland skiller sig ud ved at være den region, hvor den største andel af institutionslederne er uenige i, at eleverne på internationale studieretninger kommer fra økonomisk ressourcestærke hjem.

I de øvrige regioner er der ikke noget klart mønster men derimod stor intern variation (se bilag 4, tabel 4.2.11 for besvarelser fordelt på regioner).

4.3 Sammenfatning – forskelle og ligheder mellem elevgruppen på IB-uddannelsen og de tilbud, der udbydes indenfor rammerne af den danske lovgivning

Karakteristikken af IB-eleverne i dette kapitel har vist, at elevsammensætningen på IB-uddannelsen i 2012 karakteriseret ved følgende:

- En større andel af indvandrere og efterkommere med vestlig såvel som ikke-vestlig baggrund end stx-uddannelsen
- Flere elever med dansk baggrund end i 2002, men ikke en større andel danske IB-elever i 2012 end i 2002
- En større andel af IB-eleverne end af stx-eleverne har ikke på noget tidspunkt gået i dansk grundskole
- En lidt større andel af IB-eleverne i 2012 end i 2002 har på et tidspunkt gået i dansk grundskole
- IB-eleverne kommer ikke fra mere veluddannede eller økonomisk velstillede hjem end stx-eleverne

Karakteristikken af eleverne på de internationale studieretninger, som udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning, viser følgende:

- Hovedparten af eleverne er etniske danskere, ifølge institutionslederne
- Hovedparten af eleverne har gået i dansk grundskole

- Intet tyder på, at eleverne på de internationale studieretninger generelt er hverken fagligt dygtigere eller fagligt svagere end eleverne på øvrige danske studieretninger
- Intet tyder på, at eleverne på de internationale studieretninger generelt er fra mere veluddannede eller velstillede hjem end eleverne på øvrige danske studieretninger

Samlet set viser karakteristikken af IB-elever henholdsvis elever på internationale studieretninger indenfor rammerne af dansk lovgivning, at den største forskel mellem de to elevgrupper findes i herkomst og grundskolebaggrund. Således har en mindre andel af IB-eleverne end af eleverne på de internationale studieretninger dansk baggrund, ligesom en mindre andel af IB-eleverne end af eleverne på de internationale studieretninger på et tidspunkt har gået i dansk grundskole. Dermed har en mindre andel af IB-eleverne end af eleverne på de internationale studieretninger de uddannelsesmæssige og sproglige forudsætninger for at gennemføre en dansk ungdomsuddannelse. Dog har en forholdsvis stor andel af IB-eleverne disse forudsætninger.

Derimod er der ikke grundlag for at vurdere, om IB-eleverne og eleverne på internationale studieretninger er markant forskellige, hvad angår socioøkonomisk baggrund. Intet tyder på det, men der tages forbehold for kvaliteten af registerdata såvel som surveydata.

5. MOTIVER BLANDT UDBYDERE OG EFTERSPØRGERE

Der er i analysen af udbydernes og efterspørgernes motiver anlagt en hypotesedrevet tilgang. Udgangspunktet for formuleringen af hypoteser har været en antagelse om, at såvel udbud og efterspørgsel er funderet i både faglige og strategiske motiver. Der er følgelig formuleret en række specifikke hypoteser for institutions- og uddannelsesledere, elever samt interessenter og aftagere, der strukturerer analysen i dette kapitel.

5.1 Udbyderinstitutionernes motiver

Dette afsnit belyser de motivationsfaktorer, der ligger til grund for udbyderinstitutionernes etablering af internationalt orienteret gymnasiale uddannelsestilbud. Afsnittet belyser således de hypoteser om institutionsledernes motiver til at oprette og udbyde internationale studieretninger og/eller IB-uddannelsen, som er blevet opstillet på baggrund af de eksplorative interview. Hypoteserne fremgår af tabellen nedenfor.

Tabel 5.1 Hypoteser vedr. institutionsledernes motiver

Faglige	Strategiske
Udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse er motiveret af en politisk vision om at uddanne de unge til at forstå, deltage og leve i et globaliseret samfund	Udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse er et led i gymnasiernes markedsføringsstrategi, idet en international profil tiltrækker et stort elevgrundlag.
Udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse er motiveret af et ønske om at tilvejebringe fagligt udfordrende gymnasial uddannelse for elever såvel som for lærere, der samtidigt afspejler internationaliseringen i det omgivende samfund.	Udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse er et udtryk for en større tilpasning til lokale og regionale interessenters ønsker om internationalisering i uddannelserne

De efterfølgende to underafsnit udfolder først de faglige motiver og dernæst de strategiske motiver, som kendetegner institutionsledernes bevæggrunde for at oprette og udbyde internationalt orienteret gymnasial uddannelse. Afsnittene tager udgangspunkt i de fokusgruppeinterview, som Rambøll har gennemført med institutionsledere i landets fem regioner, i forbindelse med denne kortlægning. Beskrivelserne af de enkelte motivationsfaktorer er generiske på tværs af IB-uddannelsen og de internationale studieretninger, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning, men afsnittene danner afsæt for en mere differentieret sammenligning af de fremherskende motiver på hhv. IB-uddannelsen og de øvrige udbyderinstitutioner, samt mellem udbydernes af forskellige gymnasiale uddannelser. Denne sammenligning præsenteres i afsnit 5.1.3, hvor det endvidere vurderes, hvordan de enkelte motivationsfaktorer vægtes blandt institutionslederne. Dette underafsnit trækker således hovedsagligt på resultater fra den spørgeskemaundersøgelse blandt institutionsledere, som Rambøll har gennemført i efteråret 2013. Afslutningsvist samles trådene i afsnit 5.1.4, hvor vores resultater sammenholdes med hypoteserne om udbydernes motiver.

5.1.1 Faglige motiver

Kortlægningen har overordnet set identificeret tre faglige motiver, som i kombination med de strategiske motiver ligger til grund for institutionernes udbud af internationale studieretninger og/eller af IB-uddannelsen. De faglige motiver fremgår af tabellen nedenfor og udfoldes i det resterende afsnit.

Tabel 5.2 Faglige motiver blandt institutionslederne**Faglige motiver**

Ønske om at udvikle globale kompetencer hos eleverne

Ønske om at udbyde fagligt udfordrende gymnasiale uddannelses tilbud for lærere såvel som for elever, der afspejler internationaliseringen i samfundet

Ønske om at skabe og bidrage til sammenhængende uddannelsesforløb for de unge igennem hele livet.

Kilde: Rambølls spørgeskemaundersøgelse blandt institutionsledere (2013) samt fokusgruppeinterview med institutionsledere (2013).

Ønske om at udvikle globale kompetencer hos eleverne

I forhold til de faglige motiver, beretter mange af institutionslederne at udbuddet af de internationale studieretninger skal ses som et forsøg på at rammesætte de gymnasiale uddannelser, så eleverne opnår færdigheder, der kan bruges til at navigere i et internationalt samfund. Institutionslederne fortæller således, at udbuddet af og indholdet i de internationale studieretninger i høj grad afspejler et øget fokus på vigtigheden af, at erhverve sig globale kompetencer blandt ledere, lærere og elever, såvel som hos aftagerne i form af både erhvervsliv og videregående uddannelsesinstitutioner. Med globale kompetencer menes der hovedsagligt gode engelskkundskaber, samt kulturforståelse i bred forstand, og udbuddet af de internationale studieretninger, er for institutionslederne, således motiveret af et ønske om at klæde de unge ordentligt på til at forstå, deltage og leve i et globaliseret samfund. Betydningen af ønsket om at udvikle globale kompetencer hos eleverne er illustreret i boksen nedenfor.

Boks 5.1 Betydningen af ønsket om at udvikle globale kompetencer hos eleverne

Mange institutionsledere giver udtryk for, at det er en del af gymnasieskolens formål, at klæde de unge på til at komme ud i et samfund, der til stadighed bliver mere globaliseret. Det kommer eksempelvis til udtryk i følgende citat: *"Gør vi det, fordi eleverne skal blive bedre til engelsk, fordi de skal blive bedre til at begå sig i udlandet eller fordi de skal blive mere globale? Jeg vil sige ja til alle tre".*

En anden institutionsleder fortæller også, at: *"det [udenlandsophold] flytter deres verdensopfattelse. Et vigtigt mind-set til unge mennesker, der skal læse videre og have international kontakt. Det giver dem en opfattelse af, at andre menneskers måde at gøre tingene på er lige så gode og måske endda bedre. Det tager de med hjem, og de kan ikke undgå at blive en del af det. Der er ikke mange opgaver, der kun bliver løst i Danmark. Alt er internationalt produceret i dag."*

Ønske om at udbyde fagligt udfordrende gymnasiale uddannelses tilbud

Institutionslederne understreger endvidere, at etableringen og udbuddet af de internationale studieretninger og/eller IB-uddannelsen er motiveret af et ønske om at tilvejebringe fagligt udfordrende gymnasial uddannelse for lærere, såvel som for eleverne, der samtidigt afspejler internationaliseringen i det omgivende samfund. Ifølge institutionslederne skaber det en særlig motivation blandt eleverne og lærere, at de gymnasiale uddannelser tones internationalt, da det medfører nye muligheder for at arbejde tværfagligt, hvilket puster nyt liv i mange fag. Uddannelserne bliver på samme tid mere vedkommende for elever og lærere, idet uddannelserne forankres i samfundsmæssige megatrends i form af internationaliseringen. Eksemplerne i boksen nedenfor illustrerer betydningen af dette motiv.

Boks 5.2 Betydningen af ønsket om at tilvejebringe fagligt udfordrende gymnasial uddannelse

Den internationale forankring af uddannelserne skaber ifølge institutionslederne fagligt udfordrende gymnasiale uddannelsestilbud for såvel lærere som elever. Og hensynet til den faglige kvalitet af uddannelserne er et af de motiver, der vejer tungt i institutionsledernes overvejelser om at etablere såvel internationale studieretninger som IB-uddannelsen. En respondent fortæller eksempelvis, at: *"på IB får eleverne et internationalt aspekt, der hæver sig over det sproglige. IB har en høj akademisk ambition. Det er også positivt på den måde, at de øvrige elever ser, at dem på IB, der skal ud i den store verden, de anstrenger sig, så hvis de også selv vil ud i verden, må de også anstrenge sig. Det er en vigtig ekstradimension i internationaliseringen"*.

En anden institutionsleder supplerer og fortæller, at: *"Det giver nogle muligheder for at arbejde tværfagligt. Det er en motivation for lærerne, at de er nødt til at se deres fag i en ny sammenhæng og gøre det i samarbejde med andre. Man er nødt til at vurdere sit fags globaliseringsperspektiv – det giver nye og spændende faglige udfordringer for både lærere og elever."*

Ønske om at skabe sammenhængende uddannelsesforløb

Den sidste faglige motivationsfaktor, der kendetegner institutionsledernes italesættelse af egne bevæggrunde for at udbyde internationalt orienteret gymnasial uddannelse, handler om at skabe sammenhæng i de unges uddannelsesforløb igennem hele livet. Institutionslederne motiveres således af dels at skabe et gymnasialt uddannelsestilbud, der bidrager til at mindske det faglige spring og "kulturchocket" mellem gymnasiet og de videregående uddannelser, og dels af at tilvejebringe et gymnasialt uddannelsestilbud, der imødekommer behovet hos unge, der har rejst ud og ind af Danmark i forbindelse med forældrenes udstationering.

Et øget fokus på engelskkundskaber og en større kulturforståelse i de gymnasiale uddannelser kan ifølge mange institutionsledere være limen, der sikrer en bedre sammenhæng mellem gymnasiet og de videregående uddannelser, da dette i højere grad forbereder de unge på et studiemiljø, der på mange videregående uddannelser er kendetegnet ved at være internationalt orienteret. Samtidig kan de internationale tilbud skabe sammenhængende uddannelsesforløb for unge, hvis forældre har verden som arbejdsplads, idet det giver de unge mulighed for at fortsætte en internationalt orienteret og engelsksproget gymnasial uddannelse i Danmark. Eksemplerne i boksen nedenfor illustrerer betydningen af ønsket om at skabe sammenhængende uddannelsesforløb for de unge igennem hele livet for institutionsledernes motivation til at oprette og udbyde internationalt orienteret gymnasial uddannelse.

Boks 5.3 Betydningen af ønsket om at skabe sammenhængende uddannelsesforløb

Mange institutionsledere understreger, at de internationale tilbud imødekommer et behov hos familier, der af arbejdsrelaterede hensyn rejser ind og ud af Danmark. En leder på én af IB-udbyderinstitutionerne fortæller eksempelvis, at elevsammensætningen på IB-uddannelsen er kendetegnet ved stor diversitet: *"af vores elever er der 40 % udlændinge, der er i Danmark i en periode, og hvis forældre arbejder på danske virksomheder og ambassader, 40 % danskere, der har været i udlandet og gået i engelsk skole, og 20 %, hvor eleverne har været ude i 10. klasse"*.

Samtidig understreger institutionslederne, at internationaliseringen på de gymnasiale uddannelser også kan skabe bedre sammenhæng i de unges uddannelsesforløb, når de er færdige med gymnasiet og skal starte på en videregående uddannelse. En respondent fortæller således, at: *"med en international studieretning står eleverne meget bedre, fordi de har det rigtige sprog i forhold til at skulle læse videre eller får en elevplads/praktik ude i verden. Det er også et tilbud til forældre, som er ansat i de store internationale virksomheder, fordi børnene får mulighed for at fortsætte deres uddannelse på engelsk. Vi får en ny gruppe unge ind, fordi vi har et tilbud, der passer til dem"*.

5.1.2 Strategiske motiver

Kortlægningen har overordnet set identificeret to strategiske motiver, som i kombination med de faglige motiver ligger til grund for institutionernes udbud af internationale studieretninger og/eller af IB-uddannelsen. De strategiske motiver fremgår af tabellen nedenfor og udfoldes i det resterende afsnit.

Tablet 5.3 Faglige motiver blandt institutionslederne

Strategiske motiver

De internationale tilbud er et led i gymnasiernes markedsføringsstrategi, idet en international profil forventes at tiltrække et stort elevgrundlag med lavere frafald
Ønske om at understøtte erhvervsudviklingen lokalt og regionalt.

Kilde: Rambølls spørgeskemaundersøgelse blandt institutionsledere (2013) samt fokusgruppeinterview med institutionsledere (2013).

De internationale tilbud som led i gymnasiernes markedsføringsstrategi

På det strategiske plan er de internationale studieretninger en vigtig del af de gymnasiale uddannelsesinstitutioners markedsføringsstrategi. Ifølge lederne opnår de som selvejende institution en række fordele ved at udbyde internationalt orienteret gymnasial uddannelse. For det første tiltrækker de internationale tilbud mange dygtige elever, der ønsker at blive fagligt udfordret blandt andet ved, at dele af eller hele undervisningen foregår på engelsk. Disse elever har ifølge institutionslederne tillige en lav frafaldsrisiko, hvilket skaber økonomiske gevinster for institutionerne. For det andet opnår de som institution konkurrencefordele i forhold til de uddannelsesinstitutioner, der ikke har et internationalt tilbud, idet eleverne netop orienterer sig mod og efterspørger de internationale uddannelsesstilbud. Eksemplerne i boksen illustrerer betydningen af de internationale tilbud for gymnasiernes markedsføringsstrategi.

Boks 5.4 Eksempel på betydningen af de internationale tilbud som markedsføringsstrategi

En rektor fortæller, at den stigende grad af internationalisering i de internationale studieretninger på deres gymnasium er affødt af en voksende efterspørgsel blandt eleverne efter undervisning på engelsk. Han fortæller, at: *"vores segment er voksende. Halvdelen er meget dygtige til engelsk, fordi de har været i udlandet i et år. Den anden halvdel er meget interesserede i at læse engelsk. De regner med, at det er deres fremtid. Så jeg tror, der kommer flere studieretninger. Der er et kundegrundlag og interesse for det"*.

Samtidig kan de internationale tilbud være med til at give institutionerne et forspring i konkurrencen om at tiltrække et stort elevgrundlag. En institutionsleder fortæller således, at de: *"har oplevet, at studieretningen med fokus på globalisering er en magnet til skolen. Der er nogen, der aktivt vælger denne linje. Der får vi nogle elever, der synes, det er spændende. Forældrene har råd dertil. Det er så i konkurrence med de andre. Det har ikke været hele tanken bag, men er det nok alligevel i en eller anden udstrækning"*.

Ønsket om at understøtte den lokale og regionale erhvervsudvikling

Derudover understreger mange af lederne – ikke mindst fra IB-udbyderinstitutionerne – at udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse er et forsøg på at understøtte den regionale og lokale erhvervsudvikling og dermed tilpasse udbuddet af gymnasiale uddannelser til efterspørgslen blandt interessenter. Dette aspekt er tosidigt. På den ene side ser institutionslederne udbuddet af internationale gymnasiale uddannelser som et middel til at tiltrække kvalificeret, udenlandsk arbejdskraft til de store virksomheder i lokalområdet, fordi det er afgørende, at de medfølgende børn, kan komme i skole under familiens udstationering i Danmark. På den anden side understreger institutionslederne også, at de oplever en stor efterspørgsel efter internationalt orienterede kandidater i erhvervslivet, og udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse kan, i deres optik, være med til at sikre en udvikling i de unges faglige profiler, der på sigt imødekommer dette behov i erhvervslivet. Boksen nedenfor illustrerer betydningen af institutionsledernes ønske om, at understøtte den lokale og regionale erhvervsudvikling.

Boks 5.5 Betydningen af ønsket om at understøtte den lokale og regionale erhvervsudvikling

Mange af institutionslederne fortæller, at de internationalt orienteret gymnasiale tilbud understøtter den lokale og regionale erhvervsudvikling, idet virksomhederne har behov for at kunne tilbyde uddannelsesstilbud til børn og unge, der følger med virksomhedernes udenlandske arbejdskraft. En leder på en IB-udbyderinstitution fortæller eksempelvis, at: *"Trekantsområdet er et vækstområde, hvor personale hele tiden kommer hjem fra udlandet, og hvor børnene har gået i international skole. Vi har et tilbud til forældre, som er ansat i de store internationale virksomheder. Det er understøttende i forhold til det lokale erhvervsliv, og det betyder rigtig meget for kommunen. Kommunen ser det [IB-uddannelsen] som et flagskib, der kan tiltrække internationale virksomheder. Den kan sikre, at der kan være udvikling for udenlandske investorer"*.

Samtidig oplever institutionslederne et stigende pres fra erhvervslivet om at uddanne de unge til at agere på et globalt marked. En leder på en IB-udbyderinstitution fortæller, at: *"hos er startede det med en græsrodsbevægelse fra erhvervslivet. Erhvervsrådet lavede en undersøgelse om behovet for internationale tilbud på grundskoleniveau. Hvis det skulle give mening, skulle der også være en international gymnasieoverbygning. Der er en stor interesse for det her i virksomhederne i området. Det gælder både store og små virksomheder"*.

Ovenstående motiv beror også på, at institutionslederne generelt ser dem selv som aktører på en politisk arena, og det at udbyde en internationalt orienteret gymnasial uddannelse opfattes af

nogle institutionsledere som en genvej til politisk indflydelse, idet institutionerne netop bliver aktive medspillere i forhold til den regionale og lokale udvikling. Institutionslederne oplever således, at succes med de internationale tilbud giver politisk status, der kan bruges som løftestang i forhandlinger med kommunale og regionale aktører fremadrettet.

Overgangen til selvejete har ifølge institutionslederne forstærket denne tendens. Det skyldes, at institutionernes bestyrelser spiller en større rolle i driften af de gymnasiale uddannelsesinstitutioner end tidligere, og de påvirker således også udbuddet af internationale tilbud. Tabellen nedenfor viser institutionsledernes vurdering af bestyrelsernes betydning for udbuddet af internationalt orienteret uddannelse.

Tablet 5.4 Bestyrelsernes betydning for udbuddet af internationalt orienteret uddannelse

I hvilken grad vurderer du, at skolernes bestyrelser har betydning for udbuddet af internationalt orienteret uddannelse (herunder IB/pre-IB) i din region?	
Slet ikke eller i mindre grad	49 (48,5 %)
I nogen grad	25 (24,8 %)
I høj eller i meget høj grad	18 (17,8 %)
Ved ikke	9 (8,9 %)
I alt	101 (100 %)

Kilde: Rambølls spørgeskemaundersøgelse blandt institutionsledere (2013).

Som det fremgår af tabellen ovenfor, mener en stor del af institutionslederne, at skolernes bestyrelser har en betydning for udbuddet af internationalt orienteret uddannelse i regionerne. 25 ud af 101 institutionsledere mener således, at bestyrelserne i nogen grad har betydning for udbuddet af de internationale tilbud, mens 18 ud af 101 institutionsledere mener, at bestyrelserne i høj grad eller i meget høj grad har en betydning for udbuddet af internationale tilbud. Til sammen svarer dette til 42,6 pct. eller lidt under halvdelen af alle institutionslederne. Lidt over halvdelen af institutionslederne mener derimod, at bestyrelserne slet ikke eller i mindre grad har spillet en rolle for udbuddet. Spørgsmålet om, hvorvidt skolernes bestyrelser spiller en rolle for udbuddet af de internationale tilbud, deler således vandene.

I de tilfælde, hvor institutionslederne tilkendegiver, at bestyrelsen *har* betydning for oprettelsen og udbuddet af internationalt orienterede studieretninger og/eller IB-uddannelsen, drejer det sig hovedsagligt om, at bestyrelserne har fokus på det omgivende samfunds behov, og af denne grund proaktivt forsøger at fremme internationaliseringen af uddannelserne. Institutionslederne begrundes blandt andet dette med, at der sidder mange repræsentanter fra erhvervslivet i institutionernes bestyrelser, der ønsker et bredt udbud af internationale tilbud, så de unge på sigt opnår flere globale kompetencer. Eksemplerne i boksen nedenfor illustrerer dette perspektiv.

Boks 5.6 Bestyrelsernes betydning for udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse

Mange institutionsledere peger på, at internationaliseringer ligger bestyrelserne meget på sinde, og at det derfor ofte er i bestyrelsesregi, at initiativet til at oprette de internationalt orienterede gymnasiale uddannelser er startet. En institutionsleder udtrykker det således: *”Nu kender jeg jo bedst vores egen bestyrelse, mirabile dictu. Den lægger meget vægt på, at skolen får en klarere og stærkere international profil, der forbereder eleverne til et globaliseret samfund”.*

Samtidig er internationaliseringen også et strategisk fokusområde, idet de internationale tilbud på den ene side kan sikre skolernes økonomi ved at tiltrække flere elever, og på den anden side medvirker til, at erhvervslivet på sigt har adgang til kvalificeret arbejdskraft, der kan agere globalt. En institutionsleder fortæller, at: *”de folk, der sidder i bestyrelsen, er ofte repræsentanter for erhvervslivet. De ser gerne, at uddannelserne er internationalt orienteret, fordi fremtidens unge skal have et langt større kendskab til international kultur og teknologi. Både fagligt og økonomisk er det et strategisk indsatsområde for bestyrelsesmedlemmerne”.*

5.1.3 Motiver blandt forskellige udbyderinstitutioner

Ovenstående beskrivelse af de faglige og strategiske motivationsfaktorer, der ligger til grund for institutionernes udbud af internationalt orienteret gymnasial uddannelse, bruges i dette afsnit, som springbræt til en sammenligning mellem institutionsledernes bevæggrunde for at udbyde internationale studieretninger og/eller IB-uddannelsen.

Tabellen nedenfor viser institutionsledernes egen angivelse af årsagerne til udbuddet af international orienteret gymnasial uddannelse på deres institution.

Tablet 5.5 Årsagerne til udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse

Motiver	stx & hf	hhx	htx	IB/pre-IB
Forventning om, at en international studieretning/IB-uddannelse ville tiltrække flere elever	14	22	6	3
Forventning om, at en international studieretning/IB-uddannelse ville tiltrække dygtige og engagerede elever med lav risiko for frafald	13	18	3	2
Ønske fra lokale og regionale interessenter	9	1	2	7
Ønske fra lærestabens side, da en international studieretning/IB-uddannelsen er udfordrende set i et lærerperspektiv	19	13	2	2
Ønske om at afspejle den stigende internationalisering i samfundet	39	28	7	8
Ønske blandt institutionslederne om at styrke den internationale dimension i uddannelserne	39	33	10	4
Andet*	9	2	0	0
Institutioner i alt	85	48	15	8

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt institutionsledere (2013).

* 'Andet'-kategorien dækker blandt andet over ønsket om at skabe diversitet i det gymnasiale uddannelsessystem, ønsket om at kunne give et internationalt tilbud baseret på danske undervisningsprincipper, ønsket om at styrke elevernes globale studiekompetence med henblik på videregående uddannelse i udlandet og/eller som alternativ til IB for institutioner, der ikke er godkendt som IBO-institution.

Som det fremgår af tabellen ovenfor, angiver en stor andel af institutionslederne, på tværs af de forskellige gymnasiale uddannelser, et ønske blandt institutionslederne om at styrke den internationale dimension i uddannelserne, som en af årsager til oprettelsen af internationale tilbud på deres institution. Det gælder for 39 af de 85 ledere på stx-institutioner, 33 af de 48 ledere på hhx-institutioner samt 10 af de 15 ledere på htx-institutioner. Det er således den hyppigst angivne årsag på tværs af alle de gymnasiale uddannelser. I kontrast hertil har kun fire af lederne på IB-udbyderinstitutionerne angivet dette ønske som en medvirkende faktor til etableringen af IB-tilbuddet på institutionen.

Samtidigt angiver en stor andel af institutionslederne, at ønsket om at afspejle den stigende internationalisering i samfundet har været en motivationsfaktor i forhold til oprettelsen af de internationale tilbud. Det gør sig gældende på 39 stx-institutioner, 28 hhx-institutioner samt 7 htx-institutioner. Denne årsag har således været mere udslagsgivende for udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse på det almene gymnasium end på handelsgymnasiet og det tekniske gymnasium, om end også en stor andel af disse institutionsledere karakteriserer denne motivationsfaktor som afgørende. Samtidigt angiver alle ledere på IB-udbyderinstitutioner, at ønsket om at afspejle internationaliseringen i det omgivende samfund har været en af institutionens bevæggrunde for at udbyde IB-uddannelsen. Motivet er således kendetegnende, for mange stx-institutioner, såvel som for alle IB-udbyderinstitutioner.

Det er primært ledere på stx-institutioner, der angiver, at et ønske fra lærerstabets side har motiveret etableringen af de internationale tilbud. Det gælder for 19 ledere af stx-institutioner, mens dette kun gør sig gældende for 13 handelsgymnasier, to tekniske gymnasier samt to IB-udbyderinstitutioner. Det tyder derfor på, at det hovedsagligt er internationaliseringselementet i dette motiv, der gør sig gældende for ledere på hhx, htx og IB-udbyderinstitutioner, mens motivet i sin helhed gør sig gældende for ledere på stx-institutioner.

Derudover viser tabellen, at en stor andel af lederne, på særligt hhx-institutionerne, har angivet, at oprettelsen af de internationale tilbud var motiveret af at tiltrække elever. Således angiver 22 af lederne på hhx-institutionerne, at forventningen om, at de internationale studieretninger ville tiltrække mange elever, var medvirkende til oprettelsen af de internationale tilbud, mens 18 angiver forventningen om, at de internationale studieretninger ville tiltrække dygtige elever med lav risiko for frafald som årsagen. Denne årsag vægtes derimod mindre tungt blandt institutionslederne på hhv. stx, htx og IB-uddannelserne.

Det er derimod primært lederne på IB-udbyderinstitutioner, der peger på, at ønsker fra lokale og regionale interessenter har været en drivkraft i forhold til etableringen af IB-uddannelsen på deres institutioner. Syv ud af otte ledere på IB-udbyderinstitutioner vægter således dette motiv, mens det kun gør sig gældende for ni almene gymnasier, ét handelsgymnasium og to tekniske gymnasier.

5.1.4 Sammenfatning

I dette afsnit sammenfattes resultaterne om uddannelsesinstitutionernes motiver med afsæt i de fire hypoteser om udbyderinstitutionernes motiver til at oprette og udbyde internationalt orienteret gymnasial uddannelse.

Tabellen nedenfor giver et overblik over, hvorvidt de opstillede hypoteser vedrørende institutionsledernes motiver til at oprette og udbyde internationalt orienteret uddannelsesstilbud kan be- eller afkræftes på baggrund af datamaterialet og vores analyser. De enkelte hypoteser gennemgås mere udførligt under tabellen.

Tablet 5.6 Overblik over hypotesernes be- og afkræftelsesstatus

Hypoteser	Status	stx & hf	hhx	htx	IB/pre-IB	
Faglige	Udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse er motiveret af en politisk vision om at uddanne de unge til at forstå, deltage og leve i et globaliseret samfund	Bekræftes	X	X	X	
		Bekræftes delvist				X
		Bekræftes ikke				
	Udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse er motiveret af at skabe fagligt udfordrende gymnasiale uddannelsesstilbud for lærere såvel som for elever	Bekræftes	X			
		Bekræftes delvist		X	X	X
		Bekræftes ikke				
Strategiske	Udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse er et led i gymnasiernes markedsføringsstrategi, idet en international profil tiltrækker et stort elevgrundlag	Bekræftes		X		
		Bekræftes delvist	X		X	X
		Bekræftes ikke				
	Udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse er et udtryk for en større tilpasning til lokale og regionale interessenters ønsker om internationalisering i uddannelserne	Bekræftes				X
		Bekræftes delvist				
		Bekræftes ikke	X	X	X	

Den første hypotese, som Rambøll har opstillet i forbindelse med kortlægningen af behovet for udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse, er, at udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse er motiveret af en politisk vision om at uddanne de unge til at forstå, deltage og leve i et globaliseret samfund. Denne hypotese kan overordnet set bekræftes for udbuddet af internationale tilbud på hhv. stx, hhx og htx. For IB-udbyderinstitutionerne bekræftes denne hypotese kun delvist. På den ene side fremhæver alle lederne på IB-udbyderinstitutionerne, at de ønsker at afspejle en stigende internationalisering i samfundet med IB-udbuddet, men kun halvdelen peger på, at dette ønske udspringer fra institutionsledernes egne rækker. Det er i højere grad motiveret af et ønske om at understøtte den lokale og regionale erhvervsudvikling.

Den anden hypotese, som Rambøll har opstillet i forbindelse med kortlægningen, er, at udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse er motiveret af at skabe fagligt udfordrende gymnasiale uddannelses tilbud for lærere såvel som for elever. Denne hypotese kan bekræftes for udbuddet af internationale tilbud på stx og hf. Hypotesen bekræftes imidlertid kun delvist for hhv. hhx, htx og IB-udbyderinstitutionerne, idet internationaliseringsaspektet og ønsket om at udvikle globale kompetencer hos de unge hovedsagligt angives som årsagerne til oprettelsen af de internationale tilbud. Lærerperspektivet indgår tilsyneladende ikke i deres overvejelser om at oprette og udbyde internationalt orienteret gymnasiale uddannelser.

Den tredje hypotese handler om, at udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse er et led i gymnasiernes markedsføringsstrategi, idet en international profil forventes at tiltrække et stort elevgrundlag med en lavere risiko for frafald. Denne hypotese kan primært bekræftes for hhx-institutioner, der udbyder internationale studieretninger. Hypotesen bekræftes derimod kun delvist for hhv. stx og hf, htx samt IB-udbyderinstitutionerne. En mindre andel af lederne på disse udbyderinstitutioner angiver således, at muligheden for at tiltrække elever indgik i deres overvejelser om at oprette og udbyde internationale gymnasiale tilbud. Imidlertid peger mange institutionslederne i fokusgrupperne på, at de internationale tilbud tilvejebringer konkurrencefordele for udbyderinstitutionerne, hvorfor hypotesen formentlig også har noget på sig i forhold til stx og hf, htx og IB-udbyderinstitutionerne.

Den fjerde og sidste hypotese, der peger på, at udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse er et udtryk for en større tilpasning til lokale og regionale interessenters ønsker om internationalisering i uddannelserne, kan hovedsagligt bekræftes for IB-udbyderinstitutionerne. Hypotesen kan derimod ikke bekræftes for udbuddet af internationale tilbud på hhv. stx og hf, hhx og htx. Institutionslederne i fokusgruppeinterviewene påpeger, at udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse i nogen grad kan ses som en tilpasning til lokale og regionale interessenters ønsker, men denne tendens går ikke igen i det kvantitative materiale, hvor meget få institutionsledere har angivet ønsket fra lokale og regionale interessenter som årsag til oprettelsen af de internationale tilbud.

Foruden de fire hypoteser viser vores kvalitative analyser også, at en del af lederne på IB-udbyderinstitutionerne såvel som stx, hhx og htx er optaget af at skabe og bidrage til sammenhængende uddannelsesforløb for de unge igennem hele uddannelsessystemet. Institutionslederne opfatter de internationale tilbud som et middel til at opnå denne sammenhæng.

Endelig skal det afslutningsvist bemærkes, at institutionsledernes overvejelser og beslutning om at oprette og udbyde internationale studieretninger og/eller IB-uddannelsen ofte beror på en flerhed af faglige og strategiske motiver. De enkelte motivationsfaktorer supplerer således hinanden, og det er derfor ofte et bredt spektrum af motiver, der bliver udslagsgivende for udbuddet af internationale tilbud på de enkelte institutioner.

5.2 Elevernes motiver

I dette afsnit belyses de motiver, som ligger til grund for elevernes valg af internationalt orienteret gymnasial uddannelse. Afsnittet belyser således de hypoteser, som er blevet opstillet på baggrund af de eksplorative interview. Hypoteserne fremgår af tabellen nedenfor.

Tabel 5.7 Hypoteser vedr. elevernes motiver til studievalg

Faglige hypoteser	Strategiske hypoteser
De unge vælger en internationalt orienteret gymnasial uddannelse, fordi de ønsker at opnå faglige kompetencer, der gør dem i stand til at navigere i et internationalt samfund.	De unge vælger en internationalt orienteret gymnasial uddannelse, fordi de ønsker at opnå globale kompetencer, der kan anvendes direkte i de videregående uddannelser samt i fremtidige job i Danmark såvel som i udlandet.

I de efterfølgende underafsnit udfoldes først elevernes faglige motiver og dernæst de strategiske motiver til at vælge en international studieretning og/eller uddannelse. Afsnit 5.2.1 beskriver således, hvordan elevernes studievalg motiveres af et ønske om at opnå globale kompetencer. Dernæst belyser afsnit 5.2.2, hvordan et strategisk ønske om at forberede sig på fremtiden har haft betydning for elevernes valg af ungdomsuddannelse og/eller studieretning. Afsnittene tager udgangspunkt i de fokusgruppeinterview med elever, som Rambøll har gennemført i landets fem regioner i forbindelse med kortlægningen. Beskrivelserne af de enkelte motivationsfaktorer er sammenfaldende på tværs af IB-eleverne og eleverne på de internationale studieretninger, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning, men afsnittene danner afsæt for en mere differentieret sammenligning af de fremherskende motiver blandt eleverne på de forskellige internationale tilbud. Denne sammenligning præsenteres i afsnit 5.2.3. Dette underafsnit trækker hovedsagligt på resultater fra den spørgeskemaundersøgelse blandt eleverne, som Rambøll har gennemført i efteråret 2013. Dette efterfølges af et afsnit 5.3.4., der belyser forældrenes rolle i de unges studievalg. Igennem hele afsnittet suppleres elevernes perspektiv på eget studievalg, hvor det er relevant, med indsigter fra interview med forældrene. Afslutningsvist samles trådene og vores resultater sammenholdes med de hypoteser om elevernes motiver, som blev præsenteret i metodeafsnittet (se afsnit 5.2.5.).

5.2.1 Faglige motiver

Kortlægningen har overordnet set identificeret tre faglige motiver, som i kombination med de strategiske motiver ligger til grund for elevernes valg af internationalt orienteret gymnasial uddannelse. De faglige motiver fremgår af tabellen nedenfor og udfoldes i det resterende afsnit.

Tabel 5.8 Faglige motiver blandt eleverne

Faglige motiver
Ønske om at erhverve sig globale kompetencer, der er generelt anvendelige til at navigere i et internationalt samfund, herunder gode engelskkundskaber, viden om internationale forhold og kulturforståelse
Ønske om at blive fagligt udfordret i et læringsmiljø, der er præget af målrettede og ambitiøse klassekammerater
Ønske om at udvide sin horisont via udvekslingsophold, studieture og forlagt undervisning.

Ønsket om at erhverve sig globale kompetencer

En stærk bevidsthed om nødvendigheden af samt en lyst til at forberede sig på et liv i en globaliseret verden, hvor gode engelskkundskaber, viden om internationale forhold og kulturforståelse er af central betydning, er et gennemgående tema i fokusgruppeinterviewene med elever på de danske tilbud såvel som med elever på IB-uddannelsen.

Størstedelen af eleverne understreger således, at deres valg af en internationalt orienteret gymnasial uddannelse beror på, at de er gode til engelsk og har et ønske om fortsat at forbedre deres engelskkundskaber, fordi det ruste dem til at agere i en international kontekst. For enkelte elever på særligt IB-uddannelserne hænger det desuden også sammen med, at de som følge af længerevarende ophold i udlandet ikke føler, at de har tilstrækkelige evner i hverken mundtlig eller skriftligt dansk til at opnå de samme resultater på en dansksproget uddannelse som på en engelsksproget gymnasial uddannelse. Eksemplet i boksen neden illustrerer elevernes ønske om at erhverve sig gode engelskkundskaber.

Boks 5.7 Elevernes interesse for engelsk som motiv for studievalg

Af fokusgruppeinterviewene fremgår det, at flere af eleverne på de internationalt orienterede studieretninger forbinder gode engelsk kompetencer med at være medborger i et globalt samfund, og at de derfor har valgt den pågældende studieretning. En elev udtaler eksempelvis følgende: *"Jeg er god til engelsk, og jeg forestiller mig, at det giver mig en fordel at gå på en international linje, når vi lever i en globaliseret verden. Det ruster os bedre og giver os indsigt i, hvad det vil sige, at vi lever i en globaliseret verden. Det gør det nemmere at relatere til globale problemstillinger, og det giver bedre engelskkundskaber"*.

En anden elev giver ligeledes udtryk for, at hans valg af studieretning skyldes et ønske om, at forberede sig på at leve i en global verden, hvor engelsk er en kernekompetence. Eleven fortæller, at *"hovedårsagen til, at jeg har valgt en international linje er, at jeg rigtig godt kan lide engelsk, og selvfølgelig er det også en fordel, at det forbereder en bedre til universitetet og en global verden, hvor det er vigtigt at kommunikere med andre engelsktalende lande"*.

Foruden gode engelskkundskaber peger mange af elever på de internationale tilbud samtidig også på, at muligheden for at opnå viden om internationale forhold i løbet af deres studietid også er motiverende for deres studievalg. En vigtig pointe ifølge eleverne er således, at fag på engelsk ikke alene udgør en internationalt orienteret studieretning, men at fagene også skal vinkles internationalt for at rammesætte undervisningen, så den bidrage til udviklingen af elevernes globale mindset. Ifølge eleverne er dette mindset essentielt for at kunne forstå den interdependens, der kendetegner det globale samfund, og dermed for at kunne navigere i en verden, hvor tingene i stigende grad hænger sammen og påvirker hinanden.

Kulturforståelse er ifølge eleverne såvel som forældrene også et vigtigt delelement i dette globale mindset, fordi det gør eleverne i stand til at afkode kulturelle koder, hvilket er afgørende, når man skal samarbejde med mennesker fra andre kulturer og/eller rejse og leve i andre lande. Kulturmødet gør også eleverne klogere på egne kulturelle værdier, når de sættes i relief til andre opfattelser og levemåder. Dette kan forberede dem på et samfund, hvor spillereglerne hele tiden ændres og udfordres. Eksemplerne i boksen nedenfor illustrerer, hvordan erhvervelsen af globale kompetencer motiverer valget af internationalt orienteret gymnasial uddannelse for mange unge.

Boks 5.8 Vigtigheden af at erhverve sig andre globale kompetencer end engelskkundskaber

Mange elever på de internationale linjer oplever, at en international toning af fagene på de internationale studieretninger og IB-uddannelsen er udbytterigt og særligt motiverende. De understreger således, at de internationale elementer og temaer i undervisningen giver dem en dybere forståelse af globale sammenhænge og dermed de eksterne påvirkninger, som også former det danske samfund. En elev fortæller eksempelvis: *"Man opdager, hvor meget verdenen hænger sammen. Jeg har ikke rigtig kunne forstå tv-avisen før nu. Se bare på finanskrisen. Vi bliver jo påvirket af det også. Så man får en generel forståelse for, hvad der foregår i rundt omkring i verden. Det er super fedt også at have en international vinkel"*.

Samtidig understreger størstedelen af eleverne, at det er nødvendigt med kulturelle kompetencer for at kunne samarbejde med mennesker udenfor Danmark. En IB-elev fortæller eksempelvis, at *"IB gør meget ud af, at det handler om dit syn på dig selv og på verdenen, og hvordan du som person selv udvikler dig. Man lærer at komme ud over sine fordomme. Der er mere og mere samarbejde i verden i dag, og man har brug for at kunne forstå hinanden for at kunne begå sig"*.

Ønsket om at blive fagligt udfordret

Foruden ønsket om at erhverve sig globale kompetencer peger mange af eleverne også på, at deres valg af ungdomsuddannelse afspejler et ønske om at blive fagligt udfordret på deres gymnasiale uddannelse, og de internationale tilbud repræsenterer ifølge de fleste elever netop en mulighed for at blive udfordret på det faglige niveau. Dette motiv er tosidigt. På den ene side understreger eleverne, at det giver et ekstra fagligt lag i uddannelser, at dele af eller hele uddannelsen foregår på engelsk, og samtidig peger mange elever på, at den internationale tematik i de fleste fag er udfordrende og motiverende.

På den anden side fortæller eleverne, at der er et særligt læringsmiljø på de internationale tilbud, hvor eleverne tager hånd om egen læring og i højere grad har en ambitiøs og målrettet tilgang til det at tage en ungdomsuddannelse end på de gymnasiale tilbud, der ikke har en international orientering. Ifølge eleverne skyldes dette, at det er et aktivt tilvalg at tage en internationalt orienteret gymnasial uddannelse, hvorfor mange allerede inden gymnasiet er meget bevidste om, hvilken videregående uddannelse de gerne vil tage og derfor går målrettet efter at leve op til optagelseskravene. Dette bidrager ifølge eleverne også til kvaliteten af undervisningen. Denne pointe er illustreret i boksen nedenfor.

Boks 5.9 Ønsket om at blive fagligt udfordret på de gymnasiale uddannelser

Mange af de elever, som Rambøll har interviewet i forbindelse med kortlægningen, fortæller, at de har valgt en international studieretning og/eller IB-uddannelsen, fordi de mener, at det faglige niveau er højere på de internationale tilbud. En elev fortæller eksempelvis, at: *"Jeg er en nørd i engelsk. Det ville være for kedeligt for mig at tage en af de danske studieretninger. Det ville ikke være udfordrende nok, og så regner jeg heller ikke med at blive i Danmark bagefter. Så er det godt at være god til engelsk".*

Samtidig understreger en stor del af eleverne, at læringsmiljøet på de internationalt orienterede gymnasiale uddannelses tilbud er kendetegnet ved en stor seriøsitet, fordi alle eleverne er meget motiveret. En elev fortæller således, at: *"Jeg håbede på at blive udfordret mere, end jeg gjorde i folkeskolen. At gå i klasse med folk med en større motivation, og som er klar til debat. Mine forventninger er klart blevet indfriet. Jeg føler hele tiden, at jeg bliver udfordret. Det er lærerne også gode til at gøre. Stoffet kan være svært, fordi det er på engelsk, men jeg føler kun, at det kommer mig til gode".*

IB-eleverne fortæller endvidere, at muligheden for selv at sammensætte fagpakken på uddannelsen også har været en motivationsfaktor, der har farvet deres valg af gymnasial uddannelse. Ifølge IB-eleverne omsættes friheden til selv at vælge fag direkte til et øget engagement og et højere ambitionsniveau blandt deres medstuderende, fordi de fleste vælger fag, som interesserer dem, og som de er dygtige til.

Ønsket om at udvide sin horisont

For en stor del af eleverne på særligt de internationale studieretninger, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning, er studievalget også motiveret af udsigten til at komme på flere studieture samt forløb med forlagt undervisning og udveksling i udlandet. Eleverne giver således udtryk for, at det er spændende at få mulighed for at bo ved udenlandske værtsfamilier, ligesom at udenlandsopholdene for manges vedkommende opleves som en god mulighed for at få finpusset deres evner i engelsk eller øvrige fremmedsprog, idet de tvinges til at bruge deres sproglige kompetencer i samværet med udenlandske studerende og familier. Samtidig understreger eleverne også, at udenlandsopholdene bidrager til at udvikle deres kulturforståelse, og at det samtidig udvider deres horisont at opholde sig i en international kontekst. Eksemplerne i boksen nedenfor illustrerer betydningen af udenlandsophold for elevernes studievalg.

Boks 5.10 Udsigten til udenlandsophold som motiv for studievalg

Ifølge eleverne tjener udenlandsopholdene i løbet af deres studietid multiple faglige formål, idet opholdene bidrager til at udvikle elevernes sproglige og kulturelle kompetencer. En elev fortæller eksempelvis, at: *”Jeg valgte det meget, fordi jeg vidste, at vi skulle rejse to gange. Det er spændende at opleve kulturer, og hvordan andre mennesker lever. Du lærer, hvor hurtigt du er til at indstille dig på andre mennesker. Man lærer om sine sociale kompetencer, om humor og hvordan man skal begå sig i udlandet”.*

En anden elev supplerer og fortæller, at: *”ens sproglige kompetencer bliver bedre af at snakke engelsk hele tiden, når man er på studietur. Nogle af de små sproglige fejl, man har i sit engelske, får man styr på, så ens engelsk bliver tættere på et modermål end et egentligt fremmedsprog”.*

5.2.2 Strategiske motiver

Kortlægningen har overordnet set identificeret to strategiske motiver, som i kombination med de faglige motiver ligger til grund for elevernes valg af internationalt orienteret gymnasial uddannelse. De strategiske motiver fremgår af tabellen nedenfor og udfoldes i det resterende afsnit.

Tabel 5.9 Strategiske motiver blandt eleverne

Strategiske motiver

Ønske om at opnå globale færdigheder, der kan anvendes direkte i de videregående uddannelser samt i fremtidige job i Danmark såvel som i udlandet.

Ønske om at skabe sig en international profil, der kan gøre én attraktiv for videregående uddannelsesinstitutioner og virksomheder.

Ønske om at opnå globale færdigheder med henblik på videre uddannelse og job

Elevernes studievalg drives også af en række strategiske motiver, der blandt andet beror på et ønske om at opnå færdigheder, der kan anvendes direkte i de videregående uddannelser samt i fremtidige jobs i Danmark såvel som i udlandet.

En stor andel af eleverne giver i fokusgruppeinterviewene udtryk for, at de globale kompetencer, som de opnår som led i deres internationalt orienteret gymnasiale uddannelse, er uundværlige fremadrettet både i relation til de videregående uddannelser, som de drømmer om at tage, og de jobs, som de ser sig selv besidde efter endt uddannelse. På den ene side regner eleverne over en bred kam med, at gode engelskkundskaber og et kendskab til faglige begreber på engelsk kan give dem et forspring på de videregående uddannelser, da de forestiller sig, at store dele af undervisningen foregår på engelsk, ligesom meget af pensum er engelsksproget. Samtidig drømmer mange af de unge om at læse videre i udlandet, og en delvist eller hel engelsksproget gymnasial eksamen kan således være et godt springbræt såvel som en adgangsbillet til højere uddannelsesinstitutioner i udlandet. Valget af en internationalt orienteret gymnasial uddannelse er desuden også del af en langsigtet strategi for at forberede dem til et arbejdsmarked, hvor gode sprogkundskaber er anvendelige og nødvendige for at gøre karriere både nationalt og internationalt.

Eleverne peger også på, at kulturforståelse er en vigtig kompetence at have med i bagagen fra gymnasietiden, idet det kan smidiggøre samarbejdsrelationer med udenlandske studerende og undervisere på de videregående uddannelser, at eleverne forstår den kulturelle kontekst, som mennesker fra andre lande opererer indenfor. Ikke mindst IB-eleverne understreger, at de opnår en række relationelle kompetencer, som de kan bruge fremadrettet, ved at tage en gymnasial uddannelse, hvor elevsammensætningen er international, idet det fremmer deres kulturelle kompetencer at agere i et multikulturelt miljø på daglige basis. Eleverne understreger endvidere, at kulturforståelse også er en forudsætning for at begå sig på et internationaliseret arbejdsmarked, hvor ens kollegaer ikke nødvendigvis er danske, hvor udstationering er en naturlig del af mange jobs, og hvor det er nødvendigt at kunne begå sig på markeder udenfor Danmark. Mange elever motiveres således af, at de internationale studieretninger og/eller uddannelser i højere grad for-

bereder dem på et globalt studie- og arbejdsliv. Betydningen af dette motiv er illustreret i boksen nedenfor.

Boks. 5.11 Betydningen af at opnå globale færdigheder, der kan anvendes igennem hele livet

Mange af eleverne forventer, at en international studieretning og/eller uddannelse i højere grad kan forberede dem på universitet. En elev fortæller således, at: *"Jeg valgte den, fordi jeg har hørt så meget om, at meget undervisning på universitetet foregår på engelsk, så jeg forestiller mig, at man er et skridt foran i forhold til videregående uddannelse. Og så synes jeg engelsk er spændende".*

På den anden side er eleverne også af den opfattelse, at en øget kulturel forståelse kan give dem et forspring på langt sigt. En elev udtrykker det således: *"Hvis jeg skal sidde for en virksomhed og samarbejde med udlandet, så er det vigtigt, at jeg har knowhow om landets traditioner og værdier, så jeg kan samarbejde. Og det bliver jeg bedre til igennem studieophold i f.eks. Kina. Du kan ikke samarbejde med Kina, hvis du ikke forstår dem".*

Forældrene, som Rambøll har talt med i forbindelse med kortlægningen, understreger ligeledes, at de bakker op omkring de unges studievalg, blandt andet fordi de internationale tilbud i deres øjne åbner flere døre på langt sigt. Det gælder hovedsagligt i forhold til de videregående uddannelser, hvor forældrene fortæller, at de synes, det er hensigtsmæssigt, at de internationale studieretninger kan give de unge bedre muligheder og forudsætninger for at læse videre i udlandet. Enkelte af forældrene til unge på IB-uddannelsen er dog bekymret for, at konverteringen af IB-karaktererne til det danske karaktersystem kan udgøre en barriere for, at de unge kan læse videre i Danmark, dels fordi de synes, det er sværere at få høje karaktere på IB-uddannelse, og dels fordi omregningen i deres øjne skævvrider elevernes resultater, så de stilles dårligere, når de søger ind på danske videregående uddannelsesinstitutioner.

Ønsket om at skabe sig en international profil

Derudover motiveres studievalget for en stor del af eleverne på de internationale studieretninger og/eller uddannelser også af et ønske om at skabe sig en international profil, der gør dem mere attraktive for de videregående uddannelsesinstitutioner og virksomhederne. Eleverne regner med, at de internationale tilbud kan fungere som en genvej i forhold til at komme ind på drømmestudiet og/eller få en fod indenfor i store, internationale virksomheder, og elevernes studievalg kan dermed ses som led i et forsøg på at sikre egne fremtidige muligheder. I elevernes optik opnår de en række konkurrencefordele relativt til elever, der ikke har gået på en internationalt orienteret gymnasial uddannelse, fordi de i højere grad har en faglig profil, der matcher behovene for internationale kandidater på de videregående uddannelsesinstitutioner såvel som i virksomhederne.

Dette motiv hænger for eleverne også sammen med, at det sender et bestemt signal til omverdenen, at de har valgt at tage en internationalt orienteret gymnasial uddannelse. Ifølge eleverne kan valget af IB-uddannelsen eller en internationalt orienteret studieretning således hjælpe dem til at skille sig ud fra mængden af ansøgere til de videregående uddannelser og/eller jobs, fordi studievalget afspejler, at de har gjort en "større indsats" end eleverne på de ikke-internationale studieretninger. Boksen nedenfor illustrerer betydningen af ønsket om at skabe sig en attraktiv, international profil som motiv for elevernes studievalg.

Boks 5.12 Betydningen af at opnå en international profil som motiv for studievalg

Mange af eleverne understreger, at de internationale tilbud ikke bare kan klæde dem bedre på til at forstå og leve i et globaliseret samfund end de andre studieretninger, men også at det kan give dem et forspring i forhold til de videregående uddannelser og arbejdsmarkedet, fordi de opnår en faglig profil, som efterspørges i samfundet. En elev fortæller, at *”Det er også super fedt at have en international vinkel. Og jobmæssigt skaber det plusser på kontoen at have det internationale perspektiv på tingene. Dette gælder også i forhold til universitetet”*

Samtidig beror dette motiv på et ønske om at skille sig ud fra mængden. En elev vurderer eksempelvis, at *”hvis man søger job, er det en fordel at have gjort noget ekstra og noget specielt. Man skiller sig ud. Det pynter, at man har gjort noget andet”*.

5.2.3 Motiver blandt IB-elever og eleverne på de internationale studieretninger

Ovenstående beskrivelse af de faglige og strategiske motivationsfaktorer, der ligger til grund for elevernes valg af en internationalt orienteret gymnasial uddannelse, bruges i dette afsnit som springbræt til en sammenligning af motiverne mellem IB-eleverne og eleverne på de internationale studieretninger samt på tværs af de forskellige gymnasiale uddannelser.

Tabellen nedenfor viser elevernes egen angivelse af årsagerne til valget af en international orienteret gymnasial uddannelse.

Tablet 5.10 Årsager til elevernes valg af internationalt orienteret gymnasial uddannelse (antal og pct.)

Indikatorer	IB/pre-IB	stx	hhx	htx
Jeg er god til engelsk, og jeg vil gerne blive endnu bedre	179 93,7	98 85,2	150 85,7	2 50,0
Jeg er ikke så god til dansk (enten skriftligt, mundtligt eller begge dele)	51 26,7	12 10,4	32 18,3	3 75,0
Jeg synes, at det er vigtigt at have viden om internationale forhold	172 90,1	101 87,8	162 92,6	3 75,0
Jeg vil gerne udfordres fagligt	165 86,4	98 85,2	156 89,1	3 75,0
Jeg vil gerne ud og rejse som led i min gymnasieuddannelse	87 45,5	88 76,5	158 90,3	3 75,0
Jeg vil gerne opnå kulturforståelse med henblik på at rejse og/eller bo i lande med andre kulturer	165 86,4	89 77,4	146 83,4	1 25,0
Jeg vil gerne læse på universitetet i udlandet	148 77,5	58 50,4	104 59,4	2 50,0
Jeg vil gerne arbejde i udlandet	153 80,1	75 65,2	143 81,7	2 50,0
Jeg vil gerne opnå kulturforståelse med henblik på handel med andre lande, der har en anden kultur	117 61,3	67 58,3	143 81,7	1 25,0
Jeg vil gerne skille mig ud og dermed opnå bedre jobmuligheder	149 78,0	80 69,6	156 89,1	2 50,0
Mine forældre synes, at det var en god ide	92 48,2	43 37,4	95 54,3	2 50,0
Elever i alt	191	115	175	4

Kilde: Rambølls spørgeskemaundersøgelse blandt elever (2013).

Antallet af htx-elever, der har besvaret spørgeskemaet, er så lavt, at det er svært at sige noget generaliseret om motiverne for studievalg for denne gruppe elever. Af denne grund inddrages htx-eleverne ikke i nedenstående sammenligning.

Som det fremgår af tabellen ovenfor er studievalget for størstedelen af eleverne motiveret af, at eleverne er gode til engelsk og gerne vil blive endnu bedre. Det er en af de hyppigst angivne årsager til studievalget, og der er således 179 ud af 191 elever på IB-uddannelsen, der er helt eller overvejende enige i, at et ønske om at fastholde og forbedre deres engelskkundskaber er årsagen til deres studievalg. Dette gælder samtidig for 98 ud af 115 elever på det almene gymnasium og 150 ud af 175 elever på handelsgymnasiet, og dette motiv er således udslagsgivende for elevernes studievalg på tværs af IB-uddannelsen og de internationale studieretninger, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning. På tværs af de internationalt orienterede gymnasiale uddannelser peger eleverne samtidig på, at det er vigtigt at have viden om internationale forhold, og at dette har været en medvirkende årsag til, at de har valgt en international studieretning og/eller uddannelse. 171 ud af 191 IB-elever, 101 ud af 115 stx-elever samt 162 ud af 175 hhx-elever er således helt eller overvejende enige i, at de synes, det er vigtigt at have viden om internationale forhold.

Imidlertid er det meget få elever, der angiver, at deres studievalg er motiveret af, at de ikke gode til dansk. Der er således kun 12 stx-elever og 32 hhx-elever, der har angivet dette som årsagen til valget af en internationalt orienteret gymnasial uddannelse mod 51 IB-elever. Gruppen af elever, der er helt eller overvejende enige i, at studievalget beror på, at de ikke er gode til dansk, er således størst på IB-uddannelsen. Der er endvidere en lidt større andel af hhx-elever end stx-elever, der angiver manglende danskundskaber som årsag til valget af en international studieretning. Resultatet kan bero på, at hhx-kategorien også dækker over IB B, som er en særlig engelsksproget studieretning på handelsgymnasiet, der er formet efter IB-standarder, selvom den ikke er akkrediteret ved IBO. Det er således en studieretning, der potentielt kan tiltrække en gruppe elever, der ikke har en dansk uddannelsesmæssig baggrund.

For en stor andel af eleverne har ønsket om at blive fagligt udfordret på deres gymnasiale uddannelse været udslagsgivende for studievalget. 165 ud af 191 IB-elever er således helt eller overvejende enige i, at ønsket om at blive fagligt udfordret motiverer valget af IB-uddannelsen, og det samme gør sig gældende for 98 ud af 115 stx-elever og 156 ud af 175 hhx-elever. Dette indikerer, at motivet om at blive fagligt udfordret i et læringsmiljø, der er præget af målrettede og ambitiøse klassekammerater i særlig høj grad udgør en motivationsfaktor for eleverne på de internationale tilbud.

Der er samtidig 88 ud af 115 stx-elever og 158 ud af 175 hhx-elever, der er helt eller overvejende enige i, at deres studievalg afspejler et ønske om at rejse som led i deres gymnasiale uddannelse. Derimod angiver kun 87 ud af 191 eller lidt under halvdelen af IB-elever, at ønsket om at rejse har været en motivationsfaktor i deres valg af uddannelse. Det er således kun eleverne på de internationale studieretninger, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning, hvis studievalg er motiveret af et ønske om at udvide sin horisont via udvekslingsophold, studieture eller forlagt undervisning.

En stor del af IB-eleverne såvel som eleverne på hhx er helt eller overvejende enige i, at de gerne vil opnå kulturforståelse med henblik på at rejse og/eller bo i lande med andre kulturer, og at dette ønske har motiveret deres studievalg. Dette gør sig således gældende for 165 ud af 191 IB-elever og 146 ud af 175 hhx-elever. En lidt mindre andel af stx-eleverne peger på ønsket om at opnå kulturforståelse med henblik på at rejse og/eller bo i lande med andre kulturer som årsagen til deres valg af gymnasial uddannelse. Det gør sig således gældende for 89 ud af 115 stx-elever, hvilket er ca. 10 procentpoint lavere end for IB- og hhx-eleverne.

Der er en større andel af IB-eleverne end stx- og hhx-eleverne, der angiver, at deres studievalg er motiveret af, at de gerne vil læse på et universitet i udlandet, når de er færdige med deres gymnasiale uddannelse. Det gælder således for 148 ud af 191 IB-elever mod 58 ud af 115 stx-elever hhv. 104 ud af 175 hhx-elever. Kun omkring halvdelen af de stx- og hhx-elever, som har besvaret spørgeskemaet, ønsker således at videreuddanne sig uden for Danmarks grænser, mens dette gør sig gældende for over trefjerdedele af IB-eleverne. Dette kan blandt andet skyldes omregningen af karaktererne, når IB-eleverne søger optagelse på et dansk universitet, der

ikke anses som hensigtsmæssig af hverken IB-eleverne eller forældrene til de unge på IB-uddannelsen. Mange IB-elever føler således, at de belønnes bedre for deres indsats, når de søger om optagelse på videregående uddannelsesinstitutioner i udlandet.

En stor del af eleverne på særligt IB-uddannelsen og hhx er helt eller overvejende enige i, at de gerne vil arbejde i udlandet efter endt uddannelse, og at denne ambition er udslagsgivende for deres valg af gymnasial uddannelse. Der er således 153 ud af 191 IB-elever og 143 ud af 175 hhx-elever, der er helt eller overvejende enige i, at de drømmer om at arbejde uden for Danmarks grænser. Dette gælder imidlertid kun for 75 ud af de 115 stx-elever, der har besvaret spørgeskemaet, og der er således ca. 20 procentpoint flere IB- hhv. hhx-eleverne, hvis studievalg motiveres af et ønske om at gøre international karriere.

Det er hovedsagligt hhx-eleverne, hvis studievalg motiveres af at opnå kulturforståelse med henblik på handel med andre lande relativt til de øvrige elevgrupper. Der er således 143 ud af de 175 hhx-elever, der har besvaret spørgeskemaet, som angiver, at dette har været en motivationsfaktor for valget af uddannelse, hvilket svarer til omkring 80 pct., mens det samme kun gør sig gældende for omkring 60 pct. af IB- hhv. stx-eleverne.

Derudover motiveres elevernes studievalg også af et ønske om at skabe sig en international profil, der kan gøre én attraktiv for videregående uddannelsesinstitutioner såvel som for virksomheder. Dette afspejles i, at en stor del af eleverne på tværs af de forskellige gymnasiale uddannelser angiver, at de gerne vil skille sig ud og dermed opnå bedre jobmuligheder som årsag til valg af gymnasial uddannelse. Det gælder således for 149 ud af 191 IB-elever, 80 ud af 115 stx-elever og 156 ud af 175 hhx-elever. Der er dermed en lille overvægt af hhx-elever, der er helt eller overvejende enige i, at en international studieretning kan give dem en unik faglig profil, der forbedrer deres jobmuligheder på sigt. Ønsket om at skabe sig en international profil, der kan gøre én attraktiv for videregående uddannelsesinstitutioner og virksomheder er dog en drivkraft for alle eleverne uanset uddannelsesinstitution.

Få elever angiver, at forældrenes holdning til deres gymnasiale uddannelse har spillet en rolle for deres studievalg. Dette gælder på tværs af hhv. IB-uddannelsen samt stx og hhx, og der er således kun 92 ud af 191 IB-elever, 43 ud af 115 stx-elever og 95 ud af 175 hhx-elever, der er helt eller overvejende enige i, at årsagen til studievalget beror på, at deres forældre synes, det var en god ide. Det betyder imidlertid ikke, at forældrene ikke har spillet en indirekte rolle for elevernes studievalg, hvilket uddybes mere udførligt i nedenstående afsnit.

5.2.4 Forældrenes betydning for elevernes studievalg

Som det fremgik af tabellen ovenfor peger ganske få elever på, at deres forældre har haft en betydning i relation til de unges valg af internationalt orienteret gymnasial uddannelse. Imidlertid viser fokusgruppeinterviewene med eleverne, som Rambøll har gennemført i forbindelse med kortlægningen, at forældrene spiller en indirekte rolle for elevernes studievalg i kraft af, at forældrene har været medvirkende til at oparbejde et internationalt udsyn blandt de unge, der senere hen har påvirket elevernes valg af gymnasial uddannelse.

Dette internationale udsyn er ifølge eleverne affødt af, at forældrene har rejst meget sammen med børnene, at engelskkundskaber er blevet vægtet højt i hjemmet, og/eller at forældrene har understreget vigtigheden af at erhverve sig interkulturelle kompetencer overfor de unge. Forældrene har således været med til at udvikle en stor interesse blandt de unge for internationale forhold, der også indvirker på deres studievalg.

Derudover peger eleverne på de internationale studieretninger såvel som forældrene til de unge på, at forældrene er med til at give de unge muligheden for at tage en internationalt orienteret gymnasial uddannelse. Dette hænger ikke mindst sammen med, at det for manges vedkommende er forældrene, der finansierer hele eller dele af de studieture, forlagt undervisning og/eller udveksling i udlandet, som er et led i de unges gymnasiale uddannelse. For mange elever har forældrene således haft en godkendende funktion, inden de startede på de internationale studie-

retninger, fordi forældrene har påtaget sig de ekstra udgifter, der er forbundet med de internationale tilbud, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning.

5.2.5 Sammenfatning

Afslutningsvis samles trådene og resultaterne fra hele afsnittet vedrørende elevernes motiver til valg af internationalt orienterede gymnasiale uddannelser sammenholdes med de hypoteser, der blev præsenteret i indledningsvist.

Tabellen nedenfor giver et overblik over, hvorvidt de opstillede hypoteser vedrørende elevernes motiver til at vælge et internationalt orienteret uddannelsesstilbud kan be- eller afkræftes på baggrund af datamaterialet og vores analyser. De enkelte hypoteser gennemgås mere udførligt under tabellen.

Table 5.11 Overblik over hypotesernes be- eller afkræftelsesstatus

	Hypoteser	Status	stx & hf	hhx	htx	IB/pre-IB
Faglige	De unge vælger en internationalt orienteret gymnasial uddannelse, fordi de ønsker at opnå faglige kompetencer, der gør dem i stand til at navigere i et internationalt samfund	Bekræftes	X	X	N/A	X
		Bekræftes delvist				
		Bekræftes ikke				
Strategiske	De unge vælger en internationalt orienteret gymnasial uddannelse, fordi de ønsker at opnå globale kompetencer, der kan anvendes direkte i de videregående uddannelser samt i fremtidige job i Danmark såvel som i udlandet	Bekræftes		X	N/A	X
		Bekræftes delvist	X			
		Bekræftes ikke				

Den første hypotese, som Rambøll har opstillet i forbindelse med kortlægningen, der handler om, at elevernes studievalg er motiveret af et ønske om at opnå faglige kompetencer, der gør dem i stand til at navigere i et internationalt samfund, kan overordnet set bekræftes. En stor del af eleverne på IB-uddannelserne såvel som på det almene gymnasium og handelsgymnasiet peger på, at deres studievalg er motiveret af, at de er gode til engelsk og gerne vil forbedre deres engelskkundskaber, at de ønsker en større viden om internationale forhold, og at de gerne vil opnå en kulturforståelse med henblik på at rejse og/eller bo i andre lande. Sidstnævnte er mest afgørende for IB- og hhx-elevernes studievalg.

Kortlægningen har derudover identificeret to andre faglige motiver, der farver elevernes valg af en internationalt orienteret gymnasial uddannelse. For det første peger en stor del af eleverne på tværs af de gymnasiale uddannelser på, at de har valgt en international studieretning og/eller uddannelse, fordi de ønsker at blive fagligt udfordret. For det andet understreger eleverne på særligt stx og hhx, at deres studievalg er motiveret af et ønske om at udvide deres horisont igennem studieture, forlagt undervisning og udveksling i udlandet. Dette gør sig imidlertid ikke gældende for IB-eleverne.

Den anden hypotese, som Rambøll har opstillet i forbindelse med kortlægningen, der handler om, at elevernes studievalg er motiveret af et ønske om at opnå globale kompetencer, der kan anvendes direkte i de videregående uddannelser samt i fremtidige jobs i Danmark såvel som i udlandet, kan delvist bekræftes for stx-eleverne og bekræftes for hhx- og IB-eleverne. Der er således en stor gruppe af IB-eleverne, der ønsker at videreudanne sig i udlandet, mens dette ikke er tilfældet for en ligeså stor andel af hhx- og stx-eleverne. Både hhx- og IB-elevernes studievalg er imidlertid motiveret af et ønske om at gøre international karriere, mens dette ikke gør sig gældende for stx-eleverne i ligeså høj grad.

Kortlægningen har derudover vist, at elevernes studievalg også er farvet af et strategisk ønske om at opnå konkurrencefordele på uddannelses- og arbejdsmarkedet relativt til eleverne på de ikke-internationale studieretninger. Størstedelen af eleverne understreger således, at deres studievalg er drevet af et ønske om at erhverve sig en international profil, der gør dem attraktive for videregående uddannelsesinstitutioner samt erhvervslivet. Det gælder på tværs af de internationalt orienterede gymnasiale uddannelser.

Endvidere viser kortlægningen, at elevernes studievalg kun indirekte påvirkes af forældrenes holdning til de internationalt orienterede gymnasiale uddannelse. Denne indirekte påvirkning består dels i, at forældre har været medvirkende til at oparbejde et internationalt udsyn hos eleverne, der har farvet elevernes valg af internationalt orienteret gymnasial uddannelse, og dels i at de finansierer hele eller dele af elevernes udlandsophold.

5.3 Motiver blandt lokale og regionale interessenter samt aftagere

Kortlægningen af motiver til at efterspørge internationalt orienterede tilbud blandt de lokale og regionale interessenter og aftagere afdækkes med afsæt i fire hypoteser. De fire hypoteser findes i tabel 5.8 nedenfor.

Tabel 5.8. Institutionsledernes primære motiver

Faglige motiver	Strategiske motiver
Efterspørgsel efter internationalt orienterede gymnasiale tilbud er motiveret af en politisk vision om at uddanne de unge til at forstå, deltage og leve i et globaliseret samfund (1)	Efterspørgsel efter internationale tilbud er motiveret af ønsket om at kunne tiltrække og fastholde en kvalificeret arbejdskraft, der kan bidrage til vækst i regionen (3)
Efterspørgsel efter internationalt orienterede tilbud skal bidrage til at udvikle et bredt og varieret udbud af gymnasial uddannelse med lige uddannelsesmuligheder for alle unge i regionen (2)	Efterspørgsel efter internationale gymnasiale tilbud er motiveret af et ønske om, at de gymnasiale uddannelser uddanner studenter, der efterspørger de videregående uddannelsers engelsksprogede uddannelsesstilbud og er forberedt på at indgå i et internationalt studiemiljø (4)

Med afsæt i de fire hypoteser afdækker vi nedenfor aftagernes og interessenternes motiver, idet vi i relation til hver hypotese forsøger at belyse aftagernes præferencer i forhold til de forskellige typer af internationalt orienterede tilbud, hvis det vurderes at have relevans.

For at afdække motiver blandt de lokale og regionale interessenter er der gennemført 12 interview med repræsentanter fra regionsforvaltningerne i de fem regioner samt eksternt udpegede repræsentanter fra bestyrelserne på de uddannelsesinstitutioner, der udbyder gymnasial uddannelse. De eksterne repræsentanter på uddannelsesinstitutionerne udgøres både af repræsentanter fra private virksomheder, videregående uddannelsesinstitutioner og kommunale forvaltninger. I interviewmaterialet indgår desuden to interesseorganisationer og en forening.

5.3.1 Faglige motiver blandt lokale og regionale interessenter samt aftagere

En politisk vision om at uddanne de unge til at forstå, deltage og leve i et globaliseret samfund
Dybdeundersøgelsen blandt interessenter og aftagere viser, at der i denne gruppe aktører er en stor optagethed af betydningen af internationalisering og globalisering som grundlæggende samfundsmæssige udviklingstendenser. På den baggrund anser både interessenter og aftagere det for en vigtig samfundsmæssig opgave, at de unge opnår globale kompetencer, og det stiller store krav til udviklingen af de gymnasialt orienterede tilbud på de gymnasiale uddannelser.

Flere peger på, at globale kompetencer er kendetegnet ved sprog, kulturforståelse og interkulturelle kompetencer.

Det er en vigtig pointe blandt flere af de interviewede interessenter og aftagere, at visionen om at uddanne de unge til at forstå, deltage og leve i et globaliseret samfund, ikke bør være et mål

og et særkende for få og internationalt specialiserede tilbud. Det er og bør være en generel uddannelsespolitisk målsætning, der er integreret i alle gymnasiale uddannelser.

Hvorom alting er, peger flere interessenter og aftagere på, at de internationale tilbud giver gode muligheder for at fremme en vision om, at gymnasierne uddanner de unge til globale verdensborgere. Interessenterne og aftagerne efterspørger af denne grund disse tilbud. De har ikke alene en berettigelse i sig selv, men har også en vigtig funktion som drivkraft i en udvikling, der kan have en positiv og afsmittende effekt og bidrage til at styrke internationaliseringen på de øvrige gymnasiale tilbud generelt.

Boks 5.15. Eksempler på målsætningen om, at den internationale dimension skal integreres i alle gymnasiale uddannelser

En regionsrepræsentant beskriver sit syn på arbejdet med internationalisering af de gymnasiale uddannelser, hvor hun påpeger behovet for, at den internationale dimension integreres i alle fag: *"... udfordringen ligger i, at få det integreret i alle fag og arbejde med det på tværs af fagene. Det er ikke alle vores gymnasier, der har internationale studieretninger, men de arbejder med det internationale alligevel.*

Så jeg tror, at man kan sige, at det er et område i vækst. Både i forhold til det formelle (internationale studieretninger) men også i forhold til at integrere det i undervisningen på forskellig vis. Det er der, der kan gøres rigtig meget.

Der kunne nok udbydes mere, men en studieretning gør det ikke alene. Det kan godt være, at det ser ud af noget, men en skole kan også profilere sig og tiltrække elever på andre måder end med studieretninger. Det internationale kan integreres på andre måder."

En regionsrepræsentant beskriver det potentiale, der er ved de internationale linjer og behovet for, at der skabes en bedre kobling mellem de internationale og almindelige tilbud:

"Der skal være mere synergi mellem de internationalt orienterede tilbud og de almindelige linjer. Vi må overveje, hvordan man kan skabe nogle flere og bedre koblinger til de øvrige tilbud. Vi får for lidt ud af de internationale tilbud. Der er behov for et tættere sammenspil mellem de øvrige tilbud og de internationale tilbud. Således at de øvrige linjer får et større indblik i de mere multikulturelle klasser."

Et bredt og varieret udbud med lige muligheder for alle borgere i regionen

Både interessenter og aftagere efterspørger et bredt og varieret gymnasialt udbud. Interessenter og aftagere efterspørger både IB-uddannelse og internationale tilbud, der udbydes indenfor rammerne af den danske lovgivning, da målgrupperne for henholdsvis IB-uddannelsen og de øvrige internationalt orienterede tilbud ikke er den samme (mere herom i afsnit 3.3.2). Der er imidlertid forskellige perspektiver på spørgsmålet om, hvorvidt de internationale tilbud skal spredes geografisk, eller om der kan være faglige argumenter for samle tilbuddene.

Repræsentanter fra de regionale forvaltninger har et stærkt fokus på det internationale aspekt i de udviklingsaktiviteter, projekter og analyser, de gennemfører på uddannelsesområdet. Udviklingen af de internationalt orienterede tilbud er et vigtigt indsatsområde i regionernes arbejde, og spørgsmålet om at sikre en jævn geografisk fordeling af de internationale tilbud i regionen er helt centralt.

Informanterne fra de regionale forvaltninger bemærker, at selvom der i regionerne gøres en stor indsats for at sikre en bred regional dækning, der giver alle elever adgang til de internationalt orienterede tilbud, så er der en tendens til, at der omkring de større byer er en større efterspørg-

sel efter internationalt orienterede uddannelses tilbud, hvorfor der er en tendens til at tilbuddene bliver placeret i de større byer.

Boks 5.16. Eksempler på manglende spredning af de internationalt orienterede tilbud

En regionsrådspolitiker har følgende betragtninger om konsekvensen af for lille en spredning af de internationalt orienterede tilbud:

"De [de internationalt orienterede tilbud, red] er simpelthen for få og for spredte. Vi har eksempelvis ikke noget på Lolland-Falster af betydning, men vi har lidt i Næstved og et par andre småsteder. De unge mennesker skal rejse rigtig langt for at få en international uddannelse, og det tror jeg afskærer nogen af dem for at tage en uddannelse med international orientering. Jeg siger ikke, at hver by skal have det, men det er tæt på.

De unge mennesker, som ikke har direkte adgang til de internationale uddannelse, får dårligere kår ift. til de unge, der bor i en større by, hvor tilbuddet er der. De kommer til at klare sig dårligere i fremtiden, fordi behovet for internationalt orienterede kandidater er så stort. Tilbuddene bør spredes mere geografisk."

Jeg synes heller ikke, at fordelingen af udbud er hensigtsmæssig. Det er jo samlet i de store byer. København, Aalborg, Århus osv. Det bør være mere finmasket. Det kan ikke hjælpe noget, at landområderne ikke har dette tilbud. Vi bør etablere tilbud, der når udenfor de store byers grænser. Ellers taber vi store dele af generationen.

En regionsrepræsentant beskriver, hvordan forskelle elevernes søgning til de international skaber u hensigtsmæssige forskellig i udbuddet i de store byer og i landområderne.

"Vi har en Øst-Vest-problematik i regionen. Det har faktisk været en udfordring.... så snart vi kommer lidt uden for storbyen, så er der andre traditioner."

Andre informanter argumenterer for vigtigheden af, at udbuddet ikke spredes for bredt, da det dels kan gå ud over kvaliteten og variationen i tilbuddene. Flere interessenter og aftagere bemærker, at kvaliteten af de tilbud, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning nogle steder er for ringe. De oplever, at nogle uddannelsesinstitutioner bruger de internationale tilbud, som led i markedsføringen, men ikke har tilstrækkelig fokus på kvaliteten af tilbuddene. Det kan skyldes, at det for nogle er en udfordring at tiltrække kvalificerede lærerkræfter, der er sprogligt klædt på til at undervise i hele curriculum på engelsk. Det er ligeledes vigtigt, at der er kritisk masse. Der skal være et internationalt miljø af en vis størrelse.

Boks 5.17. Eksempler på argumenter for større koncentration af de internationalt orienterede tilbud

Et medlem af det lokale gymnasiums bestyrelse peger på de potentielt negative konsekvenser af, at gymnasierne bruger de internationalt orienterede tilbud som led i markedsføringen.
"Gymnasierne bruger i dag de internationalt orienterede tilbud som led i markedsføringen. Alle skal have noget internationalt. Det er ikke nødvendigvis hensigtsmæssigt fra et kvalitetsperspektiv.... Det kunne være interessant med en lidt mere koordineret indsats."

Et andet bestyrelsesmedlem peger på, at risikoen ved stor spredning er, at for mange institutioner tilbyder internationalt orienterede linjer med den konsekvens, at der er for få elever til at oprette de hold

"Når man laver mange retninger, risikerer man at få en klasse, som ikke er stor nok".

En tredje aftagerrepræsentant peger på betydning af størrelsen af de internationale miljøer. Argumentet er, at der er en positiv sammenhæng mellem størrelse og kvalitet:

"Kritisk masse er vigtig. Der skal være et internationalt miljø. Det er vigtigt, at man lokalt og nationalt overvejer, hvordan man sikrer nogle miljøer af en vis størrelse. Det gælder både IB-uddannelsen og de tilbud, der tilbydes indenfor rammerne af den danske lovgivning...."

Der er et stort potentiale for de tilbud, der udbydes indenfor rammerne af den danske lovgivning. Det er forkølede tilbud. Undervisningen er ofte ikke særlig international, ofte på dansk – jeg er ikke sikker på, at det er en god ide – det internationale ligger ofte i nogle studieture."

Variation

Det er en udbredt opfattelse blandt interessenter og aftagere, at det aktuelle udbud af internationalt orienterede tilbud har et alt for ensidigt fokus på engelsk og en angelsaksisk kulturforståelse. Både interessenter og aftagere efterspørger tilbud, hvor der er fokus på en bredere vifte af sprog og kulturer (tysk, fransk, spansk, russisk og kinesisk). Der er generelt en efterspørgsel efter, at tysk og kinesisk får et større fokus. Det gælder ikke alene som sprogfag, men tager også sigte på, at de studerende får en dybere forståelse for fx centraleuropæiske og asiatisk kulturer. Særligt i Region Syddanmark og Region Sjælland, hvor Tyskland anses for at være en meget vigtig økonomisk samarbejdspartner efterspørger interessenter og aftagere løsninger, der kan gøre det attraktivt for institutionerne at udvikle studieretninger, hvor tysk indgår som et undervisningssprog eller i det meste som et sprogfag på højt niveau.

Boks 5.18. Eksempler på argumenter for større koncentration af de internationalt orienterede tilbud

Et bestyrelsesmedlem argumenterer for behovet for en prioritering af andre sprog end engelsk:
"Det danske uddannelsesystem har de seneste 20 år været præget af en angelsaksisk tradition. Der sker en nedprioritering af tysk, fransk og spansk."

Det er et problem – først og fremmest nedprioriteringen af tysk.

Hvis vi vil prioritere, at vi får unge med stærke tysk kompetencer, skal vi styre det anderledes. En kvotemodell kunne være en løsning. Så man begrænser antallet af udbud på engelsk og dermed giver plads til internationalt orienterede tilbud på tysk."

Et andet bestyrelsesmedlem argumenterer for, at der er et samfundsmæssigt behov for, at der udbydes flere internationale linjer, hvor tysk er det bærende sprog:

"Der burde være mere fokus på tysk, men de unge efterspørger det ikke. Har ikke en løsning, men det er af samfundsmæssig betydning at skabe én."

Flere informanter peger uafhængigt af hinanden på, at der er nogle grundlæggende begrænsninger i den eksisterende styringsmodel. Udviklingen af de internationalt orienterede tilbud indenfor rammerne af den danske lovgivning er decentraliseret til uddannelsesinstitutionerne, der generelt ikke har en stærk tradition for at et samarbejde på tværs af institutioner og gymnasiale uddannelser. Taxameterstyringen giver et kraftigt incitament til, at uddannelserne opretter studieretninger, der er populære og har stor søgning.

Konsekvensen heraf er, at hovedparten af uddannelserne udbyder ret ens internationalt orienterede tilbud, der i vidt omfang afspejler det, eleverne efterspørger. I stedet peger interessenter og aftagere på, at der er behov for at udvikle nye løsninger, således at udbuddet i højere grad afstemmes efter samfundets fremtidige behov og efterspørgsel.

Som en løsning herpå efterspørger interessenter og aftagere, at udbuddet koordineres stærkere regionalt, og at der tænkes i samarbejde mellem de fire gymnasiale uddannelser, da dette vil kunne sikre kritisk masse blandt de studerende til at udvikle tilbud på fx tysk.

5.3.2 Strategiske motiver

Tiltrække og fastholde en kvalificeret arbejdsstyrke, der kan bidrage til vækst i regionen

Hypotesen om, at interessenter, samt aftagere efterspørger internationale tilbud for at kunne tiltrække og fastholde en kvalificeret arbejdskraft, der kan bidrage til vækst i regionen, er den af de fire hypoteser, som de regionale interessenter og aftagere hyppigst peger på, som en forklaring på, at de efterspørger internationalt orienterede tilbud.

Internationalt orienterede tilbud er vigtige, både når det gælder muligheden for at tiltrække kvalificeret arbejdskraft fra udlandet og udvikle arbejdsstyrken i Danmark.

Interessenter og aftagere peger uden undtagelser på, at de efterspørger IB-tilbud i regionen, fordi det er helt afgørende for at kunne tiltrække internationale medarbejdere fra udlandet til regionens virksomheder, at der er et IB-tilbud. Dette er af afgørende betydning for, at private virksomheder kan realisere den ønskede vækst, og at offentlige institutioner (fx hospitaler) kan levere den ønskede service.

Hovedparten af de lokale og regionale interessenter samt aftagerne peger også på, at det er vigtigt at have gode internationalt orienterede tilbud til de danske studerende og familier. For en mindre gruppe af de danske studerende er IB-uddannelsen et relevant tilbud, da de på grund af forudgående studieophold i udlandet tidligere i skoleforløbet – som led i familiens udstationering eller som led i udvekslingsophold efter endt grundskoleuddannelse allerede – har en stærk international uddannelsesprofil. Der er enighed om, at IB-uddannelsen er et vigtigt og nødvendigt niche-tilbud, som har en berettigelse i alle danske regioner for denne særlige elevgruppe.

Hovedparten af de interviewede vurderer, at udbuddet af IB-uddannelse volumenmæssigt matcher efterspørgslen. Flere peger imidlertid på, at der kan være behov for løbende at vurdere placeringen af udbuddet.

Til størstedelen af de danske unge, efterspørger de lokale og regionale interessenter og aftagere, internationalt orienterede tilbud, indenfor rammerne af den danske lovgivning. Begrundelsen herfor er, at dette giver mulighed for at sikre, at tilbuddene lever op til danske kvalitetsstandarder og en dansk pædagogisk tradition.

Boks 5.19. Eksempler på motiver båret af et hensyn til arbejdsstyrken og vækst i regionen

En aftager argumenterer for, at IB-uddannelsen er afgørende for, at virksomhederne kan tiltrække kvalificeret udenlandsk arbejdskraft:

"Vi hører fra mange virksomheder, at skolens kvalitet er altafgørende for, om de kan tiltrække udenlandsk arbejdskraft... IB er et interessant tilbud til karrierenomadere, der flytter ofte. De er ikke interesserede i en dansk skole, men efterspørger et standardiseret internationalt forløb."

Et bestyrelsesmedlem argumenterer berettigelsen af IB-uddannelsen til en særlig gruppe familier, mens der bør sættes på udvikling af et nyt, standardiseret internationalt gymnasietilbud indenfor rammerne af den danske lovgivning.

"Internationalisering er en grundlæggende faktor... IB har en plads i det danske uddannelses-system for danske eller udenlandske familier, der ikke opholder sig permanent i Danmark... Hvis det handler om internationalisering i et bredere perspektiv, så mener vi (på det pågældende gymnasium, red) ikke, at IB er den rigtige vej at gå. IB er meget lidt nordisk... Vi vil meget hellere, at vi i Danmark forsøger at skabe en international uddannelse, der er baseret på de nordiske normer."

Det kunne være interessant med en lidt mere koordineret indsats. Vi ønsker, at alle regioner har stærke internationale miljøer. Der er behov for, at vi arbejder med, hvad vil det sige at lave gode uddannelser med internationalt præg – fx gennem udviklingsprojekter (som man gør det i NNS sammenhæng). En anden løsning kunne være, at der fra Undervisningsministeriets side blev udviklet en standardiseret form – med frihedsgrader til det enkelte gymnasium. Der er brug for en indholdsdiskussion af, hvilke fagelementer en international studieretning bør indeholder (kultur, sprog og samfundsvinkel). Her kunne en bekendtgørelse, der gør studieretningerne sammenlignelige på tværs være en løsning, der også kunne stimulere udbuddet."

Flere informanter understreger betydningen af, at der nationalt er fokus på at udvikle et stærkt internationalt gymnasietilbud indenfor rammerne af dansk lovgivning, og der peges på behovet for en standardiseret dansk international gymnasieuddannelse som et alternativ til IB-uddannelsen. Interessenter og aftagere peger på, at det principielt kun er Undervisningsministeriet, der kan løfte denne opgave.

Der peges også på andre løsningsmodeller, som Undervisningsministeriet kan tage i brug. Det foreslås, at der kan afsættes udviklingsmidler til udvikling af nye internationalt orienterede studieretninger fx i et samarbejde mellem flere uddannelser og institutioner. Det foreslås desuden, at der kan etableres et kvotesystem, så der opnås en bedre balance og større variation i forhold til, hvilke undervisningssprog der tilbydes, ligesom der kan arbejdes med forskellige modeller for internationale taxametre og puljer, de kan understøtte udvikling af de danske tilbud.

Interessenter og aftagere peger her på, at der er behov at udbuddet koordineres regionalt eller nationalt, og at der tænkes i samarbejde mellem de fire gymnasiale uddannelser, da dette vil kunne sikre kritisk masse blandt de studerende til at udvikle tilbud på fx tysk.

Forberedelse til de videregående uddannelsers engelsksprogede uddannelsesstilbud i et internationalt studiemiljø

Uddannelsesinstitutionerne – og her de videregående uddannelsesinstitutioner – er de primære aftagere af studerende med en internationalt orienteret studentereksamen.

De videregående uddannelsers engelsksprogede uddannelsesstilbud har været i vækst de seneste år. En hypotese har således været, at interessenter og aftagere efterspørger de internationalt orienterede gymnasietilbud som led i en rekruttering og forberedelse af de studerende til de engelsksprogede uddannelsesstilbud på de videregående uddannelser.

Interessenter og aftagere er generelt glade for de internationalt orienterede tilbud, der kan være en god forberedelse til andre internationalt orienterede tilbud på de videregående uddannelser. Der er imidlertid ingen af de interviewede, der peger på, at dette er et motiv, som de bevidst har forfulgt.

Uddannelsesinstitutionerne og aftagere efterspørger primært fagligt dygtige studerende, der kan gennemfører en videregående uddannelse. De studerende skal både være fagligt dygtige på deres studiefelt og besiddelse af stærke sproglige kompetencer – primært engelsk – er også vigtige.

Boks 5.20. Uddannelsesinstitutionernes motiver til at efterspørge internationalt orienterede tilbud

Et bestyrelsesmedlem peger på, at hun som aftager på en videregående uddannelsesinstitution primært er optaget af de studerendes faglige og alsidige kompetencer. Den internationale dimension er ikke i sig selv væsentligt:

"Noget af det, som vi fra vores stol ser, er, at der er et andet niveau i f.eks. matematikkompetencer nu end tidligere. Det er blevet lavere. De studerende er blevet fagligt dårligere, om end det kun gælder på nogle punkter.

Hvis man skal tage en uddannelse på DTU, har vi brug for nogen som er gode til matematik. De skal vide, at matematik er super interessant, og at de skal læse videre med os. Men vi har også brug for mennesker med stærke matematiske kompetencer, når de først er her.

Disse kompetencer er blevet ringere med årene, men måske får de unge andre kompetencer. De bliver bedre til at præsentere ting for en stor gruppe mennesker; de er helhedsorienterede, når de anskuer et problem; de kan gøre det hele på engelsk og de kan bruge matematikken tværfagligt. De kan integrere matematikken i andre faglige områder, og det har vi altså også meget glæde af.

På nogle områder bør UVM have mere fokus på, at vi kan nå et højere fagligt niveau, men man skal passe på med at gøre denne diskussion for ensidig. De andre kompetencer er også vigtige. Vi får noget andet. Hele undervisningssystemet skal være opmærksomt på, at vi er i konkurrence med nogen, som er enormt dygtige fagligt, bl.a. Sydkorea og Kina. Vi er dog også kendt for vores samarbejdsevner og at vi kan indgå i teams og lign. Begge dele er vigtige.

Der er nogen udfordringer, som man bør diskutere, også med aftagerne såsom universiteterne: hvordan gør vi det her bedst? Måske skulle vi netop skrue mere op for det faglige. Vi har jo et fint system med, at alle skal kunne følge med. Det er godt at have det in mente, men måske er det alligevel ikke det bedste. Skal alle altid gøre og kunne det samme?

I den forbindelse er IB måske en måde at differentiere på. Vi giver dem et tilbud på et højere niveau, og det er godt, at den mulighed eksisterer. Det her er en meget nuanceret diskussion, der tit bliver følelsesladet. Den er dog sindssyg vigtig. Vi bør tage den i Danmark."

Et andet bestyrelsesmedlem udtrykker, at universiteterne primært er optagede af, at der er studerende fra gymnasierne, der søger ind på universitet og dermed skaber aktivitet. De er ikke optagede af, hvilken profil de studerende kommer med:

"Jamen, jeg har ikke haft nogen rolle. Vi plejer ikke fra universitets side at blande os i, hvad der er af gymnasiale uddannelses tilbud i regionen...."

Hvis vi skal være ærlige og lidt grove, så tænker de jo primært i at tiltrække kunder til butikken, og det er det. Så vi bliver ikke som sådan hørt vedrørende internationaliseringen. Så i udgangspunktet tænker jeg, at vores rolle i udviklingen af de internationale studietilbud er lille – også i fremtiden.

5.3.3 Sammenfatning

Lokale og regionale interessenter og aftagere efterspørger landet over varierede, internationalt orienterede gymnasiale tilbud af høj kvalitet. Både IB-uddannelsen og internationalt orienterede tilbud udbudt indenfor rammerne af den danske lovgivning efterspørger af interessenter og aftagere. Motiverne til at efterspørge disse tilbud er både fagligt og strategisk funderede.

I et interessant- og aftagerperspektiv, er efterspørgslen efter internationalt orienterede tilbud, primært drevet af et strategisk motiv, hvor målet er at tiltrække og fastholde en kvalificeret arbejdsstyrke, der kan bidrage til vækst og et højt serviceniveau i regionen (hypotese 3).

Interessenter og aftagere efterspørger IB-uddannelsen, fordi IB-uddannelsen er afgørende for at kunne tiltrække internationalt orienterede medarbejdere fra udlandet og Danmark til regionens virksomheder og store offentlige institutioner. IB-udbuddet er vigtigt, men efterspørges af hensyn til en relativt lille elevgruppe. Hovedparten af de interviewede vurderer, at udbuddet af IB-uddannelse volumenmæssigt matcher efterspørgslen. Flere peger imidlertid på, at der kan være behov for løbende at vurdere placeringen af udbuddet.

De internationale tilbud, der udbydes indenfor rammerne af den danske lovgivning, efterspørges, fordi de i modsætning til IB-uddannelsen er mulighed for at sikre, at tilbuddene lever op til danske kvalitetsstandarder og en dansk pædagogisk tradition. Flere interessenter og aftagere vurderer, at der mangler nationale kvalitetsstandarder for de internationale tilbud i den danske gymnasielovgivning. De peger på, at Undervisningsministeriet bør sikre, at en sådan standard udvikles, så der skabes en dansk konkret ramme og standard, for at udvikle internationale gymnasietilbud i Danmark, der kan skabe et reelt alternativ til IB-uddannelsen.

Interessenternes og aftagernes strategisk funderede efterspørgselsmotiv går hånd i hånd med et mere fagligt funderet motiv, hvor der er fokus på at udvikle varierede tilbud af gymnasial uddannelse med lige uddannelsesmuligheder for alle unge i regionen (hypotese 2).

Særligt repræsentanter fra de regionale forvaltninger efterspørger et bredt udbud, der sikrer lige uddannelsesmuligheder for alle unge som et bærende motiv. Det kommer til udtryk i de konkrete udviklingsprojekter på uddannelsesinstitutionerne, analyser af udbud og efterspørgsel samt facilitering af netværk mv., som regionerne gennemfører.

Andre peger på, at spredning kan være en barriere for kvaliteten.

Både interessenter og aftagere peger på, at udbuddet på ingen måde har den variation og bredde, de efterspørger. De internationalt orienterede udbud har et ensidigt fokus på engelsk og angelsaksisk kulturforståelse, der ikke afspejler samfundets behov, og der er en tendens til, at de centrerer i de større byer. Interessenter og aftagere fremhæver særligt et behov for langt større fokus på tysk og kinesisk sprog og kultur. Også spansk, fransk og russisk nævnes som sprog- og kulturområder, der efterspørges.

Interessenter og aftagere vurderer, at den eksisterende styringsmodel på det gymnasiale område, der kombinerer taxameterstyring og en decentraliseret udbudsstyring, kan udgøre en barriere for det bredde og varierede udbud af internationalt orienterede tilbud, som de efterspørger. Der peges på forskellige løsningsmodeller (kvoter og et specifikt internationaliseringstaxameter), som Undervisningsministeriet kan anvende til at stimulere et mere bredt og varieret udbud.

De to øvrige hypoteser- hypotese 1 og 4 – der har været afsat for kortlægningen af efterspørgselsmotiver blandt interessenter og aftagere – finder kun i mindre grad støtte blandt de interviewede.

Interessenter og aftagere er generelt optagede af, at alle gymnasiale uddannelser integrerer et fokus på at uddanne de unge til at forstå, deltage og leve i et globaliseret samfund. Dette er og bør i følge flere af de interviewede ikke være en opgave, der alene kan overlades til de internationalt orienterede tilbud, men en opgave, som de fire gymnasiale uddannelser – i tråd med den politiske aftale om gymnasireformen – skal bidrage til at realisere.

Både interessenter og aftagere understreger dog, at de efterspørger internationale tilbud, da disse tilbud udgør en vigtig drivkraft, når det handler om at understøtte en generel udvikling af de gymnasiale uddannelser i en retning, hvor der har fokus at udvikle de unge til globale verdensborgere. De kvalitative interview bekræfter således, at det efterspørgselsmotiv, der er beskrevet i hypotese 1, kan være et underliggende motiv for nogle interessenter og aftagere.

Derimod synes hypotese 4 ikke at være en motivationsfaktor af betydning for hverken interessenter eller aftagere. Repræsentanterne for de videregående uddannelser peger på, at de som aftagere primært er optagede af, at de studerende, de modtager, er fagligt dygtige og i stand til at gennemføre en uddannelse. At der er studerende, der har erfaring med at samarbejde på tværs af kulturskel, er absolut et plus, men det er ikke i sig selv et motiv for at efterspørge internationalt orienterede gymnasiale tilbud.

6. HENSIGTSMÆSSIGHEDEN AF DE INTERNATIONALE TILBUD

I dette kapitel analyseres institutionsledernes og de øvrige interessenters syn på hensigtsmæssigheden af de internationale tilbud, herunder hvorvidt udbydere og interessenter vurderer, at det er hensigtsmæssigt, at der via IB-uddannelsen er etableret en uddannelsesretning, der ikke er reguleret indenfor rammerne af dansk lovgivning.

Hensigtsmæssigheden vurderes i afsnittet på baggrund af tre overordnede parametre, hhv. målgruppen for, den geografiske fordeling af samt indholdet og sproget i de internationale tilbud. Disse parametre er opstillet på baggrund af de temaer, som de institutionsledere og øvrige interessenter, Rambøll har interviewet i forbindelse med kortlægningen, havde særligt fokus på i forhold til fordele og ulemper ved det nuværende udbud af IB-programmer og internationale studieretninger.

Afsnittet belyser således institutionsledernes og aftagernes syn på følgende tre overordnede spørgsmål:

- Er det hensigtsmæssigt, at et stort omfang af danske elever optages på IB-uddannelsen?
- Er der en hensigtsmæssig geografisk fordeling af udbuddet af hhv. IB-programmer og internationale studieretninger i og på tværs af regionerne?
- Er indholdet i de internationale studieretninger og IB-uddannelsen hensigtsmæssigt, og herunder om de internationale tilbud har den mest hensigtsmæssige sproglige profil?

På baggrund af institutionsledernes og aftagernes syn på spørgsmålene ovenfor, belyses afsnittets sidste og mest centrale spørgsmål, der lyder som følgende:

- Er det hensigtsmæssigt, at der via IB-uddannelsen er etableret en uddannelsesretning, der ikke er reguleret indenfor rammerne af dansk lovgivning.

Som nævnt beror vurderingen af udbuddets hensigtsmæssighed dels på resultater fra den spørgeskemaundersøgelse blandt institutionsledere, som Rambøll har gennemført i forbindelse med kortlægningen, dels på indsigter fra interview med hhv. institutionsledere og øvrige interessenter i form af repræsentanter fra erhvervslivet, regionerne og de videregående uddannelser.

Det betyder, at elevernes og forældrenes perspektiver på hensigtsmæssigheden af de internationale tilbud ikke belyses. Det er evaluators vurdering, at eleverne ikke har forudsætningerne for at lave denne vurdering, ligesom at forældrene hovedsagligt har kendskab til de gymnasiale uddannelser, som deres børn går på, og derfor ikke kan vurdere hensigtsmæssigheden af de øvrige tilbud og ej heller balancen mellem de forskellige internationalt orienterede gymnasiale uddannelser.

6.1 Omfanget af danske elever på IB-uddannelsen

Der er to fremherskende perspektiver blandt institutionslederne såvel som blandt de øvrige interessenter, der vedrører hensigtsmæssigheden af, at så stort et omfang af danske elever optages på IB-uddannelsen, som tilfældet synes at være (jf. kapitel 4). På den ene side understreger en række respondenter, at det er positivt, at IB-programmerne også tiltrækker danske elever, der er dygtige til engelsk og ønsker at tage en gymnasial uddannelse, der åbner døre til det udenlandske uddannelses- og arbejdsmarked. Ifølge disse respondenter understøtter udbuddet af IB-programmerne således en mobilitet blandt de unge, der er hensigtsmæssig for det danske såvel som det udenlandske erhvervsliv samt for de unge selv, da det giver dem en række værdifulde kompetencer, som de kan og skal bruge senere i livet.

På den anden side understreger en stor del af respondenterne, at det er u hensigtsmæssigt, at IB-uddannelsen i så høj grad bliver et alternativ til særligt den almene gymnasiale uddannelse, der i manges opfattelse er en bedre eksamen end IB-programmet – ikke mindst i kraft af den nordiske pædagogik. Af denne grund mener mange institutionsledere og aftagere, at det er u hensigtsmæssigt, at IB-uddannelsen trækker så mange elever fra stx over på IB-programmerne. Eksemplerne i boksen nedenfor illustrerer disse to modstridende perspektiver på hensigtsmæssigheden af, at danske elever optages i stort omfang på IB-uddannelsen.

Boks 6.1. Hensigtsmæssigheden af optaget af danske elever på IB-uddannelsen

En del af både institutionslederne og de øvrige interessenter understreger, at de ikke ser nogen problematik i, at danske elever også optages på IB-uddannelsen. De påpeger således, at IB-programmerne har et fagligt højt niveau, som elever med en dansk uddannelsesmæssig baggrund også kan nyde godt af. En interessant udtrykker det således: *”Hvis vi i det danske uddannelsessystem kan bruge nogle værktøjer, som stilles til rådighed af nogen uden for systemet, der gør, at vi kan få elever med højere fagligt niveau, så skal vi da bare se at komme af sted. Hvem skal bedømme, hvornår man er dygtig nok? Hvis man skal ud i det danske erhvervsliv, så er det dem, man skal matche. Det er ligegyldigt for mig, om jeg skal til Undervisningsministeriet eller Schweiz for at få de værktøjer”.*

På den anden side peger del institutionsledere på, at IB-uddannelsen ikke står mål med de pædagogiske traditioner og den kvalitet, der er i danske uddannelser. En leder på en IB-udbyderinstitution fortæller således, at: *”IB skal primært være til elever, der ikke kan tage en dansk stx-eksamen. Når der kommer tre ekstra IB-skoler, som vi siger, at der ikke er behov for, så må skolerne fyldes op med danske elever. Derfor var det med til at gøre IB til et alternativt for stx. Efter min mening er stx-tilbuddet en bedre studentereksamen end IB”.*

Flere af IB-udbyderne er for så vidt enige i, at de danske gymnasiale uddannelser har flere meritter end IB-uddannelsen, men de understreger samtidig vigtigheden af fortsat at have et internationalt anerkendt tilbud i form af IB-programmet i Danmark, fordi det hovedsagligt er IB-programmet, der er attraktivt for udenlandske elever og deres forældre.

6.1.1 Den geografiske fordeling af udbud

Tabellen nedenfor viser institutionsledernes vurdering af, hvorvidt der indenfor de enkelte regioner er en hensigtsmæssig balance mellem udbuddet af IB-programmer og de internationale studieretninger, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning.

Tabel 6.1. Balancen mellem udbuddet af IB-programmer og de internationale studieretninger i regionerne

	Hovedstaden	Midtjylland	Nordjylland	Sjælland	Syddanmark
Der udbydes for mange internationale studieretninger og for få IB-programmer i min region	0	4	0	0	2
Der er en passende balance mellem antallet af internationale studieretninger og antallet af IB-programmer i min region	15	16	13	6	17
Der udbydes for få internationale studieretninger og for mange IB-programmer i min region	5	2	0	2	1
Ved ikke	4	5	3	2	4
I alt	24	27	16	10	24

Kilde: Rambølls spørgeskemaundersøgelse blandt institutionsledere (2013).

Som det fremgår af tabellen mener langt de fleste institutionsledere på tværs af regionerne, at der er balance mellem udbuddet af IB-programmer og internationale studieretninger indenfor deres region. Det gør sig således gældende for 15 ud af 24 institutionsledere i Region Hovedstaden, 16 ud af 27 institutionsledere i Region Midtjylland, 13 ud af 16 institutionsledere i Region Nordjylland, 6 ud af 10 institutionsledere i Region Sjælland samt 17 ud af 24 institutionsledere i Region Syddanmark.

Enkelte institutionsledere peger dog på, at der udbydes for mange internationale studieretninger og for få IB-programmer i deres region. Det gælder således for fire institutionsledere i Region Midtjylland samt to institutionsledere i Region Syddanmark. I den forbindelse skal det holdes for øje, at disse to regioner har hhv. det største og det andet største regionale udbud af internationalt orienteret gymnasial uddannelse, jf. afsnit 5.1., hvoraf størstedelen består af internationale studieretninger, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning.

Der er endvidere en gruppe institutionsledere, der vurderer, at der udbydes for få internationale studieretninger og for mange IB-programmer i deres region. Det gør sig gældende for fem institutionsledere i Region Hovedstaden, to institutionsledere i Region Midtjylland, to institutionsledere i Region Sjælland samt en enkelt institutionsleder i Region Syddanmark. Der udbydes imidlertid kun to IB-programmer på offentlige institutioner i hhv. Region Hovedstaden og Region Syddanmark, mens der ikke udbydes nogen IB-programmer i Region Sjælland i offentligt regi. Situationen er dog meget unik i Region Hovedstaden, fordi de offentlige tilbud suppleres af en række private udbydere, der både tilbyder IB-programmer og internationale studieretninger, ligesom at både den franske og tyske skole ligger i hovedstaden. Dette kan have indvirket på institutionsledernes besvarelse. Resultaterne indikerer, at institutionslederne laver en samlet vurdering af det private og offentlige udbud af hhv. IB-programmer og internationale studieretninger, hvilket skal holdes in mente, når resultaterne fortolkes og anvendes.

På trods af disse generelle tendenser i spørgeskemaundersøgelsen blandt institutionslederne, er der imidlertid meget blandede opfattelser af den nuværende geografiske fordeling af tilbuddene om internationalt orienteret gymnasial uddannelse blandt de institutionsledere og øvrige interessenter, som Rambøll har interviewet i forbindelse med kortlægningen.

På den ene side mener en række institutionsledere og særligt udbydere af IB-uddannelsen, at den nuværende geografiske fordeling er hensigtsmæssig, idet den afspejler det eksisterende behov for internationalt orienteret gymnasial uddannelse blandt eleverne. At der er færre internationale tilbud i nogen regioner end andre, er i denne optik en naturlig konsekvens af, at disse regioner har svært ved at samle elever til flere IB-uddannelser og/eller internationale studieret-

ninger. Ifølge disse institutionsledere vil et større udbud af internationale studieretninger og IB-programmer således udhule elevgrundlaget for de eksisterende internationale tilbud.

På den anden side mener flere af de øvrige interessenter såsom repræsentanter fra Regionsråd og erhvervslivet, at udbuddet af internationalt orienteret gymnasial uddannelse bør spredes mere geografisk, så eleverne i landets yderområder også har mulighed for at få en international gymnasial uddannelse. I denne optik er det nuværende udbud af internationalt orienteret gymnasial uddannelse derfor koncentreret for meget omkring de større byer, ligesom at afstandene mellem de enkelte IB-programmer er for store. Eksemplerne i boksen nedenfor illustrerer disse to synspunkter.

Boks 6.2. Forskellige synspunkter på den nuværende geografiske fordeling af de internationale tilbud

Vurderingerne af den nuværende geografiske fordeling af tilbuddene om international gymnasial uddannelse varierer på tværs af de forskellige respondenttyper. Mange institutionsledere mener således, at de eksisterende udbud matcher behovet blandt elever og aftagere. En rektor forklarer, at: *“Der er ikke det store behov i landdistrikterne hverken for flere IB-uddannelser eller for alt for mange øvrige internationale studieretninger. Mange vil have IB, fordi det giver prestige, men de færreste kan samle elever til, at de kan klare det. Det er en meget dyr uddannelse”.*

Derimod peger flere af de øvrige interessenter på, at tilbuddene om internationalt orienteret gymnasial uddannelse skal være tilgængelig for alle, hvilket blandt andet kan sikres ved at sprede udbuddet mere. Dette er eksempelvis opfattelsen hos et af de regionsrådsmedlemmer, som Rambøll har interviewet i forbindelse med kortlægningen. Han fortæller, at: *“De er simpelthen for få og for spredte. De unge mennesker skal rejse rigtig langt for at få en international uddannelse, og det tror jeg afskærer nogen af dem for at tage en uddannelse med international orientering. Jeg siger ikke, at hver by skal have det, men det er tæt på. De unge mennesker, som ikke har direkte adgang til de internationale uddannelse, får dårligere kår i forhold til de unge, der bor i en større by, hvor tilbuddet er der. De kommer til at klare sig dårligere i fremtiden, fordi behovet for internationalt orienterede kandidater er så stort. Vi bør etablere tilbud, der når udenfor de store byers grænser. Ellers taber vi store dele af generationen”.*

En del af de øvrige interessenter understreger dog, at særligt tilbuddene med engelsk som undervisningssprog skal være så geografisk spredte, at de kan imødekomme muligheden for at tiltrække og fastholde kvalificeret udenlandsk arbejdskraft i alle regioner. Denne spredning bør dog varetages forsigtigt, så kvaliteten af de enkelte internationale tilbud ikke udvandes som følge af eksempelvis manglende specialisering og kompetencer i lærerstaben.

6.1.2 Indhold og sprog

Institutionslederne og de øvrige interessenter peger også på en række indholdsmæssige og sproglige tematikker, der relaterer sig til hensigtsmæssigheden af det nuværende udbud af hhv. IB-programmer og internationale studieretninger.

For det første understreger mange af særligt de øvrige interessenter, at kulturforståelse bør være helt centralt *indholdsmæssigt* element i de internationale studieretninger og IB-programmerne, idet det opfattes som det gennemgående element, der binder de gymnasiale uddannelser, de videregående uddannelser og arbejdslivet sammen. I den henseende peger mange respondenter på, at internationaliseringen ikke er vidtgående nok i de internationale tilbud på det gymnasiale område. Eksemplerne i boksen illustrerer denne pointe.

Boks 6.3 Betydningen af kulturforståelse i de internationale tilbud

Både institutionslederne men i særlig grad også de øvrige aktører understreger, at de internationale tilbud bør udbydes med en overordnet ramme, der fremmer de unges kulturforståelse. Denne, kulturforståelsen, opfattes som en helt central del af de globale kompetencer, som de videregående uddannelser og virksomhederne efterspørger. En respondent understreger, at: *”det er jo ikke bare sproget. Det handler også om kultur. Man bliver nødt til at kende til f.eks. kinesisk kultur, hvis man skal begå sig handelsmæssigt i Kina. Kulturforståelse bør derfor også være centralt indholdsmæssigt i de internationale uddannelser”*.

Mange af de øvrige interessenter, som Rambøll har interviewet i forbindelse med kortlægning, mener også, at de gymnasiale uddannelser med fordel kan orienteres mere mod det internationale, end de gør i dag. En respondent udtrykker det således: *”Der er alt for lidt orientering af det internationale i de uddannelser, der udbydes i regionen. Vi ser i de her år en stigende grad af internationalisering, hvor virksomhederne kræver medarbejdere, der kan sprog og som skal udstationeres alle vegne og blive nødt til at have kulturelle kompetencer. Vi bliver nødt til at speede up til denne udvikling – både på de enkelte uddannelses tilbud i regionen men også på et nationalt plan”*.

Derudover peger mange institutionsledere og øvrige interessenter som også tidligere nævnt på, at det er uhensigtsmæssigt, at så mange af de internationale studieretninger udbydes med dansk som undervisningssprog, idet disse uddannelser ikke ”løser opgaven” med at udvikle de unges sproglige kompetencer tilstrækkeligt i forhold til, hvad de videregående uddannelser og erhvervslivet efterspørger. Respondenterne peger således på, at man i højere grad kunne udnytte internationaliseringspotentialet i de internationale tilbud, såfremt engelsk i højere grad blev integreret i undervisningen, og/eller hvis studieretninger blev udbudt med engelsk som undervisningssprog.

Enkelte øvrige interessenter og institutionsledere går sågar endnu længere og anbefaler, at sprogundervisningen igangsættes tidligere i folkeskolen, fordi det vil øge muligheden for at udbyde flere internationale studieretninger på engelsk og samtidig skabe rum for, at eleverne kan få plads til flere fremmedsprog – måske allerede i folkeskole regi.

Respondenterne peger særligt på kinesisk, tysk, spansk og eventuelt russisk som andre sprogfag, der kunne være relevante i højere grad at integrere i de internationale studieretninger. De fleste påpeger dog, at der er en faglig hurdle ved at tilbyde *hele* studieretninger på andre sprog end engelsk (og tysk i det eksisterende omfang), idet eleverne ikke inden gymnasiet har mulighed for at erhverve sig sproglige kompetencer, der er på et tilstrækkeligt højt niveau til, at undervisningen kan gennemføres med det samme faglige udbytte som på de danske og engelske studieretninger. Hvis denne barriere skal imødekommes, skal sprogundervisningen ifølge respondenterne igangsættes tidligere og gerne allerede i folkeskole regi. Eksemplerne i boksen nedenfor illustrerer de forskellige syn på hensigtsmæssigheden af de nuværende internationale tilbud på det sproglige parameter.

Boks 6.4. Forskellige syn på den sproglige dimension af de internationale tilbud

Mange respondenter efterspørger, at der indenfor rammerne af dansk lovgivning etableres flere internationale tilbud med engelsk som undervisningssprog. Ifølge disse respondenter er det nødvendigt, hvis gymnasieskolen skal leve op til sit formål med at klæde de unge på til et globaliseret samfund, hvor gode engelskkundskaber er et must. En rektor fortæller således, at: *”Det er et stort problem, at dansk er undervisningssprog på mange internationale tilbud. Det er især et problem for mange udlændinge, som gerne vil læse noget internationalt på engelsk. Vi ville gerne tilbyde en gymnasial international uddannelse for de unge mennesker, som har udenlandske forældre, der arbejder i Danmark, såvel som de danske unge, der gerne vil have en international gymnasial uddannelse på engelsk”.*

Imidlertid peger en stor del af respondenterne på, at sprogundervisningen med fordel kan igangsættes tidligere, da det skaber et endnu mere favorabelt grundlag for at udvikle de unges sproglige kompetencer i gymnasietiden. En respondent fortæller eksempelvis, at: *”Det gælder helt generelt for de gymnasiale uddannelser – ikke kun for IB-uddannelsen. Man kunne godt spekulere i at fremrykke sprogundervisningen i folkeskolen også. Vi skal starte der. Det gælder både engelsk, men også kinesisk og tysk og fransk og spansk som i den grad er fremtiden, ikke mindst for eksportvirksomhederne”.*

Mange respondenter finder IB-programmerne hensigtsmæssige, fordi det på nuværende tidspunkt er en af de få muligheder for at få en gymnasial uddannelse med engelsk som undervisningssprog i Danmark.

Det skal endvidere bemærkes, at der ifølge nogle respondenter er et særligt regionalt behov for at udbyde studieretninger på tysk. Dette gælder særligt i Sønderjylland og på Sydsjælland i forbindelse med etableringen af Femern-forbindelsen (jf. afsnit 5.3.).

6.1.3 Sammenfatning

Kortlægningens første del viser, at såvel udbydere som efterspørgere vurderer, at det er hensigtsmæssigt, at der i Danmark via IB-uddannelsen er etableret en uddannelsesretning, der ikke er reguleret indenfor rammerne af dansk lovgivning. Kortlægningen viser desuden, at udbydere og efterspørgere vurderer, at der overordnet set er en hensigtsmæssig balance mellem udbuddet af IB-uddannelsen og udbuddet af de internationale studieretninger, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning.

Samtidig afdækker kortlægningen følgende opmærksomhedspunkter blandt udbydere og efterspørgere, hvad angår hensigtsmæssigheden af de internationale tilbud:

- *Optaget af danske elever på IB-uddannelserne:* Mange respondenter peger på, at det kan være u hensigtsmæssigt, at IB-programmerne trækker danske elever væk fra særligt det almenne gymnasium, fordi eleverne ønsker en engelsksproget gymnasial uddannelse.
- *Den geografiske fordeling:* Enkelte aftagere ønsker, at de internationale studieretninger koncentrerer sig mindre omkring de større byer, således at også unge fra oplandet har mulighed for at tage en internationalt orienteret gymnasial uddannelse.
- *Indhold:* En stor del af respondenterne ønsker, at den internationale orientering i uddannelserne styrkes endnu mere, blandt andet ved et øget fokus på sprog i uddannelserne.
- *Sprog:* Mange institutionsledere såvel som øvrige interessenter ønsker, at udviklingen af sproglige kompetencer opkvalificeres yderligere på de internationale studieretninger, og at en bredere vifte af fremmedsprog tilbydes på uddannelserne.

Det er et centralt fund i kortlægningen, at mange institutionsledere såvel som øvrige interessenter understreger, at det er nødvendigt at gå på to ben i forhold til internationaliseringen. På den ene side er det nødvendigt med et IB-udbud i Danmark, idet IB-programmerne imødekommer et

behov dels hos udenlandske familier, der er udstationeret i Danmark, dels hos danske familier der har været udstationeret og hvor børnene har gået i en udenlandsk grundskole. IB-uddannelsen understøtter således et erhvervsliv, der agerer globalt. På den anden side er der på nuværende tidspunkt et udækket behov i det danske uddannelsessystem hos danske unge, der ønsker at tage en gymnasial uddannelse på engelsk, som IB-uddannelsen delvist dækker. IB-programmerne er således det ene ben, der ifølge institutionslederne og de øvrige interessenter er nødvendige for at imødekomme internationaliseringsbehovet i de gymnasiale uddannelser.

Institutionslederne og de øvrige interessenter understreger imidlertid også et andet ben, som internationaliseringen bliver nødt til at hvile og udvikle sig på. Ifølge disse respondenter handler internationaliseringen ikke kun om udbuddet af IB-programmer, men også om behovet for i højere grad at udbyde engelske versioner af de danske gymnasiale uddannelser, idet det således bliver muligt at udvikle stærke globale kompetencer i form af gode engelskkundskaber hos de unge kombineret med meritterne fra den nordiske pædagogik, der ifølge mange er essentiel for at tilvejebringe internationale gymnasiale uddannelse af høj kvalitet.

7. UDVIKLINGEN I BEHOVET I ET TIÅRSPEKTIV

Formålet med dette kapitel er at belyse den fremtidige efterspørgsel efter henholdsvis IB og internationalt orienterede studieretninger indenfor rammerne af den danske lovgivning.

I afsnit 7.1 gives et overblik over institutionsledere, interessenter og aftageres forventninger til den fremtidige efterspørgsel efter internationale tilbud.

I afsnit 7.2 opstilles en fremskrivningsmodel, som beregner efterspørgslen efter IB i et tiårsperspektiv givet den demografiske udvikling og en række kvalitativt funderede antagelser om potentielle drivkræfter for og dæmpere på efterspørgslen. Fremskrivninger indeholder altid et væsentligt element af usikkerhed. Dette gælder i høj grad også for denne fremskrivning, eftersom der kun i meget begrænset omfang findes statistisk funderet viden om, hvad der driver adfærden i forhold til valg af IB og udviklingen heri. Rambøll understreger derfor, at de fire scenarier, som opstilles i afsnit 7.2, skal ses som hypotetiske scenarier, der belyser, hvordan efterspørgslen efter IB vil forme sig ti år fra nu givet den demografiske udvikling og de pågældende antagelser. For det første, er det ikke sikkert, at disse antagelser viser sig at være korrekte, og for det andet kan mange andre forhold influere den fremtidige efterspørgsel efter IB.

I afsnit 7.3 analyseres balancen mellem udbud og fremtidig efterspørgsel med afsæt i konklusionerne i Kapitel 6, afsnit 7.1 samt tiårsprognosen i afsnit 7.2.

7.1 Institutionsledere, interessenter og aftageres forventning til den fremtidige efterspørgsel

Kapitel 6, som blandt andet omhandlede balancen mellem IB og øvrige internationale tilbud, viste, at hovedparten af de interviewede institutionsledere såvel som lokale og regionale interessenter vurderer, at det eksisterende udbud matcher den nuværende efterspørgsel. Enkelte påpeger, at det eksisterende udbud af IB er forkert placeret, mens enkelte andre påpeger, at udbuddet af IB er for stort, hvorfor man gør en indsats for at tiltrække elever med dansk baggrund. Hvad angår de internationale tilbud, som udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning, er der udbredt konsensus om, at det eksisterende udbud har en passende volumen, men at der er behov for et kvalitetsløft og visse indholdsmæssige justeringer.

Imidlertid er der blandt hovedparten af institutionsledere, aftagere samt lokale og regionale interessenter en klar forventning om, at efterspørgslen efter internationalt orienterede tilbud vil stige de kommende år. Dette som følge af en øget globalisering og internationalisering.

I Region Syddanmark vurderer institutionsledere såvel som interessenter og aftagere, at efterspørgslen efter internationalt orienteret gymnasial uddannelse vil stige de kommende år. Specifikt vil fremtidens elever ifølge institutionsledere ikke kun efterspørge engelsksproget gymnasial uddannelse, men vil også i højere grad efterspørge tilbud med fokus på tysk, spansk og kinesisk sprog og kultur fremadrettet.

I Region Midtjylland forventer institutionsledere, interessenter og aftagere ligeledes en stigning i efterspørgslen efter internationale tilbud indenfor rammerne af dansk lovgivning, men ikke efter IB-uddannelse.

Også i Region Nordjylland vurderer institutionsledere såvel som interessenter og aftagere, at både elevernes efterspørgsel efter internationale tilbud og erhvervslivets efterspørgsel efter internationale kompetencer vil stige. Ifølge institutionslederne er elevernes efterspørgsel afhængig af en bevidsthed om, at de på fremtidens arbejdsmarked vil være ringe stillede uden stærke sproglige og globale kompetencer.

I Region Sjælland er der en forventning om, at efterspørgslen efter både IB og øvrige internationale tilbud vil stige omkring de større byer (fx Roskilde, hvor Roskilde Universitetscenter udgør

en stor international arbejdsplads), men falde i landområderne på grund af befolkningsfratagning. Interessenter og aftagere påpeger, at der er behov for tilbud med fokus på tysk sprog og kultur på grund af Femern-forbindelsen, men de har ingen forventning om, at eleverne vil efterspørge det.

Endelig vurderer interessenter og aftagere i Region Hovedstaden, at de eksisterende internationale tilbud, herunder IB, ikke er tilstrækkelige til at dække den stigende efterspørgsel fra elever såvel som aftagere de kommende år. Region Hovedstaden er kendetegnet ved en del store virksomheder og flere universiteter, som tiltrækker udenlandsk arbejdskraft.

Opsummerende gælder forventningen om, at elevernes efterspørgsel efter internationale tilbud på de gymnasiale uddannelser vil stige de kommende år for institutionsledere, interessenter og aftagere på tværs af regioner. Dette er på trods af den demografiske udvikling, som går mod mindre årgange i alle regioner på nær Hovedstaden. Kun i Region Syddanmark påpeges det, at de årgange, som er målgruppen for gymnasiale uddannelser om ti år, er små, hvorfor efterspørgslen til gymnasiale uddannelser generelt vil falde. Imidlertid vil den demografiske minusvækst gøre sig gældende i alle andre regioner end Region Hovedstaden. Via tiårsprognosen i det følgende afsnit undersøges blandt andet den demografiske udviklings betydning for efterspørgslen efter internationale tilbud.

7.2 Prognosen

Dette afsnit indledes med en beskrivelse af og begrundelse for den valgte fremskrivningsmetode. Derefter beskrives modellens opbygning og til slut udfoldes fremskrivningens resultater i form af fire scenarier. (Se bilag 5 for redegørelse for prognosens datagrundlag).

7.2.1 Metode og forudsætninger

Der findes forskellige metoder til fremskrivning. Generelt kan fremskrivningsmetoder opdeles i to overordnede kategorier, hvor den ene bygger på statistiske metoder, mens den anden – typisk grundet mangel på data – bygger på vurderinger. Rambøll vurderer, at en model baseret på vurderinger er mere hensigtsmæssig end en statistisk baseret fremskrivning i indeværende analyse. Der er flere grunde til, at denne metode vurderes som den mest anvendelige. For det første findes der ikke et massivt historisk datamateriale, som kan anvendes som input i en statistisk model, i og med at IB-uddannelsen er relativ ny i dansk kontekst. Antallet af offentlige udbyderinstitutioner er steget fra 3 til 10 siden 2002. En lineær statistisk fremskrivning på baggrund af disse data ville mangedoble antallet af elever i de kommende 10 år. Det er generelt usikkert at lave statistiske fremskrivninger på områder, som er påvirket af den førte politik i så høj grad som udbuddet af IB, og dermed den historiske udvikling i antallet af IB-elever, er.

For det andet foreligger der ikke den nødvendige evidens i form af tidligere analyser, der beskriver sammenhænge mellem socioøkonomiske og strukturelle forhold og søgningen til IB. Med andre ord er drivkræfterne for efterspørgslen efter IB-uddannelse ikke belyst statistisk i tilstrækkelig omfang til at foretage en statistisk fremskrivning. Dertil kommer, at drivkræfter for efterspørgslen kun i mindre grad er målbare og derfor er svære at modellere rent statistisk. Dette uddybes i afsnit 6.1.3 om de antagelser, som ligger til grund for fremskrivningens forskellige scenarier.

Der er dog en række fremtidige forhold, som til en vis grad kendes, nemlig den demografiske sammensætning af gruppen af unge, som udgør målgruppen for IB. Grundlaget for den fremskrivningsmodel, som beskrives i næste afsnit, vil derfor være den demografiske udvikling suppleret med vurderinger med grundlag i kortlægningens konklusioner om drivkræfter for efterspørgslen efter IB samt forskelligt tilgængeligt datamateriale. Dette uddybes ligeledes i afsnit 6.1.3.

7.2.2 Fremskrivningens datagrundlag og grundlæggende antagelser

I fremskrivningen af den forventede efterspørgsel efter IB opstilles fire scenarier. Scenarierne bygger på to overordnede komponenter, som forventes at påvirke den fremtidige efterspørgsel efter IB:

- Den demografiske udvikling
- Udviklingen i gruppen, der påbegynder stx/IB og fordelingen mellem elever på stx og IB.

Den demografiske udvikling er forholdsvis velbeskrevet, mens den forventede udvikling i gruppen, der tager stx henholdsvis IB vil bygge på vurderinger. De to komponenter beskrives i det følgende.

Den demografiske udvikling

Det bærende element i fremskrivningen af det forventede antal IB-elever i år 2023 er den demografiske udvikling. To forhold spiller ind: 1) Det absolutte antal unge i en årgang og 2) den relative fordeling mellem forskellige grupper.

Det er vigtigt at tage højde for det absolutte antal unge i en årgang, fordi der alt andet lige vil være flere, der efterspørger IB, hvis det samlede antal unge i en årgang stiger. Det er ligeledes vigtigt at tage højde for ændringer i sammensætningen af en årgang, eftersom en given gruppes efterspørgsel efter IB vil fylde mere i den samlede efterspørgsel efter IB, hvis gruppen vokser mere end øvrige grupper i en årgang. Konkret inddrages den relative fordeling i forhold til køn, herkomst (dansk, vestlig, ikke-vestlig) og landsdel⁸.

Fremskrivningen af befolkningen foretages ud fra Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning, som bygger på en række antagelser om fx migrationer, dødelighed og fertilitet. Det største usikkerhedsmoment i forhold til indeværende analyse er forventningerne til antallet af nytilkomne indvandrere uden dansk statsborgerskab. Danmarks Statistik antager her, at indvandringen i det første fremskrivningsår (2014) vil svare til gennemsnittet for perioden 2011-2013. Disse niveauer antages efterfølgende at falde gradvist over en 10-årig periode.

Det er væsentligt, at fremskrivningen inkluderer det geografiske element, da der er forskel på, hvor udbredt IB er i de forskellige dele af landet⁹. Imidlertid laver Danmarks Statistik udelukkende fordelingen på etnicitet i befolkningsfremskrivningen på samlet nationalt plan. Det betyder, at der findes data om, hvor mange 15-19-årige ikke-vestlige drenge, der forventes at være i hele landet, men ikke, hvordan de fordeles på landsdele. Derfor beregnes etnicitetsgrupperes fremtidige fordeling på landsdele ved hjælp af den nuværende geografiske fordeling af blandt andet 5 – 9-årige ikke-vestlige drenge. Dette er selvfølgelig en tilnærmelse, da der i de kommende 10 år kan ske forskydninger mellem landsdele på grund af flytninger med videre, men det skønnes, at det giver et relativt fornuftigt billede.

⁸ Modellen er bygget op omkring en opdeling af de unge i 66 (=2 x 3 x 11) grupper i forhold til køn (dreng/pige), herkomst (dansk/ikke-vestlig/vestlig) og landsdel. Fremskrivningen af det forventede antal IB-elever foretages for hver af disse grupper, hvorefter resultaterne af fremskrivningen summeres. Fordelen ved at fremskrivningen sker på de enkelte undergrupper frem for på den samlede population er, at det giver mulighed for at indarbejde forskellige antagelser om de forskellige gruppers demografiske udvikling og adfærd frem for at skulle anvende overordnede gennemsnit for hele populationen.

⁹ Danmarks Statistik anvender en opdeling af kommuner i 11 landsdele: **København by** (Dragør, Frederiksberg, København og Tårnby), **Københavns omegn** (Albertslund, Ballerup, Brøndby, Gentofte, Gladsaxe, Glostrup, Herlev, Hvidovre, Høje-Taastrup, Ishøj, Lyngby-Taarbæk, Rødovre og Vallensbæk), **Nordsjælland** (Allerød, Egedal, Fredensborg, Frederikssund, Halsnæs, Furesø, Gribskov, Helsingør, Hillerød, Hørsholm og Rudersdal), **Bornholm** (Bornholm), **Østsjælland** (Greve, Køge, Lejre, Roskilde, Solrød, Faxe, Stevn, Ringsted), **Vestsjælland** (Holbæk, Kalundborg, Næstved, Odsherred, Slagelse og Sorø), **Sydsjælland og Lolland/Falster** (Lolland, Guldborgsund og Vordingborg), **Fyn** (Assens, Faaborg-Midtfyn, Kerteminde, Langeland, Middelfart, Nordfyns, Nyborg, Odense, Svendborg og Ærø), **Syddjælland** (Billund, Esbjerg, Fanø, Fredericia, Haderslev, Kolding, Sønderborg, Tønder, Varde, Vejen, Vejle og Aabenraa), **Østjylland** (Favrskov, Hedensted, Horsens, Norddjurs, Odder, Randers, Samsø, Silkeborg, Skanderborg, Syddjurs og Aarhus), **Vestjylland** (Herning, Holstebro, Ikast-Brande, Lemvig, Rinkøbing-Skjern, Skive, Struer og Viborg) og **Nordjylland** (Brønderslev, Frederikshavn, Hjørring, Jammerbugt, Læsø, Mariagerfjord, Morsø, Rebild, Thisted, Vesthimmerland og Aalborg)

Udvikling i andelen af en ungdomsårgang, der tager stx og IB

Efterspørgslen efter IB og efterspørgslen efter stx anses som delvist relaterede. Baggrunden for denne antagelse er en vurdering af, at stx er den af de gymnasiale uddannelser, som er mest sammenlignelig med IB, hvad angår det faglige indhold. Med andre ord antages det, at IB-uddannelsen primært tiltrækker elever, der under andre omstændigheder ville have valgt stx. Hhx og htx har stærke tematiske profiler, som tiltrækker en bestemt elevgruppe, som ikke ville være den profil foruden.

Derfor opstilles der med udgangspunkt i den samlede andel af en ungdomsårgang, der påbegynder enten en stx eller en IB, et parameter for andelen af denne gruppe, som påbegynder en IB¹⁰. Det er dette parameter, som der skrues på i fremskrivningens forskellige scenarier. For eksempel antages det i basisscenariet at andelen af den samlede stx-/IB-elevgruppe, der vælger IB, er den samme i 2023 som i 2012, mens det i scenarie 1 antages, at andelen, der vælger IB stiger som resultat af, at den samlede stx-/IB-elevgruppe orienterer sig efter et stigende internationalt fokus på de videregående uddannelser. Dette uddybes i det følgende afsnit.

7.2.3 De fire scenarier

I det følgende beskrives de fire hypotetiske scenarier, ligesom der argumenteres for de antagelser, som ligger til grund for de fire scenarier. Resultaterne af fremskrivningen følger i næste afsnit.

Basisscenariet

I det mest simple scenarie antages det, at andelen af en ungdomsårgang, som tager en stx eller IB er den samme i år 2023, som i år 2012. Endvidere antages det, at den relative fordeling mellem stx og IB er den samme, som i år 2012. Det, der driver fremskrivningen i basisscenariet, er dermed udelukkende den demografiske udvikling.

Scenarie 1 og 2

Scenarie 1 og 2 bygger videre på basisscenariet, hvilket betyder, at den demografiske udvikling også indgår i disse scenarier. Ligesom i basisscenariet modelleres der *ikke* på forventningerne til den generelle efterspørgsel efter stx-uddannelse. Den samlede andel af en årgang, der påbegynder enten stx eller IB antages i scenarie 1 og 2 altså at være den samme som i basisscenariet – dvs. andelen fra år 2012.

Derimod skrues der i scenarie 1 og 2 på den relative fordeling mellem etnisk danske stx- og IB-elever. For denne gruppe forventes det, at efterspørgslen efter en internationalt orienteret gymnasial uddannelse vil stige yderligere de kommende år. Der er to formodede drivkræfter bag denne udvikling.

Den første formodede drivkraft er øget internationalt fokus på de videregående uddannelser som følger af et ligeledes øget internationalt fokus på arbejdsmarkedet og i samfundet generelt. I den forbindelse antages det, at en vis andel af de unge, som vælger en stx uddannelse, i deres valg af gymnasial uddannelse vil orientere sig efter det øgede udbud af videregående uddannelser med internationalt fokus og/eller med engelsk som undervisningssprog. Denne antagelse bygger på kortlægningens kapitel 5, som blandt andet omhandlede elevers motiver for at vælge internationale tilbud. Her fremgik det, at IB-elevernes studievalg i høj grad stx elevernes studievalg delvist er motiveret af et ønske om at opnå globale kompetencer, der kan anvendes direkte i de videregående uddannelser samt i fremtidige jobs i Danmark såvel som i udlandet. Andelen af de samlede videregående uddannelser, som er engelsksprogede, er i perioden 2007 til 2011 steget fra 11 til 17 pct.. Dette giver en årlig vækst på ca. 4 pct.¹¹. I både scenarie 1 og 2 nedenfor antages det, at denne stigning vil fortsætte og afspejle sig i den andel af unge, der efterspørger internationalt orienterede gymnasiale uddannelser, herunder IB, som dermed sættes til at stige

¹⁰ Datagrundlaget udgøres af elever, der i 2012 påbegyndte 1. år på IB eller 2.g. på stx. Påbegyndt frem for gennemført da det giver det mest præcise billede af efterspørgslen.

¹¹ Kilde: <http://www.ft.dk/samling/20111/almdel/fiv/spm/68/svar/869366/1096929.pdf>

med 4 pct. årligt. Her er tale om en forholdsvis ekstrem fremskrivning, som har til formål at illustrere den demografiske virknings dæmpende effekt på selv en høj procentuel stigning i efterspørgslen. Dette uddybes i afsnit 6.1.4 om fremskrivningens resultater.

Den anden formodede drivkraft bag efterspørgslen er kvaliteten og kvantiteten af de internationale studieretninger, der udbydes på stx. På grundlag af analysen af IB-elevs motiver for at vælge IB i kapitel 5 antages det nemlig, at det øgede internationale fokus på de videregående uddannelser ikke nødvendigvis vil resultere i en øget efterspørgsel efter IB, da de internationalt orienterede studieretninger på stx potentielt vil kunne imødekomme denne efterspørgsel. I kapitel 5 fremgår det, at de danske IB-elevs valg af IB i høj grad er drevet af et ønske om stærke engelskkompetencer, faglig udfordring samt at tilegne sig viden om internationale forhold. Såfremt der i fremtiden udbydes flere studieretninger på stx, som kombinerer den nordiske pædagogisk merit og samtidig kan imødekomme ønsker til engelsk som undervisningssprog, et fagligt udfordrende miljø og globalt udsyn kan man forestille sig, at en større andel af stx-/IB-gruppen end i dag ville vælge en internationale studieretning på stx frem for IB.

Med udgangspunkt i disse antagelser om de primære drivkræfter for efterspørgslen efter internationalt orienteret gymnasial uddannelse opstilles to scenarier:

- I scenarie 1 er de internationalt orienterede studieretninger på stx af samme kvalitet og kvantitet som i dag.
- I scenarie 2 øges kvaliteten og kvantiteten af de internationalt orienterede studieretninger på stx, hvorfor de tiltrækker en større andel af den samlede elevgruppe, som efterspørger en gymnasial uddannelse med internationalt fokus.

I scenarie 1 antages det, at de internationale studieretninger på stx har samme kvalitet som i dag, og dermed antages elevernes fordeling mellem disse og IB at være den samme som i dag. Dermed stiger den andel af gymnasieeleverne, der efterspørger IB med 4 pct. årligt som følge af stigningen i engelsksprogede videregående uddannelser. Således vil omkring 2 pct. af den andel af en ungdomsårgang, der enten påbegynder stx eller IB-uddannelsen, efterspørge en IB-uddannelsen i år 2023¹².

I scenarie 2 forbedres kvaliteten af de internationalt orienterede studieretninger, således at de kan imødekomme en større del af den samlede efterspørgsel efter internationalt fokus hos de danske elever. Dette kunne fx være ved at udbyde flere studieretninger med engelsk som undervisningssprog. Det antages, at omkring halvdelen af de danske elever, der efterspørger en international gymnasial uddannelse, vil vælge en internationalt orienteret studieretning på stx frem for IB.

For unge med anden baggrund end dansk antages det både i scenarie 1 og 2, at efterspørgslen efter IB vil være den samme som i basisscenariet (dvs. den samme som i 2012). Dette skyldes, at denne gruppes efterspørgsel antageligvis i høj grad er styret af deres situation som mere eller mindre midlertidigt bosatte i Danmark i forbindelse med forældres ansættelse på danske arbejdspladser. Dog bør det bemærkes, at gruppen af unge med ikke-dansk baggrund ikke kun tæller børn af udenlandsk arbejdskraft som er midlertidigt bosat i Danmark, men også unge første- og andengenerationsindvandrere med fx tyrkisk og polsk baggrund, som har dansk statsbor-

¹² Der er omkring 26.000 elever med dansk baggrund på en årgang, som vælger enten en stx eller en IB. Baseret på spørgeskemaundersøgelsen blandt institutionsledere vurderer vi, at der i dag er ca. 100 studieretninger med internationalt fokus på stx – heraf dog kun meget få (omkring 10 linjer), hvor der undervises helt eller delvist på engelsk. Vi antager, at der er tale om en klasse pr. årgang på alle disse studieretninger. Dette giver omkring 2.500 elever pr. årgang, som går på en internationalt orienteret studieretning (heraf omkring 250 med undervisning på engelsk) – dertil kommer omkring 500 på IB uddannelsen. Der findes ingen tilgængelige data på, hvor stor en andel af de elever, der går på en international studieretning på stx, der har dansk baggrund. Vi antager dermed, at der er den samme etniske sammensætning som på stx som helhed – altså 90 % danske. Dette giver omkring 2250 danske elever på internationale studieretninger (heraf 225 på engelsk) og knap 300 på IB. Dette betyder, at knap 9 pct. (2250/26000) af de danske elever efterspørger en international studieretning på stx (heraf 1 pct. med engelsk som undervisningssprog), og at 1 til 2 pct. efterspørger en IB.

gerskab¹³. Efterspørgslen efter IB blandt danske statsborgere med indvandrerbaggrund kan antageligvis være styret af samme drivkræfter, som etnisk danske unges efterspørgsel antages at være styret af. Men data gør det ikke muligt at opdele på hensigtsmæssig vis.

Scenarie 3

Scenarie 3 adskiller sig markant fra scenarie 1 og 2 i kraft af et fokus på de geografiske forskelle der er i udbredelsen af IB. Hvor disse geografiske forskelle indgår som en fast forudsætning i de øvrige scenarier, er det denne forskel som modelleres i scenarie 3.

De geografiske forskelle i andelen af en ungdomsårgang, der tager en IB, vil for det første afhænge af, hvor stor en andel af de unge, der generelt vælger stx. For at tage højde for dette modellerer vi på den relative fordeling af stx-/IB-gruppen.

Et andet parameter, som i høj grad fører til geografiske forskelle i optaget på IB er befolknings-sammensætningen i de forskellige landsdele. Det vides, at personer med anden baggrund end dansk i højere grad end danske unge efterspørger IB, og derfor vil efterspørgslen i Nordjylland (hvor der er relativt få ikke-danske unge) alt andet lige være mindre end efterspørgslen i København. For at tage højde for dette modelleres udviklingen i efterspørgslen separat for grupper med forskellig herkomst. Dette adskiller sig ikke fra fremgangsmåden i de øvrige scenarier.

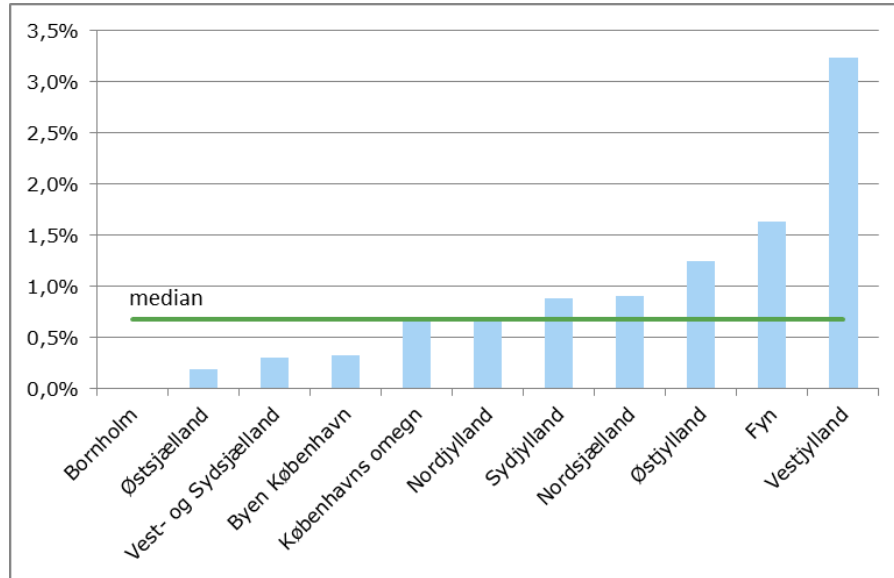
Endvidere er der store forskelle indenfor de enkelte grupper på tværs af landsdele. Således er det fx en meget høj andel af de drenge, der vælger enten stx eller IB i Vestjylland, som vælger en IB, mens andelen er meget lav på Østsjælland (se bilag 5, tabel 5.3.1). En stor del af de geografiske forskelle i den relative fordeling mellem stx- og IB-elever kan formentlig forklares af udbudet af IB i landsdelen. Fx er der to institutioner i Vestjylland, som udbyder IB, mens der ikke udbydes IB på nogen af Østsjællands offentlige gymnasier. En elev, som bor i Næstved og hvis forældre ikke har de økonomiske ressourcer til at betale for en uddannelse på IB på Herlufsholm, vil med større sandsynlighed vælge stx på Næstved Gymnasium i stedet for at pendle til Nørre Gymnasium i København hver dag. Det er dette "gap" mellem udbud og potentiel efterspørgsel som forsøgsvist beregnes i scenarie 3. Konkret beregnes på tværs af landsdele for hver af de demografiske grupper¹⁴ medianen for andelen, der tager IB. Følgende er antagelsen, som ligger til grund for scenarie 3, at fx danske drenge i Nordjylland som minimum efterspørger IB i samme grad som i den typiske landsdel.

Figuren nedenfor illustrerer dette "gap".

¹³ Danmarks Statistik skelner mellem personer af dansk oprindelse, indvandrere og efterkommere. *Personer med dansk oprindelse* er personer, hvor mindst en af forældrene er dansk statsborger, født i Danmark. *Efterkommere* er født i Danmark. Ingen af forældrene er danske statsborgere, født i Danmark. Når en eller begge forældre, der er født i Danmark, opnår dansk statsborgerskab, vil deres børn ikke blive klassificeret som efterkommere. Fastholder danskfødte forældre imidlertid begge et udenlandsk statsborgerskab, vil deres børn blive klassificeret som efterkommere. Hvis der ikke findes oplysninger om nogen af forældrene, og personen er udenlandsk statsborger, opfattes personen også som efterkommer. *Indvandrere* er født i udlandet. Ingen af forældrene er danske statsborgere, født i Danmark. Hvis der ikke findes oplysninger om nogen af forældrene, og personen er født i udlandet, opfattes den pågældende som indvandrer.

¹⁴ 15-19 årige danske mænd, 15-19 årige danske kvinder, 15-19 årige vestlige mænd, 15-19 årige vestlige kvinder, 15-19 årige ikke-vestlige mænd, samt 15-19 årige ikke-vestlige kvinder.

Figur 7.1: Illustration af gap



Scenarie 4

Også scenarie 4 er baseret på den demografiske udvikling. Men i modsætning til de øvrige scenarier modelleres der i scenarie 4 på forventningen til den generelle efterspørgsel efter stx- og IB-uddannelse, idet den samlede andel af en årgang, som påbegynder enten stx eller IB, antages at falde frem mod 2023. Drivkræften bag denne udvikling er den reform af erhvervsuddannelserne, som regeringen kom med et udspil til i oktober 2013. En af de politiske målsætninger i reformudspillet er, at mindst 25 procent af en ungdomsårgang skal vælge en erhvervsuddannelse direkte efter 9. eller 10. klasse i 2020, og at denne andel skal op på mindst 30 procent i 2025¹⁵. I 2012 tilmeldte 20 procent af de elever, der forlod grundskolens 9. eller 10. klasse, sig en erhvervsuddannelse, mens 64 procent tilmeldte sig stx eller IB (se bilag 5, tabel 5.3.9).

Såfremt målsætningen realiseres, vil der fra 2012 til 2025 ske en stigning i søgningen til erhvervsuddannelserne på 10 procent. Det forekommer fornuftigt at antage, at den øgede tilgang til erhvervsuddannelserne ikke kun skal ske fra stx-uddannelsen men også fra de øvrige ungdomsuddannelser samt fra den gruppe af unge, som ellers ikke ville påbegynde en ungdomsuddannelse. Derfor antages det i scenarie 4, at en fjerdedel af den øgede tilgang til erhvervsuddannelserne kommer fra stx/IB¹⁶. Dette medfører, at andelen af en årgang, der påbegynder enten stx eller IB, falder fra 46,4 procent i 2012 til 44 procent i 2025. Dette svarer til et gennemsnitligt årligt fald på 0,4 procent. I scenarie 4 fremskrives (nedskrives) andelen af en årgang, som vælger enten stx eller IB, med 0,4 procent årligt frem til 2023¹⁷.

Den relative fordeling mellem stx- og IB-elever antages at være den samme i 2023 som i 2012. Med andre ord forventes det i scenarie 4, at reformen af erhvervsuddannelserne vil have samme procentuelle effekt på tilgangen til stx- som til IB-uddannelsen.

Ligesom i scenarie 1 og 2 antages det i scenarie 4, at efterspørgslen efter IB blandt unge med anden etnisk baggrund end dansk, vil være den samme som i basisscenariet.

¹⁵ Faglært til Fremtiden – Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser. Regeringen, oktober 2013

¹⁶ Svarende til 2,4 procentpoint af en årgang

¹⁷ Datagrundlaget for scenarie 4 er naturligvis det samme som datagrundlaget for de øvrige scenarier, nemlig elever, som i 2012 påbegyndte 1. år på IB og 2. g. på stx. Scenarie 4 bygger på en antagelse om stigning i tilgangen til erhvervsuddannelserne og et følgende fald i tilgangen til 1. g. på stx og 1 år på IB. Det antages, at dette fald i tilgangen til 1.g. på stx sætter sig igennem som et tilsvarende fald i andelen af en ungdomsårgang, som påbegynder 2. g. på stx.

7.2.4 Fremskrivningens resultater

I dette afsnit præsenteres fremskrivningens resultater for hvert af de fire scenarier. I læsningen af resultaterne bør man holde sig for øje, at fremskrivningen altid indeholder et element af usikkerhed – simpelthen fordi fremtiden er usikker. I nærværende fremskrivning er der gjort en række antagelser omkring adfærden i forhold til valg af IB og udviklingen heri. Der findes kun i begrænset omfang dokumenteret viden om dette, og der er derfor i høj grad tale om vurderinger. De opstillede scenarier skal derfor ses som hypotetiske eller mulige scenarier, der belyser hvordan efterspørgslen efter IB vil forme sig i 2023 givet den demografiske udvikling og såfremt diverse antagelser holder stik.

Før fremskrivningens resultater gennemgås, gives et overblik over den demografiske udvikling, som indgår i alle fire scenarier.

Den demografiske udvikling i perioden 2012 – 2023

Overordnet vil det samlede antal 15-19årige falde over de kommende ti år. Tabellen nedenfor angiver udviklingen i gruppen af 15-19årige fordelt på køn og herkomst baseret på Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivninger.

Tabel 7.1. Befolkningsudvikling i de enkelte demografiske grupper (15-19-årige)

		2012	2023	Udvikling 2012 til 2023
Dansk	Mand	164.447	152.473	-7%
	Kvinde	155.975	142.371	-9%
Ikke-vestlig	Mand	16.646	16.056	-4%
	Kvinde	15.558	15.000	-4%
Vestlig	Mand	3.172	3.851	21%
	Kvinde	3.327	3.899	17%
Total		359.125	333.650	-7%

Ifølge fremskrivningen er 15-19årige vestlige indvandrere og efterkommere eneste gruppe, som vil vokse i perioden. Således vil der i 2023 være 21 pct. flere 15-19årige mænd af vestlig herkomst og 17 pct. flere 15-19årige kvinder af vestlig herkomst end i 2012. Dog er gruppen af 15-19årige vestlige indvandrere og efterkommere i 2012 den mindste antalsmæssigt, hvorfor gruppen også i 2023 vil udføre en mindre andel af alle 15-19årige end de øvrige etniske grupper. Unge med dansk baggrund er omvendt den gruppe, der vil opleve det største procentuelle fald i perioden. I 2023 vil der være 9 pct. færre 15-19årige kvinder af dansk oprindelse end i 2012, ligesom der vil være 7 pct. færre 15-19årige mænd af dansk oprindelse. Rent antalsmæssigt vil gruppen af 15-19årige med dansk baggrund dog i 2023 stadig udgøre den største del af alle 15-19årige. Både gruppen af 15-19årige mænd og kvinder af ikke-vestlig herkomst vil falde med fire pct. i perioden.

Tabellen nedenfor viser udviklingen i samme gruppe fordelt på landsdele.

Tabel 7.2. Befolkningsudvikling i de enkelte landsdele (15-19-årige)

Landsdel	2012	2023	Udvikling 2012 til 2023
Byen København	29.495	34.233	16%
Københavns omegn	33.847	33.326	-2%
Nordsjælland	31.421	30.504	-3%
Bornholm	2.729	2.022	-26%
Østsjælland	16.861	16.040	-5%
Vest- og Sydsjælland	38.586	33.802	-12%
Fyn	32.097	27.843	-13%
Syddjælland	50.204	43.794	-13%
Østjylland	54.397	51.555	-5%
Vestjylland	30.434	27.270	-10%
Nordjylland	39.054	33.261	-15%
Total	359.125	333.650	-7%

Byen København er eneste landsdel, som ifølge den demografiske fremskrivning vil opleve en vækst i antal 15-19årige. Fra 2012 til 2023 forventes gruppen af 15-19årige i Københavns by at vokse med 16 pct.. I den anden ende af skalaen findes Bornholm med en minusvækst på 26 pct. i perioden, Nordjylland med en minusvækst på 15 pct., Syddjælland og Fyn begge med en minusvækst på 13 pct., Vest- og Sydsjælland med en minusvækst på 12 pct. og endelig Vestjylland, som forventes at have en minusvækst på 10 pct. i den tiårige periode. I de mere befolkningsrige landsdele Østjylland, Østsjælland, Nordsjælland samt Københavns Omegn vil antallet af 15-19årige ifølge den demografiske fremskrivning falde mere moderat, nemlig mellem 2 og 5 pct..

Basisscenariet

Som tidligere beskrevet er det den demografiske udvikling, der er styrende for basisscenariet. Som det fremgik ovenfor, er der stor forskel på, hvordan gruppen af 15-19-årige forventes at udvikle sig fra 2012 til 2023 på tværs af køn, herkomst og geografi.

Det andet element, der påvirker resultatet af basisscenariet, er forskellene i hvor populært IB er på tværs af køn, alder og geografiske områder. Ligeledes vil forskellene i den samlede andel af 15-19årige, der vælger stx, også spille ind. En stor (positiv eller negativ) ændring i en befolkningsgruppe (fx 15-19årige i København) vil ikke påvirke den samlede efterspørgsel efter IB mærkbart, såfremt kun en meget lille andel af befolkningsgruppen efterspørger IB.

I basisscenariet antages det som tidligere nævnt, at andelen af 15-19årige, der vælger stx, er den samme i 2023 som i 2012, nemlig 7,9 pct.. Ligeledes antages det, at den relative fordeling mellem IB og stx er den samme i 2023 som i 2012. Dermed forventes det, at 1,8 pct. af den samlede stx-/IB-elevgruppe vil vælge IB frem for stx. (Se bilag 5, tabel 5.3.2 og 5.3.4 for de andele, som de enkelte demografiske grupper fremskrives med).

Tabellen nedenfor viser resultatet af fremskrivningen¹⁸ fordelt på køn og herkomst. Overordnet viser fremskrivningen, at der i 2023 forventes at være 509 elever, der påbegynder 1. år af IB. Dette svarer til et samlet fald i efterspørgslen på 3 pct. i forhold til 2012.

¹⁸ Befolkningsfremskrivningen er kørt sammen med efterspørgslen efter IB i 2012

Tabel 7.3. Efterspørgsel efter IB – basisscenariet – fordelt på demografiske grupper

		IB i 2012	IB i 2023 – basis-scenariet	Udvikling 2012 til 2023	
Dansk	Mand	97	89	- 8	-8%
	Kvinde	192	176	- 16	-8%
Ikke-vestlig	Mand	67	65	- 2	-2%
	Kvinde	87	85	- 2	-2%
Vestlig	Mand	37	44	+ 7	18%
	Kvinde	42	49	+ 7	16%
Total		522	509	- 13	-3%

Note: Når de gruppespecifikke forskelle summeres, fås en totalforskel på - 14. Dette er blot udtryk for afrunding – den korrekte totalforskel er - 13.

Som det fremgår, er der i basisscenariet markant forskel på, hvor store andele af de forskellige etniske grupper, der vælger IB. Eneste stigning i efterspørgslen sker blandt 15-19årige mænd og kvinder med vestlig baggrund, ifølge fremskrivningen. Dette stemmer overens med, at disse grupper forventes at vokse mest, ligesom deres efterspørgsel efter IB er fremskrevet med den største procentuelle stigning. Men fordi der er tale om numerisk små grupper, slår det ikke igennem som efterspørgslen efter mange flere pladser på IB-uddannelserne. Tilsammen vil 14 flere 15-19årige vestlige kvinder og mænd i 2023 vælge IB end i dag.

Faldet på 8 pct. blandt både 15-19årige kvinder og mænd med dansk baggrund resulterer i et moderat real-fald på 24 personer, der efterspørger IB. Faldet på 2 pct. i 15-19årige ikke-vestlige mænd og kvinders efterspørgsel resulterer i, at 4 personer mindre efterspørger IB i 2023.

Tabellen nedenfor viser udviklingen i perioden fordelt på landsdele.

Tabel 7.4. Efterspørgsel efter IB – basisscenariet – fordelt på landsdele

Landsdel	IB i 2012	IB i 2023 – basis-scenariet	Udvikling 2012 til 2023	
Byen København	38	44	+ 6	13 %
Københavns omegn	45	47	+ 2	5 %
Nordsjælland	57	59	+ 2	3 %
Bornholm	.	.		-
Østsjælland	5	4	- 1	-9 %
Vest- og Sydsjælland	11	9	- 2	-14 %
Fyn	55	51	- 4	-8 %
Syddjælland	62	57	- 5	-7 %
Østjylland	131	126	- 5	-4 %
Vestjylland	66	63	- 3	-5 %
Nordjylland	53	49	- 4	-6 %
Total	522	509	- 13	-3 %

Note: Når de gruppespecifikke forskelle summeres, fås en totalforskel på - 14. Dette er blot udtryk for afrunding – den korrekte totalforskel er - 13.

Den største stigning i efterspørgslen sker ifølge fremskrivningen i København by, hvor 13 pct. eller 6 personer flere i 2023 vil vælge IB frem for stx. Dette stemmer overens med, at København by er eneste landsdel, der vil opleve en befolkningstilvækst (15-19årige) i perioden. I Københavns omegn og Nordsjælland vil der ligeledes ske mindre stigninger.

I alle øvrige landsdele vil der ifølge fremskrivningen være færre personer, der efterspørger IB i 2023 end i 2012. Dette er på trods af, at efterspørgslen i især Østjylland, Vestjylland og Fyn er fremskrevet med en forholdsvis stor andel (se bilag 5, tabel 5.3.4), men det skal netop ses i lyset af minusvæksten i 15-19årige i de pågældende landsdele i perioden.

Der er en tydelig sammenhæng mellem andelen af en given demografisk gruppe, der går på IB i de forskellige landsdele, og antal offentlige institutioner, der udbyder IB, i landsdelene. Således er andelen størst i Vestjylland og Østjylland (Region Midtjylland), hvor de unge har mulighed for at gå på IB på både Struer, Ikast-Brande, Langkær og Grenaa Gymnasium. Omvendt er andelen mindst i København by og omegn, hvor de mange potentielle elever kun har mulighed for at vælge IB på Nørre Gymnasium i Brønshøj.

Scenarie 1

Scenarie 1 bygger som tidligere nævnt ovenpå basisscenaariets demografiske udvikling ved at indarbejde en øget efterspørgsel på 4 pct. årligt efter IB-uddannelsen hos de etnisk danske elever. Baggrunden for dette er antagelsen om, at væksten i videregående uddannelser med internationalt fokus og/eller på engelsk er en drivkraft for efterspørgslen efter IB, idet denne vækst på netop 4 pct. årligt vil afspejle sig i den relative fordeling mellem stx- og IB-elever. I scenarie 1 forskubbes den relative fordeling mellem stx- og IB-elever altså således, at en større andel af gruppen i 2023 end i 2012 vælger IB.

Jf. afsnit 6.1.2 fremskrives de vestlige og ikke-vestlige elevers efterspørgsel efter IB ikke, da disse elevgruppers efterspørgsel antages at være styret af andre forhold.

Tabellen nedenfor viser resultatet af scenarie 1 fordelt på køn og herkomst (se bilag 5, tabel 5.3.5 og 5.3.6 for andele, som de enkelte demografiske gruppers efterspørgsel er fremskrevet med).

Tablet 7.5. Andel af gymnasieeleverne, der tager IB-uddannelsen – fordelt på demografiske grupper – 2023

		IB i 2012	IB i 2023 – basis-scenariet	IB i 2023 – scenarie 1	Forskel 2012 - 2023 scenarie 1
Dansk	Mand	97	89	137	+ 40
	Kvinde	192	176	271	+ 78
Ikke-vestlig	Mand	67	65	65	- 2
	Kvinde	87	85	85	- 2
Vestlig	Mand	37	44	44	+ 7
	Kvinde	42	49	49	+ 7
Total		522	509	652	+ 129

I et scenarie, hvor de etnisk danske elever i deres valg mellem stx og IB-uddannelsen orienterer sig efter det stigende udbud af videregående uddannelser med internationalt fokus/på engelsk, vil der i 2023 være 129 flere etnisk danske elever på første år af IB-uddannelsen, end der var i 2012. Det fremgår af tabellen, at der er en stor forskel mellem kvinders og mænds efterspørgsel efter IB-uddannelsen. Denne forskel udspringer af, at markant flere unge, danske kvinder end mænd allerede i 2012 gik på IB-uddannelsen. Til grund for den kønsmæssige forskel i søgningen til IB ligger formentlig den kønsmæssige forskel i søgningen til stx.

Tabellen nedenfor viser resultatet af scenarie 1 fordelt på landsdele.

Table 7.6. Efterspørgsel efter IB fordelt på landsdele

Landsdel	IB i 2012	IB i 20236 basisscenariet	IB i 2023 – sce- narie 1	Forskel 2012 - 2023 scenarie 1
Byen København	38	44	51	+ 13
Københavns omegn	45	47	58	+ 13
Nordsjælland	57	59	77	+ 20
Bornholm	.	.	.	-
Østsjælland	5	4	6	+ 1
Vest- og Sydsjælland	11	9	15	+ 4
Fyn	55	51	67	+ 12
Syddjælland	62	57	70	+ 8
Østjylland	131	126	164	+ 33
Vestjylland	66	63	86	+ 20
Nordjylland	53	49	60	+ 7
Total	522	509	652	+ 129

Det bemærkes, at der er stor variation mellem landsdelene. Således vil 33 flere elever end i 2012 vælge IB-uddannelsen frem for stx i Østjylland i scenarie 1. Dette svarer til lidt mere end en gymnasieklasse, som i givet fald skulle fordeles over Østjyllands to IB-institutioner. Også i Vestjylland og Nordsjælland vil der ske en relativ stor vækst givet den antagelse, der ligger til grund for scenarie 1. Dette skal ses i lyset af, at en relativ stor andel af stx-/IB-elevgruppen allerede i 2012 vælger IB-uddannelsen frem for stx i de tre landsdele. Forklaringen på dette er som tidligere nævnt formentlig, at der i både Vest- og Østjylland er to institutioner, der udbyder IB-uddannelsen.

I København by og omegn samt på Fyn vil der ske en mere moderat vækst i antallet af IB-elever. Godt nok vælger en forholdsvis stor andel af stx-/IB-eleverne på Fyn i 2012 IB-uddannelsen, men Fyn vil samtidig opleve en stor minusvækst i 15-19årige i perioden. Denne modarbejder, at der på Fyn vil ske en øgning af antal IB-elever i stil med den, der ifølge fremskrivningens scenarie 1 vil ske i bl.a. Østjylland.

Ikke overraskende vil den mindste vækst ifølge fremskrivningen ske på Østsjælland, Vest- og Sydsjælland samt Bornholm, hvor ingen offentlige institutioner i 2012 udbyder IB-uddannelsen.

Scenarie 2

I scenarie 2 indgår den samme stigning i efterspørgslen som i scenarie 1. Dertil kommer en modsatrettet udvikling, hvor elever 'flyttes' fra IB-uddannelsen til de internationalt orienterede studieretninger på stx. Baggrunden for dette er antagelsen om, at kvantiteten såvel som kvaliteten af de internationale studieretninger på stx kan fungere som drivkraft *eller* barriere for efterspørgslen efter IB-uddannelsen. Som tidligere nævnt antages det i scenarie 2, at kvantiteten såvel som kvaliteten af de internationale studieretninger på stx vil øges, hvorfor omkring halvdele af de danske elever, der efterspørger en international gymnasial uddannelse, vil vælge en international studieretning på stx frem for IB-uddannelsen. Med de antagelser, der er anvendt om størrelsen af disse to tendenser, sker der samlet en reduktion i efterspørgslen efter IB-uddannelsen i forhold til 2012 såvel som basisscenariet¹⁹. (Se bilag 5, tabel 5.3.7 og 5.3.8 5 for de andele, som de enkelte demografiske gruppers efterspørgsel er fremskrevet med).

¹⁹ Såfremt man ændrer disse antagelser, således at væksten i efterspørgslen som følge af den internationale orientering i de videregående uddannelser er større end reduktionen som følge af, at de unge i højere grad vælger de internationale linjer på stx, vil resultatet selvfølgelig blive en øget efterspørgsel i forhold til basisscenariet. Scenarie 2 vil dog altid give en mindre efterspørgsel end scenarie 1, såfremt der anvendes den samme antagelse om væksten i efterspørgslen som følge af det internationale fokus på de videregående uddannelser.

Ligesom i scenarie 1 fremskrives de vestlige og ikke-vestlige elevers efterspørgsel efter IB ikke med samme tendenser, da disse elevgruppers efterspørgsel antages at være styret af andre forhold.

Tabellen nedenfor viser resultatet af scenarie 2 fordelt på køn og herkomst.

Tablet 7.7. Andel af gymnasieeleverne, der tager IB – fordelt på demografiske grupper – 2023

		IB i 2012	IB i 2023 – basis-scenariet	IB i 2023 – scenarie 2	Forskel 2012 – 2023 scenarie 2
Dansk	Mand	97	89	69	- 28
	Kvinde	192	176	136	- 56
Ikke-vestlig	Mand	67	65	65	- 2
	Kvinde	87	85	85	- 2
Vestlig	Mand	37	44	44	+ 7
	Kvinde	42	49	49	+ 7
Total		522	509	448	- 74

Som det fremgår, vil flere og/eller bedre internationale studieretninger på stx medføre et betydeligt fald i antallet af etnisk danske 15-19årige mænd og kvinder, som vælger IB-uddannelsen. Eftersom de vestlige og ikke-vestlige elevers efterspørgslen i scenarie 2 ikke falder tilsvarende, vil dette medføre en ændret sammensætning af IB-elevgruppen således at en større andel end i 2012 vil være af anden etnisk herkomst end dansk.

Tabellen nedenfor viser resultatet af scenarie 2 fordelt på landsdele.

Tablet 7.8. Efterspørgsel efter IB fordelt på landsdele

Landsdel	IB i 2012	IB i 2023 – basis-scenariet	IB i 2023 – scenarie 2	Forskel 2012 – 2023 scenarie 2
Byen København	38	44	40	+ 2
Københavns omegn	45	47	43	- 2
Nordsjælland	57	59	51	- 6
Bornholm
Østsjælland	5	4	3	- 2
Vest- og Sydsjælland	11	9	7	- 4
Fyn	55	51	44	- 11
Syddjælland	62	57	52	- 10
Østjylland	131	126	109	- 22
Vestjylland	66	63	53	- 13
Nordjylland	53	49	45	- 8
Total	522	509	448	- 74

I scenarie 2 sker det største fald i antal personer, der vælger IB-uddannelsen frem for stx, i forhold til 2012 i Østjylland. Dette skal ses i lyset af, at Østjylland i 2012 er den landsdel, hvor flest elever går på IB-uddannelsen. Faldet på 22 personer svarer til omtrent to tredjedele af en klasse på en af de to institutioner, der udbyder IB i Østjylland.

Vestjylland, Syddjælland og Fyn oplever ligeledes et vist fald i forhold til 2012-tilstande. I de tre landsdele mindskes antal elever på IB-uddannelsen med mellem 13 og 10 personer. Til gengæld vil bedre og/eller flere internationale studieretninger på stx kun medføre små fald på henholdsvis Nordjylland og Nordsjællands ene IB-institution.

Eneste landsdel, der i scenarie 2 oplever en stigning i antal elever, der vælger IB-uddannelsen, er København by med to personer mere i 2023 end i 2012.

Scenarie 3

I scenarie 3 beregnes forskellen mellem udbud af IB-uddannelsen i de forskellige landsdele og den potentielle efterspørgsel efter IB-uddannelse²⁰. Antagelsen er, at hver demografisk gruppe i de enkelte landsdele efterspørger IB-uddannelsen i samme grad som samme demografiske gruppe i den typiske landsdel. (Se bilag 5, tabel 5.3.9 og 5.3.10 for de andele, som de enkelte demografiske gruppers efterspørgsel er fremskrevet med).

I denne forbindelse understreges det, at analysen ikke leverer svaret på, om der skal udbydes IB-uddannelsen flere eller færre steder, men udelukkende er et forsøg på at belyse størrelsen af den potentielle målgruppe for IB-uddannelsen i de forskellige landsdele. Der kan være en lang række forhold omkring de forskellige demografiske grupper, der gør, at adfærden i forhold til at efterspørge IB-uddannelsen ikke vil være den samme i forskellige områder. Dette kan fx afhænge af uddannelsesniveaue eller erhvervsstrukturen i området. En vurdering af, hvorvidt der er elevgrundlag til at oprette en IB-uddannelse i et givet område vil derfor kræve en mere dybdegående analyse af det konkrete område. Analysen i det følgende kan dog give en indikation af dette.

Tabellen nedenfor angiver forskellen mellem antal IB-elever i basisscenariet og i scenarie 3. Basisscenariet illustrerer efterspørgslen ved uændret geografisk fordeling af udbuddet, mens scenarie 3 illustrerer efterspørgslen såfremt elever i alle landsdele efterspurgt IB i samme grad.

Tabel 7.9. Efterspørgsel efter IB fordelt på landsdele

Landsdel	IB i 2012	IB i 2023 – basis-scenariet	IB i 2023 – scenarie 3	"Gap"
Byen København	38	44	83	40
Københavns omegn	45	47	76	29
Nordsjælland	57	59	60	1
Bornholm	0	0	3	3
Østsjælland	5	4	23	18
Vest- og Sydsjælland	11	9	47	37
Fyn	55	51	56	6
Syddjælland	62	57	78	20
Østjylland	131	126	126	0
Vestjylland	66	63	66	3
Nordjylland	53	49	58	8
Total	522	509	674	165

Note: I et par tilfælde er der tilsyneladende fejl i differensen mellem basisscenariet og scenarie 3. Der er dog tale om afrunding.

I scenarie 3 er der store geografiske forskelle mellem hvorvidt udbuddet af IB-uddannelsen kan møde den potentielle efterspørgsel. De største uoverensstemmelser mellem udbud og potentiel efterspørgsel ses i København by, København omegn og på Vest- og Sydsjælland, hvor der i 2023 er en ekstra efterspørgsel på henholdsvis 40, 29 og 37 personer. I København er der netop kun én offentlig institution med IB samtidig med at København by er den landsdel, der oplever den største vækst i 15-19årige i perioden (16 pct.). I København omegn og på Vest- og Sydsjælland udbyder ingen offentlige institutioner IB-uddannelsen, men ifølge fremskrivningen i scenarie 3 vil der i 2023 være et vist elevgrundlag.

²⁰ Derimod beregnes det ikke, hvordan forskellen mellem udbud og potentiel efterspørgsel er fordelt på demografiske grupper. Dette fordi det kun kan beregnes på tværs af landsdele og ikke indenfor de enkelte landsdele.

Der er ligeledes et vist "gap" mellem udbud og efterspørgsel på Østsjælland og i Syddjylland. På Østsjælland er en del af forklaringen, at IB-uddannelsen i dag hverken udbydes på offentlige eller private institutioner. Forskellen mellem udbud og efterspørgsel i Syddjylland skal læses med det forbehold, at kun en af to nuværende institutioner med IB-uddannelsen i landsdelen indgår i datagrundlaget på grund af en fejlregistrering af de elever, der i 2012 påbegynde 1. år på IB på EUC Syd i Sønderborg.

I Nordjylland og på Fyn er forskellen mellem udbud og efterspørgsel forholdsvis lille. Der er da også en IB-institution i hver landsdel og endvidere oplever begge landsdele en minusvækst på henholdsvis 15 og 13 pct. i gruppen af 15-19årige i perioden. Alt andet lige vil elevgrundlaget i Nordjylland og på Fyn således være mindre i 2023 end i 2012.

I den lave ende af skalaen findes Nordsjælland, Vestjylland, Østjylland og Bornholm, hvor der ikke er nogen betydelig forskel mellem udbud og potentiel efterspørgsel.

Scenarie 4

Scenarie 4 er baseret på antagelsen om, at en reform af erhvervsuddannelserne frem mod 2023 vil medføre et fald i tilgangen til stx såvel som IB-uddannelsen. Endvidere antages det, at den relative fordeling mellem stx- og IB-elever vil være den samme i 2023 som i 2012. Ligesom i scenarie 1 og 2 fremskrives de vestlige og ikke-vestlige elevers efterspørgsel efter stx/IB ikke med samme tendenser, da deres efterspørgsel antages at være styret af andre forhold.

Samlet set vil de antagelser, der er anvendt i scenarie 4, resultere i et fald i efterspørgslen efter IB på 25 personer fra 2012 til 2023. Tabellen nedenfor viser fremskrivningens resultater fordelt på demografiske grupper.

Tabel 7.10. Efterspørgsel efter IB fordelt på demografiske grupper – scenarie 4

		IB i 2012	IB i 2023 – basis-scenariet	IB i 2023 – scenarie 4	Forskel 2012 - 2023 scenarie 4
Dansk	Mand	97	89	85	- 12
	Kvinde	192	176	169	- 23
Ikke-vestlig	Mand	67	65	65	- 2
	Kvinde	87	85	85	- 2
Vestlig	Mand	37	44	44	+ 7
	Kvinde	42	49	49	+ 7
Total		522	509	497	- 25

Som det fremgår, vil en reform af erhvervsuddannelserne i scenarie 4 bevirke, at 12 færre etnisk danske mænd og 23 færre etnisk danske kvinder i 2023 vil påbegynde en IB. I forhold til basis-scenariet, som udelukkende er baseret på den demografiske udvikling, er der dog ikke en meget stor negativ forskel i tilgangen til IB.

Tabellen nedenfor viser resultaterne af scenarie 4 fordelt på landsdele.

Tabel 7.11. Efterspørgsel efter IB fordelt på landsdele – scenarie 4

Landsdel	IB i 2012	IB i 2023 – basis-scenariet	IB i 2023 – scenarie 4	Forskel 2012 – 2023 scenarie 4
Byen København	38	44	43	+ 5
Københavns omegn	45	47	46	+ 1
Nordsjælland	57	59	57	.
Bornholm
Østsjælland	5	4	4	- 1
Vest- og Sydsjælland	11	9	9	- 2
Fyn	55	51	49	- 6
Syddjælland	62	57	56	- 6
Østjylland	131	126	123	- 8
Vestjylland	66	63	61	- 5
Nordjylland	53	49	48	- 5
Total	522	509	497	- 25

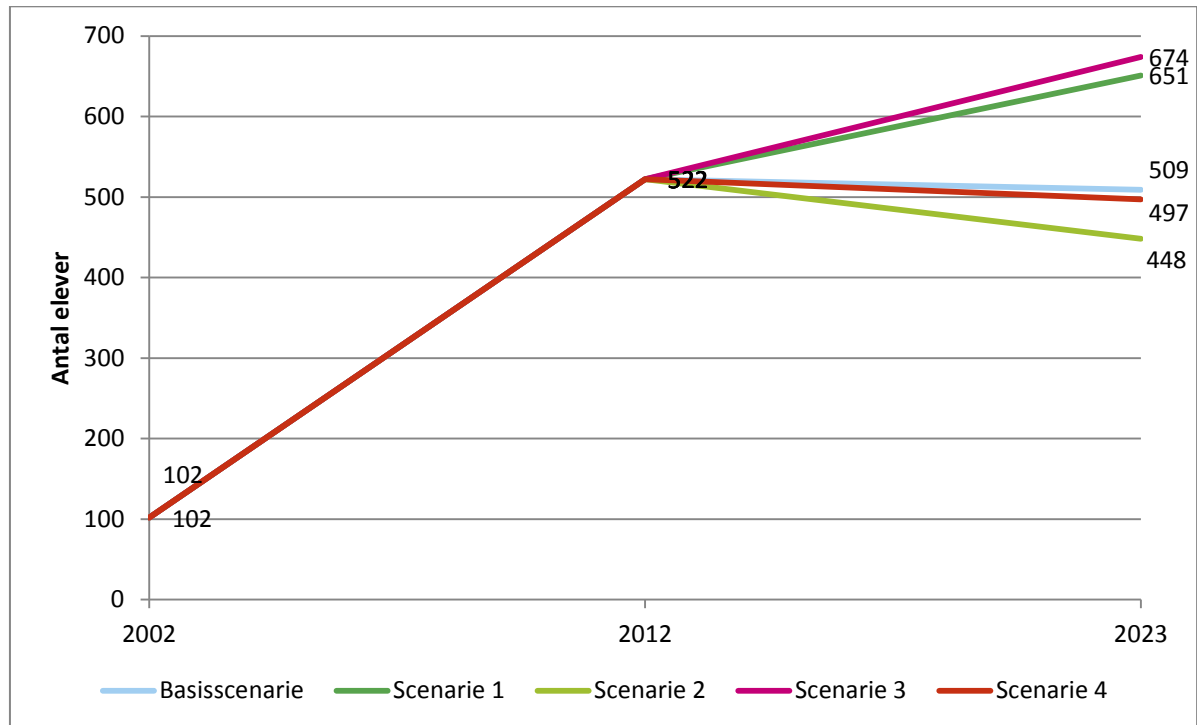
København by og omegn er eneste landsdele, som i scenarie 4 vil opleve en øget tilgang til IB-uddannelsen. Konkret drejer det sig om 6 personer flere i 2023 end i 2012. Til sammenligning vil 7 personer flere i det rent demografiske basisscenarie efterspørge IB i København by og omegn i 2023. I alle øvrige landsdele vil der i scenarie 4 ske et mindre fald i tilgangen til IB. Faldet er størst i Østjylland, Syddjælland og på Fyn, og mindst på Sjælland. Også her ses der kun små forskelle mellem basisscenariet og scenarie 4.

At der er så lille forskel mellem efterspørgslen efter IB i basisscenariet og i scenarie 4 indikerer, at en reform af erhvervsuddannelserne kun vil have lille betydning for efterspørgslen i forhold til den demografiske udvikling. Den demografiske udvikling går generelt mod mindre årgange og følgende mindre søgning til de gymnasiale uddannelser, men en reform af erhvervsuddannelserne vil ikke gøre dette fald i tilgangen til IB meget mindre.

7.2.5 Sammenfatning

I det følgende sammenfattes resultaterne af fremskrivningens fire scenarier. Diagrammet nedenfor sammenligner udviklingen i de fire scenarier. Udviklingen i efterspørgslen vil formentlig ikke være lineær, som den er i diagrammet, men fluktuerende.

Figur 7.2. Fem scenarier for udviklingen i efterspørgslen efter IB-uddannelse de kommende ti år



I basisscenariet sker der en reduktion på 13 personer i efterspørgslen efter IB-uddannelsen. Såfremt andelen af en ungdomsårgang, der vælger stx eller IB, er statisk, og såfremt den relative fordeling mellem stx-elever og IB-elever forbliver den samme, vil der altså ske et lille fald i den samlede efterspørgsel efter IB-uddannelsen. Dette vil være resultat af, at gruppen af 15-19årige vil være mindre i 2023 end i 2012. Derudover vil færre danske elever og færre elever med ikke-vestlig baggrund vælge IB-uddannelsen. Omvendt vil IB efterspørges af flere elever med vestlig baggrund. Numerisk er der dog tale om så få, at de ikke udligner faldet i efterspørgsel fra de øvrige etniske grupper. Endvidere viser basisscenariets resultater, at faldet i efterspørgslen er spredt over landsdelene, på nær hovedstadsregionen. Således falder efterspørgslen i de enkelte landsdele kun med ganske få personer.

Af scenarie 1 fremgår det, at selv en ekstrem årlig stigning på 4 pct. i efterspørgslen efter IB ikke vil udmønte sig i en videre høj stigning i antal elever, der vil vælge IB-uddannelsen. Grunden til dette er den generelle demografiske udvikling, som går i retning af mindre årgange. Ud fra en umiddelbar betragtning vil det eksisterende udbud af IB i de enkelte landsdele kunne imødekomme den øgede efterspørgsel i scenarie 1 på samlet set 129 personer.

Sammenfattende fremgår det af scenarie 2, at såfremt de internationale studieretninger på stx formår at tiltrække omtrent halvdelen af de danske elever, som i basisscenariet vælger IB-uddannelsen, vil efterspørgslen efter IB-uddannelsen være på 74 personer færre i 2023 end i 2012. Dette ville medføre ændret sammensætning af IB-gruppen i form af en mindre andel danske elever. I scenarie to er der især færre elever i Øst- og Vestjylland, hvor der i dag er mange på grund af de i alt fire institutioner, der udbyder IB.

I scenarie 3 er forskellen mellem udbud i basisscenariet og potentiel efterspørgsel, givet alle havde adgang til IB i nærområdet, forsøgt beregnet. De største negative forskelle mellem udbud og efterspørgsel ses i København by og omegn, samt på Vest- og Sydsjælland som tilsammen i dag har én offentlig institution, der udbyder IB-uddannelsen. De private udbud af IB og andre engelsksprogede gymnasiale uddannelser i hovedstadsregionen er ikke medtaget i scenarie 3. En del af det 'gap', der er mellem udbud og efterspørgsel i disse landsdele, kan dermed allerede være dækket af disse institutioner.

Af scenarie 4 fremgår det, at en reform af erhvervsuddannelserne vil sætte sig igennem som et mindre fald i efterspørgslen efter IB. Scenarie 4 er det scenarie, der ligger tættest på basisscena-riets rene demografiske fremskrivning. Hvor der i basisscenariet sker et samlet fald på 13 perso-ner, sker der i scenarie 4 et samlet fald på 25 personer i forhold til 2012. Dette fald er fordelt forholdsvis jævnt over landsdelene, og det største fald fra 2012 til 2023 er således på otte per-soner i Region Østjylland, mens den største stigning er på 5 personer i København by.

7.3 Analyse af balancen mellem udbud og efterspørgsel

Formålet med dette afsnit er at foretage en vurdering af, i hvilket omfang de nuværende tilbud matcher behov og ønsker med hensyn til indhold, undervisningssprog og geografisk placering, herunder hvorvidt udbuddet af IB-uddannelsen vurderes at være tilstrækkeligt til at dække be-hovet i de kommende år. Dette gøres med afsæt i tiårsprognosen samt udbyderinstitutioner og interessenters perspektiver på det fremtidige behov og udviklingsmuligheder for internationalt orienterede tilbud, herunder IB-uddannelsen, som Kapitel 6 samt afsnit 7.1 blandt andet om-handlede.

Som det fremgik af afsnit 7.1 er der blandt institutionsledere, lokale og regionale interessenter samt aftagere, en forventning om, at efterspørgslen efter internationale tilbud vil stige de kom-mende år. Tiårsprognosens basisscenarie viste imidlertid, at den demografiske udvikling samlet set vil lægge en dæmper på efterspørgslen efter IB og gymnasial uddannelse generelt. Forskelli-ge forhold, som er afprøvet i fremskrivningens øvrige scenarier, kan spille ind og ændre den rela-tive fordeling mellem IB-elever og elever på internationale studieretninger, som udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning.

Analysen i Kapitel 6 indikerede, at det centrale parameter i den ligning, der beregner efterspørg-sel efter IB-uddannelsen blandt elever med dansk baggrund, er kvaliteten af de internationale tilbud indenfor dansk lovgivning. Endvidere konkluderede Kapitel 6, at der er behov for et kvali-tetsløft samt en sproglig og indholdsmæssig justering af de eksisterende tilbud. Mange lokale og regionale interessenter finder det problematisk, at så stor en andel af de internationale studieret-ninger udbydes med dansk som undervisningssprog, da de videregående uddannelser og er-hvervslivet efterspørger kandidater med stærke sproglige kompetencer. Hvad enten institutions-ledere og interessenter finder det hensigtsmæssigt eller ej, at IB-uddannelserne optager mange danske elever for at fylde klasseværelserne op, er de enige om, at IB-uddannelsen på nuværende tidspunkt er det bedste tilbud om engelsksproget gymnasial uddannelse i Danmark. Dermed indi-kerer analysen, at den relative fordeling mellem etnisk danske elever på IB-uddannelsen og øvri-ge internationale tilbud i høj grad afhænger af, om udbyderinstitutionerne formår at overkomme den udfordring med hensyn til engelsksprogede tilbud, som interessenterne peger på. Rambøll vurderer, at en kombination af engelsksproget undervisning af høj kvalitet og den særlige nordi-ske pædagogik, som ligger til grund for danske gymnasiale uddannelser, har potentialet til at tiltrække elever med dansk baggrund, som har et ønske om en stærk international profil. I den forbindelse viser tiårsprognosens scenarie to, at antallet af danske elever, som i 2023 vil efter-spørge en IB-uddannelsen, vil være markant mindre end i dag, såfremt de internationale tilbud indenfor dansk lovgivning formår at udvikle sig med efterspørgslen efter engelsksproget gymna-sial uddannelse med et højt fagligt niveau. I scenarie to er der taget højde for en stigning i dan-ske elevers efterspørgsel efter internationalt orienteret gymnasial uddannelse.

Udover flere og bedre engelsksprogede tilbud fremhæver interessenter og aftagere et behov for et større fokus på BRIK-landenes sprog- og kulturområder samt tysk sprog og kultur. Rambøll er ikke i stand til at vurdere om netop disse sprog- og kulturområder er relevante på længere sigt, da mange udefrakommende faktorer kan spille ind og ændre billedet. Særligt i Sønderjylland og på Sydsjælland efterspørger lokale og regionale interessenter studieretninger på tysk med hen-blik på at fremme samhandel og integration af det tyske og danske arbejdsmarked i grænselan-det og i forbindelse med Femern Bælt. Dog er det en væsentlig udfordring, at eleverne ikke ef-terspørger tilbud på tysk. Dette dilemma mellem aftagere og elevers ønsker til de internationale tilbud gør sig også gældende på tværs af regioner. Analysen i Kapitel 6 identificerede den gene-relle udfordring, at taxametersystemet udgør et økonomisk incitament for udbyderinstitutionerne

til primært at orientere sig efter potentielle elevers ønsker til indhold og sprog, og sekundært efter aftagernes ønsker.

Oprindeligt henvendte IB-uddannelserne sig udelukkende til elever med udenlandsk grundskolebaggrund, som ikke havde de sproglige forudsætninger for at gennemføre en gymnasial uddannelse på dansk. Blandt institutionsledere og interessenter er der konsensus om, at IB-uddannelsen er et nødvendigt tilbud til udenlandske elever, da det ellers ville være vanskeligt at tiltrække kvalificeret udenlandsk arbejdskraft. Den generelle opfattelse blandt institutionsledere såvel som lokale og regionale interessenter er, at mængden af IB-tilbud i dag er tilstrækkelig til at imødekomme efterspørgslen fra udenlandske elever. Også tiårsprognosen viser, at efterspørgslen efter IB-uddannelsen blandt udenlandske elever ikke vil vokse mere end at det eksisterende udbud kan dække det kommende behov.

Imidlertid kan der være behov for at revurdere placeringen af udbuddet. I de områder, der ligger langt fra større byer, afhænger udenlandske elevers efterspørgsel efter IB-uddannelsen i høj grad af enkelte store virksomheder, herunder universiteter, i området. Det er naturligt, at der er megen historik i udbudsplaceringen, men det er måske lige så naturligt at spørge, om udbudsplaceringen ikke også i dag bør afhænge af, hvor efterspørgslen er. Ifølge den demografiske fremskrivning vil København by som eneste landsdel opleve en befolkningstilvækst i gruppen af 15-19årige i de kommende ti år, og prognosens scenarie tre indikerer da også, at der i hovedstadsregionen vil være et særligt stort "gap" mellem udbud og efterspørgsel efter IB-uddannelsen. I den forbindelse er det relevant at bemærke, at efterspørgslen efter IB blandt udenlandske elever i hovedstadsregionen ikke i samme grad afhænger af enkelte store virksomheder i området. I en diskussion af udbudsplaceringen er det vigtigt at have in mente, at fremskrivningen sker på landsdele, hvorfor det ikke på baggrund heraf er muligt at vurdere, om efterspørgslen er størst i den ene eller den anden by i samme landsdel.

Afslutningsvist understreger Rambøll, at tiårsprognosen ikke tager højde for en række eksterne faktorer, som kan påvirke efterspørgslen efter IB-uddannelsen. Dens resultater bør derfor ikke udgøre hele grundlaget i en eventuel revurdering af udbuddets placering men blot anvendes som indspark i diskussionen.

8. KONKLUSIONER

I dette afsluttende kapitel sammenfatter Rambøll de væsentligste konklusioner fra de foregående kapitler.

8.1 Konklusioner om de eksisterende tilbud

Der findes i Danmark to typer af internationalt orienterede tilbud, der tilbydes i offentligt regi. Det ene tilbud er IB-uddannelsen, der er en international gymnasieuddannelse, som indholdsmæssigt er styret af den internationale organisation International Baccalaureate Organization (IBO). De øvrige internationalt orienterede tilbud udbydes som studieretninger reguleret indenfor rammerne af lovgivningen om de gymnasiale uddannelser. Fælles for de internationalt orienterede tilbud er, at de indholdsmæssigt har en særlig international toning, der adskiller dem fra de øvrige gymnasiale tilbud.

Fordelingen af de internationalt orienterede tilbud er ujævnt fordelt mest udtalt på hhx
Kortlægningen viser, at de internationalt orienterede tilbud findes over hele landet. Der er en tendens til en større koncentration af tilbuddene i de store og mellemstore byer.

IB-uddannelsen udbydes i offentligt regi ti steder i landet af danske uddannelsesinstitutioner, der er godkendt til at gennemføre stx- og htx-uddannelse. Fordelingen af IB-uddannelsen er politisk besluttet og findes i fire ud af landets fem regioner. IB-udbuddet er placeret i både større og mindre byer.

Der udbydes internationalt orienterede studieretninger på alle fire gymnasiale uddannelser. Der er en markant overvægt i internationalt orienterede tilbud på stx- og hhx-uddannelsen. Således viser kortlægningen, at der udbydes internationale studieretninger på 85 almene gymnasier og hf, på 43 handelsgymnasier og på 15 tekniske gymnasier. Ni ud af ti af de handelsgymnasier, som indgår i kortlægningen, tilbyder internationalt orienterede studieretninger. Til sammenligning har kun lidt under halvdelen af de almene og tekniske gymnasier, der indgår i kortlægningen, et eller flere internationale tilbud. De internationalt orienterede tilbud, der tilbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning, er ujævnt fordelt. Færrest er tilbuddene i Region Nordjylland og Region Sjælland.

Dansk og engelsk er dominerende undervisningssprog

Kortlægningen viser, at dansk og engelsk er de helt dominerende undervisningssprog på de internationalt orienterede tilbud, der udbydes i offentligt regi. Al undervisning foregår på engelsk på IB-uddannelsen. Hovedparten af undervisningen foregår på dansk på de internationalt orienterede tilbud, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning. Kun et ud af ti af tilbud på stx og hhx gennemfører uddannelsen helt eller delvist på engelsk.

Den indholdsmæssige variation er størst på de studieretninger, der tilbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning

Der er stor variation i tilbuddenes indholdsmæssige karakter. Det gælder både, når der foretages en sammenligning mellem IB-uddannelsen med de øvrige internationalt orienterede tilbud, og når sammenligningen foretages mellem de danske gymnasiale uddannelser.

På IB-uddannelsen vælger eleverne fag og niveau inden for seks faggrupper. Eleverne har mulighed for at tone uddannelsen med fokus på henholdsvis sprog, samfundsfag og naturfag. Variationsmulighederne er relativt begrænsede på IB-uddannelsen, hvilket er et bevidst valg, der sikrer, at elever uden problemer kan foretage studieskift på tværs af lande midt i forløbet. Billedet er anderledes på de fire danske gymnasiale uddannelser, hvor institutionerne i høj grad præsenterer unikke internationale studieretninger. Eksemplerne er mange og indeholder blandt andet tværfaglige "global citizens"-programmer, kinesiske områdestudier og fagpakker med tre sprog på højt niveau. På stx er det særligt studieretninger med sprog og samfundsfag, der dominerer de internationale studieretninger, mens det på hhx er sprog, kulturforståelse, økonomi og afsætning, der fylder mest i udbuddet.

Mindre andel af elever med dansk herkomst på IB-uddannelsen end på stx-uddannelsen, men fordelingen mellem elevgrupper uændret over tid

Samlet set viser karakteristikken af IB-elever henholdsvis elever på internationalt orienterede studieretninger indenfor rammerne af dansk lovgivning, at den største forskel mellem de to elevgrupper findes i herkomst og grundskolebaggrund. Således har en mindre andel af IB-eleverne end af eleverne på de internationalt orienterede studieretninger dansk baggrund, ligesom en mindre andel af IB-eleverne end af eleverne på de internationale studieretninger på et tidspunkt har gået i dansk grundskole. Dermed har en mindre andel af IB-eleverne end af eleverne på de internationale studieretninger de uddannelsesmæssige og sproglige forudsætninger for at gennemføre en dansk ungdomsuddannelse.

Der er ikke sket nævneværdige forskydninger i elevgruppen over de seneste ti år. Andelen af elever med dansk herkomst på IB-uddannelsen er stort set uændret (56,9 procent i 2002 og 55,4 procent i 2012) og ligger således fortsat betydeligt under niveauet af danske elever på stx-uddannelsen (93,2 procent i 2002 og 91,0 procent i 2012).

Der er der ikke på baggrund af kortlægningen grundlag for at vurdere, om IB-eleverne og eleverne på internationale studieretninger er markant forskellige, hvad angår socioøkonomisk baggrund. Intet tyder på det, men der tages forbehold for kvaliteten af registerdata såvel som surveydata på dette punkt.

Faglige hensyn bag udbud og efterspørgsel efter internationalt orienterede tilbud

Kortlægningen viser, at *institutions- og uddannelsesledere* giver udtryk for, at etableringen af internationalt orienterede tilbud primært er fagligt motiveret. Mest udbredt er således en opfattelse af, at de internationalt orienterede tilbud udbydes for at virkeliggøre en politisk vision om at uddanne eleverne til at forstå, deltage og leve i et globaliseret samfund. Mange vurderer også, at ønsket om at tilbyde et fagligt udfordrende tilbud spiller en rolle. Samlet set vurderer institutions- og uddannelseslederne, at det har en sekundær betydning, at de internationale tilbud kan bruges som led i markedsføringen og bidrage til at tiltrække elever til uddannelsesinstitutionen.

Elevernes valg af et internationalt orienteret tilbud afspejler først og fremmest et ønske om at opnå faglige kompetencer, der gør dem i stand til at navigere i et globaliseret samfund. Det er særligt ønsket om engelsk på højt niveau samt større viden om internationale forhold og kulturforståelse, der fremhæves. Gruppen af unge, der vælger de internationalt orienterede tilbud, er kendetegnet ved, at de søger faglige udfordringer og ønsker at opnå globale kompetencer, der kan anvendes i videregående uddannelse og beskæftigelse i Danmark eller i udlandet. Det er særligt IB-eleverne og htx-eleverne, der peger på betydningen af videregående uddannelse som et motiv for uddannelsesvalg.

Særligt for stx- og på hhx-eleverne vurderes studieture, forlagt undervisning og udveksling i udlandet at være et motiv for valget af et internationalt orienteret tilbud. Dette gælder ikke for IB-eleverne, hvor studieturene spiller en meget lille rolle.

Kortlægningen viser desuden, at elevernes studievalg kun indirekte påvirkes af *forældrenes* holdning til de internationalt orienterede gymnasiale uddannelse. Denne indirekte påvirkning består dels i, at forældre har været medvirkende til at udvikle et internationalt udsyn hos eleverne, der har farvet elevernes valg af internationalt orienteret gymnasial uddannelse, dels i at de viser opbakning til de unges studievalg blandt andet ved at finansiere hele eller dele af elevernes udlandsophold.

Interessenter og aftagere efterspørger internationalt orienterede tilbud ud fra et ønske om at tiltrække og fastholde en kvalificeret arbejdsstyrke, der kan bidrage til vækst og et højt serviceniveau i regionen. IB-udbuddet er vigtigt, men efterspørges af hensyn til en relativt lille elevgruppe, der er del af en dansk eller udenlandsk familie med en international karriere. De internationale tilbud, der udbydes indenfor rammerne af den danske lovgivning efterspørges, fordi der i

modsætning til IB-uddannelsen, er mulighed for at sikre, at tilbuddene lever op til danske kvalitetsstandarder og en dansk pædagogisk tradition. Flere interessenter og aftagere savner dog klarere nationale kvalitetsstandarder for de internationale tilbud i den danske gymnasielovgivning. De peger på, at Undervisningsministeriet bør sikre, at en sådan standard udvikles, så der skabes en dansk ramme og standard for at udvikle internationale gymnasietilbud i Danmark, der kan skabe et reelt alternativ til IB-uddannelsen.

Interessenternes og aftagernes strategisk funderede efterspørgselsmotiv går hånd i hånd med et mere fagligt funderet motiv, hvor der er fokus på at udvikle varierede tilbud af gymnasial uddannelse med lige uddannelsesmuligheder for alle unge.

Det er hensigtsmæssigt, at der via IB-uddannelsen er etableret en uddannelsesretning, der ikke er reguleret indenfor rammerne af dansk lovgivning

Kortlægningens viser, at såvel udbydere som efterspørgere vurderer, at det er hensigtsmæssigt, at der i Danmark via IB-uddannelsen er etableret en uddannelsesretning, der ikke er reguleret indenfor rammerne af dansk lovgivning. Kortlægninger viser desuden, at såvel udbydere og efterspørgere overordnet vurderer, at der er en hensigtsmæssig balance mellem udbuddet af IB-programmer og udbuddet af de internationalt orienterede studieretninger, der udbydes i dansk regi.

Det er et centralt fund i kortlægningen, at mange institutionsledere, interessenter og aftagere, understreger, at det er nødvendigt at gå på to ben i forhold til internationaliseringen.

På den ene side er det nødvendigt med et IB-udbud i Danmark, idet IB-uddannelsen imødekommer et behov dels hos udenlandske familier, der er udstationeret i Danmark, dels hos danske familier, der har været udstationeret, og hvor børnene har gået i en udenlandsk grundskole. IB-uddannelsen understøtter således et erhvervsliv, der agerer globalt. På den anden side er der på nuværende tidspunkt et udækket behov i det danske uddannelsessystem hos danske unge, der ønsker at tage en gymnasial uddannelse på engelsk, som IB-uddannelsen delvist dækker. IB-programmerne er således det ene ben, der ifølge institutionslederne og de øvrige interessenter er nødvendige for at imødekomme internationaliseringsbehovet i de gymnasiale uddannelser.

Institutionslederne og de øvrige interessenter understreger imidlertid også et andet ben, som internationaliseringen bliver nødt til at hvile og udvikle sig på. Internationaliseringen handler ikke kun om udbuddet af IB-uddannelse, men også om behovet for i højere grad at udbyde engelske versioner af de danske gymnasiale uddannelser, idet det således bliver muligt at udvikle stærke globale kompetencer i form af gode engelskkundskaber hos de unge kombineret med meritterne fra den nordiske pædagogik. Denne kombination er ifølge mange essentiel for at tilvejebringe internationale gymnasiale uddannelse af høj kvalitet.

8.2 Udviklingen i behovet i et tiårsperspektiv

Kortlægningen belyser den fremtidige efterspørgsel efter henholdsvis IB-uddannelsen og internationalt orienterede studieretninger indenfor rammerne af den danske lovgivning i et tiårsperspektiv.

Generel stigning i efterspørgslen efter internationalt orienterede tilbud det kommende tiår

Den overordnede konklusion, der kan drages på baggrund af vurderingerne fra udbydere og efterspørgere er, at der er en forventning om, at efterspørgslen efter internationalt orienterede tilbud vil stige det kommende tiår. Denne konklusion gælder for alle fem regioner. Det gælder uagtet, at den demografiske udvikling for elevgruppen generelt er negativ det kommende tiår og forventes at betyde et fald i antallet af elever i alderen 15-19 år i fire ud af fem regioner.

Region Hovedstaden er den eneste region, der vil opleve en vækst i elevgruppens størrelse. Det skal i relation hertil nævnes, at det er besluttet, at der i august 2014 etableres en ny Europaskole i København. Skoleforløbet på Europaskolen afsluttes med en europæisk studentereksamen EB, European Baccalaureate. Skolen forventes, når den er fuldt udbygget i 2021, at have

plads til 200 elever på gymnasialt niveau, hvilket vil imødekomme den forventede vækst i efterspørgsel i Region Hovedstaden.

Kortlægningen viser desuden, at der i fremtiden forventes at være et øget behov for fag, der har fokus på kulturforståelse samt en bredere vifte af sprogfag.

Det fremtidige behov for IB-uddannelse vil afhænge af udviklingen i omfanget og kvaliteten af de danske tilbud

Kortlægningen afdækker, hvordan den forventede vækst i efterspørgslen efter internationalt orienterede tilbud vil påvirke efterspørgslen efter IB-uddannelsen.

Der er arbejdet med fem forskellige scenarier: et basisscenarie, hvor der fremskrives på baggrund af oplysninger om den demografiske udvikling (basisscenariet), et scenarie, hvor den politiske målsætning i regeringens EUD-udspil om en ændret fordeling i optaget på henholdsvis EUD- og de gymnasiale uddannelser er indregnet (scenarie 4) samt tre scenarier, der er baseret på en række kvalitativt funderede antagelser om potentielle drivkræfter for og dæmpere på efterspørgslen (scenarie 1-3).

De fem scenarier viser forskellige mulige bud på udviklingen i efterspørgslen af IB-uddannelse det kommende tiår og giver blandt andet viden om, i hvilke regioner ændringerne er størst.

Tabel 8.1. Udviklingen i efterspørgslen i de fem scenarier opgjort på regioner

Region	IB i 2012	Basis-scenariet	Scenarie 1	scenarie 2	Scenarie 3	Scenarie 4
Hovedstaden	140	150	186	134	222	146
Sjælland	16	13	21	10	70	13
Syddanmark	117	108	137	96	134	105
Midtjylland	197	189	250	162	192	184
Nordjylland	53	49	60	45	58	48
Total	522	509	652	448	674	497

Hovedkonklusionen er, at fremskrivningen ikke entydigt peger i retning af, at der er behov for at der sker en udvidelse af udbuddet af IB-uddannelse det kommende tiår. Særligt to forhold er bemærkelsesværdige, når der foretages en sammenligning af udviklingen i de enkelte scenarier på tværs af regioner.

For det første peger fire ud af fem scenarier peger på, at Region Hovedstaden vil kunne komme i en situation, hvor der sker en vækst i efterspørgslen efter IB-uddannelsen. I to af scenarierne er der tale om en betydelig vækst. Det er i denne sammenhæng væsentligt at bemærke, at den nye Europaskole i København, der i 2021 forventes at have cirka 200 elever på gymnasieniveau, forventes at kunne matche den øgede efterspørgsel i Region Hovedstaden.

For det andet viser sammenligningen på tværs af scenarier, at udviklingen i efterspørgslen for de fire øvrige regioner vil have et niveau, der kan rummes inden for rammerne af de eksisterende IB-udbud. Der er en enkelt undtagelse fra dette generelle mønster, da der for Region Sjælland er en betydelig efterspørgselsstigning i scenarie 3, der ikke vil kunne imødekommes af eksisterende udbud, da der ikke findes et offentligt udbud af IB-uddannelsen i Region Sjælland. IB-eleverne i denne Region Sjælland er i øjeblikket henvist til tilbud i Region Hovedstaden og Region Sydsjælland eller IB-uddannelsen på et privat gymnasium i regionen. Denne løsning synes fortsat at være en mulighed, hvis efterspørgslen udvikler sig som i de fire øvrige scenarier.

Institutionsledere, interessenter og aftagere vurderer, at det fremtidige behov for IB-uddannelse vil afhænge af udviklingen i kvaliteten i de tilbud, der udbydes indenfor rammerne af dansk lovgivning. Stiger kvaliteten i de danske tilbud, forventes det at kunne påvirke den samlede efterspørgsel efter IB-uddannelsen negativt. Den modsatte udvikling er også en mulighed.

Det er Rambølls samlede vurdering på baggrund af kortlægningen, at det er overvejende sandsynligt, at de eksisterende ti offentlige udbydere af IB-uddannelse – med bidrag fra den ny Europaskole i København – vil kunne dække behovet for IB-uddannelse i et tiårsperspektiv. De ti udbydere vil have mulighed for at tilpasse antallet af hold og holdstørrelser, således at det matcher den fremtidige efterspørgsel. Rambøll vurderer desuden, at det vil være relevant løbende at tage stilling til, om udbuddet er rigtigt geografisk placeret. For eksempel kan der være behov for at vurdere, om det er hensigtsmæssigt, at der ikke i offentligt regi tilbydes en IB-uddannelse i Region Sjælland. Den eksisterende udbudsplacering er i høj grad historisk betinget. Det vil i et fremadrettet perspektiv være væsentligt, at den fremtidige udbudsplacering bygger på en faktisk vurdering af, hvor efterspørgslen er størst.